

Cuvânt înainte

Deși este un concept des utilizat după 1990, numărul aparițiilor editoriale care abordează tema dezvoltării comunitare este încă mic. Ținând cont de acest fapt, dar și de lipsa unui consens unanim cu privire la principiile, valorile și etapele procesului de dezvoltare comunitară, într-un efort comun, membrii RuralNet au încercat să clarifice o parte a acestor aspecte.

RuralNet este rețeaua națională a organizațiilor neguvernamentale ce activează în domeniul dezvoltării comunitare în mediul rural, cuprinzând în prezent 24 de membri. În baza finanțării proiectului RuralNet Development, membrii rețelei au reușit, începând din martie 2004, să aibă o serie de întâlniri, dezbateri și workshop-uri a căror rol a fost acela de a facilita și întări legăturile dintre ei. Totodată, în cadrul acestor întâlniri s-a reușit și elaborarea unei strategii care are rolul de a stabili obiectivele, acțiunile viitoare și responsabilitățile membrilor în cadrul rețelei. Nu în ultimul rând, munca în echipă a avut ca rezultat elaborarea unui standard al dezvoltării comunitare, care include principiile și valorile practicianului în dezvoltare comunitară, codul etic al acestuia, precum și a pașii ce trebuie parcurși în acest proces.

Publicația de față include atât standardul dezvoltării comunitare de care aminteam mai sus, cât și o serie de studii de caz în dezvoltare comunitară, studii realizate de organizațiile membre și partenerii/colaboratorii acestora pe baza proiectelor de dezvoltare comunitară avute/implementate în diverse comunități.

Aceste studii de caz erau cu atât mai necesare cu cât lipsa unor modele de bună practică în dezvoltarea comunitară, constituie cel mai adesea principalul argument pentru a nu face ceva în acest sens sau pentru lipsa de inițiativă. Astfel, studiile de caz sunt o dovadă a faptului că se poate. Este nevoie însă de resursă umană, de oameni devotați și bine intenționați, dornici să-și îmbunătățească aptitudinile și cunoștințele pentru a putea veni în sprijinul comunităților din care fac parte.

Standardul dezvoltării comunitare în RuralNet

Principii și valori în dezvoltare comunitară

Valorile dezvoltării comunitare

1. Echitate socială
2. Patrimoniu local
3. Încredere
4. Responsabilitate
5. Profesionalism
6. Civism
7. Deschidere
8. Voluntariat
9. Creativitate

Principiile dezvoltării comunitare

1. Participarea și implicarea comunității
2. Potențarea comunității
3. Valorizarea resurselor locale
4. Abordarea strategică a nevoilor locale
5. Dezvoltare durabilă
6. Promovarea voluntariatului
7. Respectarea obiceiurilor și tradițiilor locale
8. Neapartenența politică și/sau religioasă
9. Responsabilitatea intervenției
10. Învățare permanentă
11. Transparența procesului de dezvoltare comunitară
12. Respectarea diversității
13. Promovarea egalității șanselor
14. Promovarea parteneriatului

Codul etic al practicianului în dezvoltare comunitară

Practicianul în dezvoltare comunitară:

Persoana care își desfășoară activitatea în mod organizat / planificat, respectând valorile și principiile dezvoltării comunitare, utilizând metode specifice și având ca scop final dezvoltarea comunitară.

Comportamentul față de comunitate / beneficiari

Responsabilități:

- să acționeze cu profesionalism;
- să respecte obiceiurile și tradițiile locale;
- să respecte particularitățile culturii locale;
- să utilizeze cu precădere resursele locale în scopul satisfacerii nevoilor comunității;
- să aducă la cunoștința beneficiarilor scopul intervenției sale;
- să fie apolitic în relația cu comunitatea;
- să promoveze egalitatea șanselor pentru toți membrii comunității;
- să păstreze confidențialitatea.

Limite:

- să nu urmărească obținerea avantajelor materiale sau de altă natură de la beneficiar;
- să nu promoveze și să susțină interesul unor persoane sau grupuri în defavoarea interesului comunității;
- să nu provoace daune morale sau fizice membrilor comunității.

Comportamentul față de finanțator / angajator

Responsabilități:

- să respecte obligațiile contractuale;
- să promoveze imaginea și interesele angajatorului / finanțatorului;
- să aducă la cunoștință angajatorului / finanțatorului elementele procesului intervenției;
- să informeze în timp util angajatorul / finanțatorul asupra problemelor și dificultăților apărute.

Limite:

- să nu accepte colaborarea cu finanțatori / angajatori a căror scopuri contravin intereselor comunității;
- să nu lezeze credibilitatea angajatorului / finanțatorului.

Comportamentul față de alți practicieni în dezvoltare comunitară**Responsabilități:**

- împărtășirea experienței acumulate colegilor practicieni în dezvoltare comunitară;
- recunoașterea și acceptarea și altor metode de intervenție în dezvoltare comunitară decât cele practicate de el / ea;
- să-și aducă aportul la îmbunătățirea practicilor în dezvoltare comunitară;
- delimitarea față de orice acțiune care aduce atingere domeniului dezvoltare comunitară;
- să se informeze și să respecte intervenția altor colegi practicieni în dezvoltare comunitară.

Limite:

- să nu obstrucționăm intervenția altor practicieni în dezvoltare comunitară.

Noțiuni definite:

Comunitatea – persoane care trăiesc pe același teritoriu, având valori, reguli principii comune, cu identitate de grup proprie, cultură și tradiții adaptate teritoriului. Conceptul de comunitate nu se reduce la formele administrative.

Comunitatea locală – propune și identitatea administrativă (satul, comuna).

Dezvoltarea comunitară – proces de intervenție complexă, planificată, care are ca scop creșterea capacității comunității de a-și pune în practica propria viziune de dezvoltare.

Dezvoltarea comunității – concept ce surprinde evoluția comunității.

Dezvoltarea comunității devine scopul dezvoltării comunitare.

Caracteristicile unei comunități dezvoltate:

- Conștientizare sistemului de valori comune
- Conștientizarea identității comune
- Asigurarea subzistenței membrilor
- Nivelul socializării pe baza valorilor proprii

- Gradul asigurării subzistenței membrilor
- Nivelul utilizării resurselor proprii
- Dezvoltarea propriilor resurse
- Participarea activă la formularea, implementarea și respectarea regulilor comunității
- Existența controlului comunitar
- Comunitatea este solidara cu membri
- Funcționarea „transferului activ”

Fazele procesului de dezvoltare comunitară

- I. Evaluarea receptivității comunității
- II. Identificarea rețelei de relații în comunitate
- III. Realizarea profilului comunității
- IV. Planificare comunitară
- V. Acțiune comunitară
- VI. Planificare strategică
- VII. Implementarea planului strategic
- VIII. Evaluarea:
 - procesului
 - comunității în faza dată a procesului

Evaluarea receptivității comunității

În aceasta etapă, premergătoarea intrării în comunitate se pot evalua elemente ca: asociativitate, existența unui grup care vrea să facă ceva în comunitate, posibile conflicte, experiențe comune etc.; în funcție de care se poate decide începerea procesului de lucru în acea comunitate. Elementele de evaluat pot diferi în funcție de specificul și interesul (profesional) al organizației care urmează să lucreze cu comunitate, dar punctul comun rămâne disponibilitatea/receptivitatea comunității la o intervenție din afară. Această etapă nu durează foarte mult dar va fi realizată aplicând aceleași principii de participare a comunității la evaluare.

Identificarea rețelei de relații în comunitate

Această etapă, care se suprapune peste intrarea agentului de dezvoltare comunitară în comunitate sau începerea intervenției (fie ea provocată din afară

sau din înăuntru) are ca scop cunoașterea reciprocă și construirea de relații care să susțină apoi diversele acțiuni comunitare. În aceasta etapă are loc informarea comunității despre prezenta și rolul intervenției, identificare actorilor cheie, formare și consolidarea unui grup de lucru, mobilizarea (scuturarea) comunității.

Este o etapă de durată în care agentul de dezvoltare comunitară trebuie să identifice și să aibă grijă ca și grupurile izolate să fie luate în considerare și să fie implicate.

Realizarea profilului comunității

Este o etapă necesară înainte continuării oricărei acțiuni/intervenții de dezvoltare sau rezolvare de probleme din comunitate. Respectând principiile dezvoltării comunitare este important ca profilul comunității să fie făcut împreună cu membri comunității și să încerce să atragă atenție atât asupra nevoilor dar și a resurselor locale. De asemenea poate fi luat în considerare un context mai larg decât al comunității prin analiza oportunităților și amenințărilor externe.

Planificare comunitară

Pentru o comunitate care nu are experiențe sau încredere în lucru în comun pentru rezolvarea unor cauze ale comunității este important să treacă printr-un mic proces de planificare, implementare și evaluare a unei astfel de acțiuni. Aceasta etapă nu este una obligatorie pentru orice tip de intervenție, dacă există resursele necesare se poate trece direct la etapa VI de Planificare Strategică

Chiar și în condițiile concentrării pe o acțiune punctuală este însă nevoie ca membri comunității să fie provocați să își creioneze o viziune asupra comunității, asupra rolului lor sau diferiților stakeholderși în atingerea acestei viziuni. Au astfel imaginea de ansamblu, de perspectiva asupra efortului lor curent. Pe baza profilului comunității pot apoi prioritiza și identifica probleme care pot fi rezolvate cu resurse existente sau posibil de atras într-o perioadă de timp scurtă și să planifice o acțiune comunitară de rezolvare a acestora.

Acțiune comunitară

Această etapă, strâns legată de cea anterioară, presupune punerea în aplicare a planului comunitar, ocazie cu care se construiește echipa, se câștigă încrederea comunității, se construiesc relații în și în afara comunității, etc. Agentul de dezvoltare comunitară trebuie să fie foarte atent la proces în această etapă de implementare pentru ca ea constituie în sine o sursă extraordinară de învățare și construire de capacități pentru comunitate. Ca orice proces de

învățare are nevoie la sfârșit de o evaluare prin care se pot trage concluzii asupra modului în care a fost inițiată, planificată și implementată acțiunea comunitară.

Planificare strategică

Planificarea strategică presupune un proces mai elaborat de gândire asupra viitorului comunității în care se identifică strategii de dezvoltare pe mai multe domenii sau sectoare de activitate. În această etapă se poate lucra pe identificarea și dezvoltarea de servicii comunitare necesare, pe dezvoltarea de parteneriate cu alte comunități sau organizații cheie, etc. Este o etapă care poate dura destul de mult fără să se vadă ceva tangibil de către comunitate, de aceea necesită abilități și cunoștințe deosebite pentru a implica membri comunității în acest efort.

Implementarea planului strategic

După dezvoltarea planului strategic, comunitatea va trece cu sau fără sprijinul cuiva din afara la implementarea lui, îndreptându-se către acea viziune agreată.

Evaluarea

Evaluarea comunității, a procesului de dezvoltare comunitară.

STANDARD OCUPAȚIONAL – DEZVOLTOR COMUNITAR /Agent de dezvoltare comunitară

În stabilirea standardelor de lucru am plecat de la premisa că activitatea agentului de dezvoltare se va derula urmărind etapele procesului de dezvoltare comunitară, așa că am încercat să definim câteva roluri cheie în aceste etape (pe care le-am numit unități de competență) și pentru fiecare rol principalele activități pe care le presupune acest rol și criteriile de realizare (sau cum știm că sau desfășurat aceste activități la standardele dorite).

Pentru fiecare unitate de competență credem că agentul de dezvoltare comunitară are nevoie de anumite abilități, cunoștințe, atitudini pe care le-am dezvoltat separat și, de asemenea este nevoie de un sistem de evaluare a lui.

Unitate de competență A - Evaluarea receptivității comunității pentru o intervenție planificată

Scop: este important să ne asigurăm de potențialul comunității, informarea și dorința ei de a iniția un proces de dezvoltare comunitară

Elementele de competență	Criterii de realizare
1. Verificare / informare de birou	1.1 construirea listei cu informații despre comunitate 1.2 inventarul cu alte intervenții în comunitate
2. Pregătirea vizitei	2.1 anunțarea vizitei 2.2 stabilirea coordonatelor întâlnirii împreună cu beneficiari (cei cu care doresc să mă întâlnesc în teren) 2.3 identificarea metodei și pregătirea instrumentele de lucru
3. Evaluarea comunității în teren	3.1 prezentarea programului a ofertei și agentului 3.2 discutarea cu beneficiari a procesului de evaluare 3.3 aplicarea instrumentelor planificate (respectarea metodologiei) 3.4 verificarea cu beneficiari a așteptărilor de la agentul de dezvoltare comunitară 3.5 evaluarea gradului de mobilizare a actorilor cheie 3.6 analiza rezultatelor intervenției anterioare
4. Analizarea datelor și decizia	4.1 prelucrarea datelor culese din teren 4.2 analiza informațiilor obținute 4.3 luarea deciziei (dacă se intervine sau nu, dacă da, din ce fază) 4.4 elaborarea raportului 4.5 anunțarea și discutarea deciziei cu beneficiarul

Abilități, cunoștințe, atitudini necesare

- Cunoaște metode, tehnici și instrumente specifice de cercetare;
- Cunoaște surse de informare despre o comunitate;
- Să înțeleagă criteriile și indicatorii de selecție a comunității;
- Abordare de la egal la egal;
- Abilități de comunicare;

- Abilități de conducere a discuțiilor de grup;
- Capacitate de analiză și sinteză;
- Capacitate de adaptare a limbajului la auditor;
- Capacitatea de a interpreta informațiile;
- Transparență și flexibilitate.

Ghid de evaluare

- Are informații suficiente și relevante despre comunitate;
- A accesat surse de informații variate;
- Si-a construit o metodologie adaptată la specificul comunității;
- A planificat în prealabil vizita în detaliu;
- Are o lista de contacte;
- Mesajul este înțeles de către auditoriu;
- Datele au fost analizate, verificate și reactualizate;
- Decizia a fost argumentată;

Cum fac evaluarea: interviu și chestionar, observație directă, analiza materialelor dezvoltate (rapoarte, procese verbale, liste cu informații, jurnal).

Unitate de competență B – Facilitarea activării grupurilor și relațiilor din comunitate

Scop: Pentru a crea și activa structurile responsabile interne pentru inițierea și implementarea procesului de dezvoltare comunitară (schimbare).

Elementele de competență	Criterii de realizare
1. Stabilirea relațiilor cu membrii comunității	1.1 informarea comunității cu privire la prezența și rolul tău în acest loc 1.2 contactarea instituțiilor și organizațiilor locale (APL, școala, biserica, dispensar....) 1.3 identificarea căilor de comunicare din comunitate (formale și informale) 1.4 obținerea legitimității (construirea credibilității)- prezența autentică la evenimentele din comunitate. 1.5 arătarea de interes și respect pentru comunitate 1.6 construirea unei hărți a relațiilor între diferiții actori (evaluezi capitalul social) 1.7 înregistrarea de nume și date de contact ale persoanelor și organizațiilor din comunitate

2. Mobilizarea actorilor cheie și a comunității	<p>2.1 identificarea actorilor cheie</p> <p>2.2 dezvoltarea de metode și planificarea procesului de mobilizare a comunității împreună cu actorii cheie</p> <p>2.3 implicarea de actori cheie în mobilizarea comunității</p> <p>2.4 provocarea și organizarea de dezbateri publice împreună cu actorii cheie</p> <p>2.5 activarea întregii comunități</p>
3. Facilitarea grupării actorilor cheie jurul unor nevoi sau interese comune	<p>2.6 vizualizarea situației actuale</p> <p>3.1 participarea la primele dezbateri organizate</p> <p>3.2 crearea unei liste de persoane cu inițiative exprimate sau acceptate de comunitate</p> <p>3.3 lista de nevoi exprimate în jurul cărora se pot organiza oamenii</p>
4. Consolidarea grupurilor de inițiative	<p>4.1 planificarea și organizarea împreună cu actorii cheie întâlniri de lucru cu grupurile</p> <p>4.2 promovarea nevoi de a lucra împreună</p> <p>4.3 agregarea de roluri în grup / grupuri</p> <p>4.4 facilitarea stabilirii de norme de lucru în grupuri, viziune</p> <p>4.5 identificarea nevoilor de învățare și dezvoltare (resursa umană)</p> <p>4.6 planificarea de metode și instrumente de dezvoltare a grupului</p> <p>4.7 oferirea de oportunități de învățare grupului</p>
5. Construirea relației dintre grupuri, organizații și instituții și comunitate	<p>5.1 planificarea cu grupul / grupurile metode și tehnici de informare și comunicare cu comunitatea (și între grupuri)</p> <p>5.2 crearea de ocazii de a lucra împreună cu alte grupuri de interes și cu alte instituții</p> <p>5.3 asigurarea transparenței și deschiderii grupului / grupurilor</p> <p>5.4 construirea motivației pentru parteneriate / colaborări cu alți actori grupuri</p> <p>5.5 legitimarea grupului în comunitate</p>

Abilități, cunoștințe, atitudini necesare

- Sa cunoască metode, abordări de contactare și construire de relații cu indivizii, organizații, instituții;
- Să fie conștient de rolul / misiunea sa în comunitate și să poată să-l exprime / explice;
- Sa fie conștient de limitele intervenției sale și să-și asume numai lucruri pe care le poate realiza;
- Să cunoască posibilele surse de putere într-o comunitate;
- Sa construiască și să interpreteze harta relațiilor în comunitate;
- Adaptare a limbajului la auditor;
- Empatie;
- Înțelege și poate lucra cu diversitatea;
- Abilități de facilitare/conducere a discuțiilor de grup;
- Cunoaște metode/tehnici de mobilizare a unui număr mare și divers de oameni;
- Abilități de conducere/planificare și organizare de întâlniri mari;
- Recunoaște și gestionează conflicte/potențiale conflicte;
- Știe să recunoască și să implice grupurile izolate;
- Știe când să păstreze confidențialitatea;
- Valorizează experiențele anterioare ale grupului/comunității;
- Știe cum să verifice informațiile obținute pentru acuratețe și corectitudine;
- Cunoaște și oferă metode/ocazii de învățare personală și de grup;
- Cunoaște principii și metode de lucru cu grupuri - dezvoltă eficiența acestora;
- Cunoaște diferite metode/abordări pentru a asigura transparența și comunicarea grupului cu comunitatea;
- Înțelege importanța lucrului în colaborare și în parteneriat;
- Conștient de dinamica de grup - cunoaște forme și structuri de funcționare;
- Are/cunoaște o varietate de experiențe - alternative pe care să le împărtășească grupului/comunității;
- Știe și poate să își păstreze imparțialitatea/neutralitatea.

Ghid de evaluare

- Oamenii din comunitatea au informații despre scopul intervenției
- Folosește căi de comunicare adaptate specificului local
- Are o imagine conturată a relațiilor din comunitate
- Măsura în care acceptat de membri comunității

- Măsura în care reușește să implice actorii cheie și membri comunității
- Modul în care se implică și susține dezbaterile publice
- Măsura în care consolidează / capacitează grupul (grupurile) comunitar (de interes)
- Modul și măsura în care facilitează interacțiunea dintre grupuri, instituții și membri comunități

Cum facem evaluarea: discuție, observație directă, analiza materialelor dezvoltate (rapoarte, procese verbale, liste cu informații, jurnal)

Unitatea de competență C: Realizarea profilului comunității

Scopul: Identificarea situației reale privind resursele și potențialul comunității.

Elementele de competență	Criterii de realizare
1. Culegerea și structurarea informațiilor	1.1 - mobilizarea grupurilor de interese 1.2 - elaborarea planului de realizare a profilului comunității 1.3 - implicarea grupurilor de interese în adunarea datelor <ul style="list-style-type: none"> - geografice - istorice - socio-economice - culturale - resurse - nevoi\probleme
2. sintetizarea datelor pe nivel de comunitate	2.1 - definitivarea listelor cu datele: <ul style="list-style-type: none"> - geografice - istorice - socio-economice - culturale - resurse 2.2 - elaborarea hărții comunitare
3. Informarea comunității	3.1 - asigurarea accesibilității datelor pentru întreaga comunitate prin: <ul style="list-style-type: none"> - liderii grupurilor de interese - afișe - evenimente publice - mass-media locală etc.

Abilități, cunoștințe, atitudini

- cunoașterea de metode, tehnici specifice și surse de informare;
- cunoașterea conținutului profilului comunității;
- abilități de comunicare;
- abilități de conducere de discuții pe grup;
- capacitatea de transfer de cunoștințe și abilități de strângere de informații către lideri\actori ;
- abilități de moderare;
- abilități de organizare;
- empatie;
- imparțialitate;
- obiectivitate;
- abilități de sinteză\analiză.

Ghid de evaluare

- grupurile de interese au fost implicate;
- s-au cules toate datele necesare pentru profilul comunității;
- realizarea hărții comunitare;
- s-a respectat structura stabilită (vezi anexa);
- s-a asigurat transparența și accesibilitatea;
- consolidarea grupurilor de interese.

Unitatea de competență D - Planificarea strategică

Scopul: Creșterea capacității comunității de a-și pregăti pașii și calea de realizare a viziunii formulate

Elementele de competență	Criterii de realizare
1. Asistarea grupului comunitar în dezvoltarea deprinderilor necesare pentru implementarea planului strategic	1.1 - Identificarea și analiza nevoilor de formare\instruire a grupului 1.2 - Instruirea grupului comunitar 1.3 - Evaluarea intermediară a grupului comunitar și adoptarea tipului de asistență
2. Asistarea grupului comunitar în punerea în practică a măsurilor planului strategic	2.1 - Asistarea comunității în asumarea responsabilităților 2.2 - Asistarea grupului comunitar în punerea în practică a modalităților prin care se pot atinge obiectivele strategice 2.3 - Monitorizarea permanentă a grupului comunitar în respectarea termenelor, indicatorilor și utilizarea eficientă a resurselor

Abilități, cunoștințe, atitudini

- abilități de facilitare, organizare, moderare;
- cunoașterea de metode specifice de elaborare a planurilor strategice;
- cunoașterea diferitelor metode de lucru în grup;
- cunoașterea metodelor de prioritizare;
- cunoașterea tehnicilor de luare a deciziilor;
- abilități de sinteză;
- imparțialitate;
- abilități de mediere a conflictelor;
- capacitatea de lucru cu grupuri diverse;
- empatie;
- obiectivitate;
- abilități de comunicare.

Ghid de evaluare

- Grupul e motivat să lucreze;
- Viziunea comună a grupului asupra comunității ideale acceptate;
- Problemele\nevoile cheie sunt identificate și prioritizate;
- Resursele și contextul analizat;
- Soluții identificate pentru problemele\nevoile cheie;
- Obiective\direcții strategice stabilite;
- Plan de măsuri elaborat;
- Plan strategic validat de comunitate

Unitatea de competență E – Implementarea planului strategic

Scop: Susținerea comunității de a-și pune în practică planul de măsuri

Elementele de competență	Criterii de realizare
1. Asistarea grupului comunitar în dezvoltarea deprinderilor necesare pentru implementarea planului strategic	1.1 – Identificarea și analiza nevoilor de formare\instruire a grupului 1.2 – Instruirea grupului comunitar 1.3 – Evaluarea intermediară a grupului comunitar și adoptarea tipului de asistență
2. Asistarea grupului comunitar în punerea în practică a măsurilor planului strategic	2.1 – Asistarea comunității în asumarea responsabilităților 2.2 – Asistarea grupului comunitar în punerea în practică a modalităților prin care se pot atinge obiectivele strategice 2.3 – Monitorizarea permanentă a grupului comunitar în respectarea termenelor, indicatorilor și utilizarea eficientă a resurselor

Abilități, cunoștințe, atitudini

- abilități de comunicare, organizare, moderare;
- cunoștințe de planificare;
- cunoștințe de metode de lucru cu grupul;
- abilități de sinteză și analiză;
- cunoștințe primare de management;
- abilități de gândire strategică;
- transparență;
- flexibilitate;
- capacitate de mediere a conflictelor;
- abilități de motivare;
- empatie.

Ghid de evaluare

- existența listei de nevoi pentru formare\instruire;
- grupul comunitar are cunoștințe însușite;
- existența evaluărilor intermediare;
- adaptarea tipului de asistență în funcție de evaluarea intermediară;
- numărul solicitărilor la care a răspuns;
- existența unui plan de monitorizare și a rapoartelor.

Unitatea de competență F – Evaluarea

Scopul: Evaluarea intervenției agentului de dezvoltare comunitară în comunitate

Elemente de competență	Criterii de realizare
1. Elaborarea metodologiei de evaluare	1.1 – Stabilirea criteriilor lor și indicatorilor de evaluare a fazelor procesului de dezvoltare comunitară 1.2 – A surprinde durabilitatea\sustenabilitatea dezvoltării 1.3 – Alegerea instrumentelor, tehnicilor adecvate
2. Aplicarea metodologiei de evaluare	2.1 Culegerea datelor aplicând instrumentele de evaluare
3. Analiza datelor adunate prin metodologia de evaluare	3.1 Centralizarea datelor 3.2 Reactualizarea profilului comunitar 3.3 Prelucrarea, analiza și interpretarea datelor 3.4 Redactarea rapoartelor
4. Diseminarea rezultatelor intervenției	4.1 Identificarea, alegerea și aplicarea metodelor de diseminare adecvate

Abilități, cunoștințe, atitudini

- capacitatea de analiză și sinteză;
- cunoștințe primare de metodologia cercetării;
- obiectivitate;
- flexibilitate;
- imparțialitate;
- transparență;
- cunoașterea diferitelor metode de diseminare a informației;
- abilități de comunicare.

Ghid de evaluare

- existența instrumentelor de lucru;
- existența criteriilor de evaluare;
- profilul comunității reactualizat;
- existența datelor centralizate și analizate;
- existența raportului de evaluare;
- alegerea adecvată a metodelor de diseminare a informației.

Standarde de funcționare**– centre de resurse**

Dezvoltarea comunitară se bazează primordial pe atitudinea cetățenilor față de problemele cu care se confruntă și de modul în care se implică în luarea deciziilor privind gestionarea resurselor proprii. Progresul economico-social este condiționat de apariția și punerea în practică a inițiativelor locale. Centrele de resurse (TeleCentrele), pot sprijini aceste inițiative devenind intermediari între comunitate, informație și oportunități.

Centrul de resurse (TeleCentrul) reprezintă un spațiu confortabil, primitor, cu un personal propriu care îl informează și îl ajută pe vizitator în problemele sale din viața de zi cu zi. În funcție de nevoile locale, Centrele de resurse (TeleCentrele) pot oferi servicii în următoarele domenii: infrastructură, resurse umane, economie, turism, dezvoltare comunitară, cooperare transfrontalieră, cultură, sectorul civil, mediul înconjurător.

În accepțiunea RuralNet **principiile de funcționare** ce stau la baza unei structuri de tip Centru de resurse (TeleCentru) sunt următoarele:

1. Are utilitate publică, oferta de servicii se adresează tuturor mem-

brilor comunității, fără discriminări de orice natură;

2. Profilul său este multifuncțional, cu servicii de calitate, permanent adaptate necesităților comunității;
3. Reprezintă un forum și catalizator al comunității, acționând în mod responsabil;
4. Asigură promovarea și utilizarea unor tehnologii moderne de comunicare și instruire.

Caracteristicile tehnice minime ale unui structuri de tip Centru de resurse (TeleCentru) sunt următoarele:

1. Organizația care găzduiește Centru de resurse (TeleCentru) va avea personalitate juridică.
2. Existența unei persoane responsabile de activitatea Centrului de resurse (TeleCentrului), persoana care are un contract de minca, civil sau de voluntariat cu organizatia care gazduieste Centru de resurse (TeleCentru)
3. Existența unui spațiu separat de funcționare pus la dispoziția Centrului de resurse (TeleCentrului)
4. Oferă minimum 5 servicii permanente comunității
5. Respecta standardele de calitate pentru serviciile oferite
6. Existența a minim unei resurse informaționale permanente - legătură INTERNET
7. Existența unei dotări tehnice minime (2 calculatoare și o imprimantă)
8. Existența unui orar de funcționare de minim 2 ore pe zi, timp de cinci zile pe săptămână.

Organizațiile membre RuralNet care oferă servicii de tip Centre de resurse (TeleCentre) sunt: Centrul de Asistență Rurală, Civitas, ARCS și Crest.

Studii de caz în dezvoltare comunitară

1. Localitatea Gheorghe Doja și ștergerea diferențelor - Centrul de Resurse pentru Diversitatea Etnoculturală
2. Comuna Cătina la începutul procesului de dezvoltare comunitară, Adriana Sechii, agent de dezvoltare locală Cătina
3. Îmi pasă de tine - De la o familie la o adevărată organizație - Asociația Română pentru Dezvoltare Comunitară
4. „Mediu - Râu - Europa”. Prosomeș - Partener pentru o dezvoltare durabilă - Grigore Mureșan, agent de dezvoltare locală Feldru

5. O viață mia bună pentru rromii din Nemșa - Centrul de Resurse pentru Comunitățile de Romi
6. TeleCentru - un model de dezvoltare comunitară în Traian Vuia - Centrul de Asistență Rurală
7. Satele cehești din Munții Almăjului - Centrul de Asistență Rurală
8. Un facilitator despre grupul de inițiativă al femeilor din Ghizela - Centrul de Asistență Rurală
9. Iradierea dezvoltării comunitare și a modernității - studiu de caz în Poiana Teiului - Lucian Marina, Fondul Român de Dezvoltare Socială
10. Din poveștile adevărate Studiu de caz - Zimbru - Centrul de Asistență Rurală
11. Acțiunea „Săptămâna mobilității europene în Arduș” 17-22 septembrie 2005 - Tineri pentru Natură” - Timea Csetnek, agent de dezvoltare locală Arduș
12. Dezvoltare comunitară în Domnești, Satu Mare - studiu realizat de Fundația Comunitară pentru Copii, Comunitate și Familie

Localitatea Gheorghe Doja și ștergerea diferențelor¹

Descrierea comunității

Comuna se află în sudul județului Bacău, la limita estică a dealurilor subcarpatice, fiind învecinată cu comunele Parva la sud, Helgiu și Gura Văii la vest și Cleja la nord. În partea estică a localității se află lacul de acumulare hidroenergetică Răcăciuni.² Suprafața comunei este de 8.179 ha, iar satele din care este alcătuită sunt: Răcăciuni (sat reședință de comună, la nord); Fundu Răcăciuni (în partea de nordvest); Gheorghe Doja (în nord); Gâșteni (în centru); Ciucani (în centru) și Răstoaca (la sud est).

¹ Studiul de caz a fost elaborat de Alina Bolea în cadrul programului „Îmbunătățirea relațiilor interetnice în sud-estul Europei. Dezvoltarea comunităților multietnice”, implementat de Centrul de Resurse pentru Diversitate Etnoculturală, în perioada 2001-2004 (pentru detalii vezi www.edrc.ro).

² Cf. articolului Comuna Răcăciuni în cifre și date din ziarul local „Orizont Răcăciunean” nr. 9/2003 elaborat de ing. ec. Gheorghe Bătlă.

Aspecte demografice

Satul Gheorghe Doja datează din secolul al XVII-lea. Din informațiile înregistrate cu ocazia Recensământului din 2002 rezultă că populația totală a comunei este de 7.969 locuitori. Dintre aceștia, 1.030 reprezintă populația satului Gheorghe Doja. Repartiția pe vârste: 10% sub 16 ani, 12% în intervalul 1630 de ani, 45% între 30 și 60 de ani, 33% peste 60 de ani. Distribuția confesională: 41% ortodocși și 59% romano-catolici.

În legătură cu numărul și originea populației de confesiune romano-catolică din Moldova există diferite cercetări și poziții contradictorii. În comunitatea din Gheorghe Doja termenul de ceangău este perceput ca ceva peiorativ, iar oamenii se declară în marea lor majoritate români de religie catolică și nu își declară bilingvismul. Din acest motiv, dacă în analiza acestei comunități se pornește doar de la datele rezultate din Recensământul populației din 2002, nu este vizibilă o conturare a două etnii diferite, ci se poate constata că această comunitate este formată din români. Problema apare atunci când se ia în calcul itemul referitor la religie, întrucât se poate observa că avem de-a face aici cu un lucru atipic: români care au religia romano catolică. Acest lucru nu se poate generaliza însă, întrucât există și comunități în care ceangăii nu se declară români și în care distincțiile interetnice sunt mai accentuate.

Aspecte economice

Situația economică a comunității este influențată de faptul că satul este situat în vecinătatea municipiului Bacău (la aproximativ 20 km), pe traseul drumului european E 85. În comună funcționează câteva societăți comerciale, majoritatea în domeniul agriculturii. Gospodăriile țărănești productive au și ele un aport în ceea ce privește îmbunătățirea nivelului de trai al locuitorilor.

Din discuțiile cu oamenii din comunitate și din distribuția pe vârste a populației rezultă că nu avem de a face cu o migrație a tinerilor înspre zonele urbane ale județului, ci mai degrabă cu o direcționare inversă a acestui fenomen. Tendința de revenire a oamenilor în sat poate fi datorată faptului că ei au posibilitatea de a face naveta, pe de o parte, dar nu în ultimul rând și situației economice a României din ultimii ani, care a dus la o tendință a migrației dinspre zonele urbane înspre zonele rurale învecinate zonelor urbane.

Există și o serioasă tendință de migrație a tinerilor înspre alte țări, cu scopul de a câștiga mai mulți bani și de a reveni apoi în România. Intenția lor de a se întoarce este vizibilă prin faptul că există o zonă (demarcată de sat și poziționată în apropierea șoselei) în care mai mulți dintre tinerii plecați la muncă în străinătate și-au cumpărat terenuri și au început să-și construiască case, de regulă de dimensiuni mari. La nivelul comunității satului Gheorghe Doja există și un

important segment de populație care nu posedă un statut ocupațional și care are ca principală ocupație munca în gospodăria proprie.

Din punct de vedere al poziționării geografice a celor două etnii, se poate constata că există o segregare. Practic, aceeași comunitate este formată din două colectivități mai mici, întrucât cele două confesiuni sunt concentrate în părți diferite ale satului și sunt separate de o râpă: „Dacă ați observat, satul este împărțit în două de râpa asta. Ei de aicea, catolicii, spun: „unde te duci?” „dincolo în sat”. E același sat, dar apare cuvântul dincolo. Dincolo unde? Peste râpa asta. Ce-i acolo? Ortodocșii. Și aicea cine sunt? Catolicii”. (subiectul nr. 2, ortodox, implicat) Pe lângă apelativul „dincolo în sat”, mai poate fi întâlnit în contexte asemănătoare și termenul „Olărești”, care se referă la zona locuită de populația de confesiune catolică, acest lucru fiind moștenit.

Partea locuită în mod predominant de catolici provine din proprietățile unor vechi familii înstărite catolice care și-au fracționat averea în funcție de numărul de copii pe care îl aveau, iar aceștia din urmă au continuat în același mod mai departe. Astfel explică localnicii faptul că în partea aceasta a satului nu există ortodocși, în timp ce în partea cealaltă, există și familii de catolici și familii de ortodocși, dar predomină familiile de ortodocși.

Biserica Ortodoxă este plasată, așa cum este de așteptat, în zona în care predomină ortodocșii, în timp ce Biserica Catolică se află în partea în care locuiesc catolicii. Școala, grădinița și Căminul cultural sunt situate în partea locuită de ortodocși.

Întrucât toți oamenii se declară români, nu se poate face o analiză a comunității și nu se poate vorbi de o separare etnică, întrucât etnia fiecărei persoane (după cum s-a stabilit prin convenție în științele sociale) este aceea pe care o declară individul, indiferent de familia din care provine. Se poate face însă o analiză având la bază diferențele din punct de vedere confesional.

Relațiile interpersonale

Există în mod frecvent relații de rudenie între familii de ortodocși și familii de catolici, rezultate pe baza căsătoriilor unor membri aparținând celor două confesiuni. Cu toate acestea însă, oamenii declară că nu există în comunitatea lor căsătorii mixte. Întrucât prin căsătorie mixtă se înțelege căsătoria între doi oameni de etnii/confesiuni diferite etc, cu condiția respectării și menținerii diferențelor, ajungându-se la o conviețuire pe baza respectării reciproce a acestor diferențe, în comunitatea satului Gheorghe Doja lucrurile nu stau în acest fel. Aici, în momentul în care doi tineri de confesiuni diferite hotărăsc să se căsătorească, înainte de a se oficia căsătoria, unul dintre ei (și regula spune că persoana de sex feminin) trece la confesiunea soțului. Acest lucru este cerut de fiecare biserică, întrucât ritul

nu permite unirea unui credincios al ei cu o persoană care frecventează altă biserică. În momentul căsătoriei, cei doi soți nu mai au așadar confesiuni diferite și nu se poate vorbi de căsătorie mixtă, cu atât mai mult cu cât trecerea la cealaltă confesiune nu este doar formală, ci definitivă și fără posibilitatea întoarcerii la vechea credință (cel puțin atâta timp cât căsătoria funcționează și nu se destramă). Persoanele intervievate declară în marea lor majoritate că oamenii nu se opun în mod vehement acestor căsătorii. Cei care își exprimă cel mai mult dezacordul cu acest lucru (după cum reiese din declarațiile subiectului nr. 10, ortodox, neimplicat) sunt familiile persoanelor care renunță la confesiunea proprie.

În comunitate a existat așadar înainte intervenției externe o anumită comunicare între oameni, dar preponderentă la nivelul relațiilor de rudenie. Nu se poate vorbi și de o comunicare consistentă, bazată pe acțiuni comune în grupuri mari. Acest pattern este întâlnit și în alte comunități similare în care oamenii sunt implicați în diferite activități menite să le asigure subsistența și nu au timp, motivație și inițiativă de a se implica și în alte lucruri (un exemplu în acest sens: satul Zorile, în care s-a făcut o cercetare similară). S-au semnalat acțiuni (de câteva ori pe an) în acest sens - al comunicării între oameni - inițiate de către cele două biserici.

„Chiar s-o făcut o chestie cu Biserica Ortodoxă și cu cea Catolică. Cei catolici vin la biserica ortodoxă, cei ortodocși încolo, deci s-a făcut un schimb de experiență cum s-ar spune. Chiar eu am lucrat la biserica catolică și lucrez foarte mult, ce este nevoie pe acolo. Deci nu se pune problema aicea”. (subiectul nr. 3, catolic, implicat)

„Oamenii nu sunt chiar atâta de singuri. Și, cel puțin cei cu care am lucrat noi, marea majoritate se ajutau între ei. Și acum se ajută între ei. (...) Să dau un exemplu simplu, se duc unul la altul și își taie s-au își crapă lemne. Ca să nu mai zicem de lucrul în agricultură sau de alte activități”. (subiectul nr. 2, ortodox, lider)

Din datele culese rezultă că această comunitate se caracterizează prin relații interconfesionale conturate pe o scală având limitele de la respect reciproc în partea superioară, până la dezinteres în partea inferioară, neajungându-se la conflicte sau neînțelegeri:

„Nu avem discriminări de genul acesta. Nu avem scandaluri, nu avem discuții, nu avem nimic. În satul acesta, catolicii cu ortodocșii sunt neamuri. Fata ortodoxa ia baiat catolic, se da în

religia lui. (...) Devin cumnați, cumetrii, fini și așa mai departe". (subiectul nr.1, ortodox, neimplicat)

De când este democrația nu. Înainte a fost, cândva, când era vechiul regim, dar acum nu sunt probleme. (...) Pentru ca vedeti dumneavoaștra ca erau discotecii, erau chestii din astea. Mergeai încolo... acesta-i ortodox, acesta-i catolic, oamenii nu erau umblati, nu erau purtati. Adica la început s-au deschis granitele, s-au legat niste prietenii. (...) Acum dacă mergi în Cluj, dacă mergi unde mergi, te cunoști, ai relații, nu mai este treaba asta.

(...) S-a schimbat și mentalitatea, s-a schimbat totul". (subiectul nr. 3, implicat, catolic)

„Aici e o comunitate destul de mică și destul de strânsă". (subiectul nr. 2, ortodox, lider)

Acest lucru nu poate fi însă generalizat. Există comunități învecinate cu structuri asemănătoare, dar în care există tensiuni interconfesionale. Pe de altă parte, pot fi întâlnite relații tensionate provenite din alte motive decât cele interconfesionale:

„În sat rata infractionalității e foarte mare. (...) Sunt foarte multe persoane în sat care nu fac nimic, nu prestează nici o activitate, nu au venituri și atunci... normal că... și atunci ei fac și rău. Ei fac și scandalurile de la cârciumă, ei fac și bătăile de la discotecii, ei înjură și copiii pe stradă și fac urât. E o problemă destul de mare". (subiectul nr.1, ortodox, neimplicat)

Din punct de vedere cultural, comunitatea nu are activități comune, dar astfel de inițiative există și sunt organizate de Biserica Catolică:

„În biserica lor se fac activități: cântari, plecări cu copiii... au fost grupuri de copii care au plecat în Franța, în Italia, duși de părinte". (subiectul nr. 1, ortodox, neimplicat)

Nașterea proiectului și organizarea activităților

Motivația implicării liderilor în cadrul proiectului, după propriile lor afirmații, se referă la aspecte cum ar fi:

„Era un lucru important. Se schimba ceva. Se crea un precedent". (subiectul nr. 8, catolic, coordonator de proiect)

„Nu știu dacă a fost o motivație. Au fost mai multe sau mai bine zis mai multe au fost motivele. (...) și anume, nivelul de trai, felul în care cresc copiii alături de noi în satul acesta, lipsa infrastructurii, a drumurilor, curentului, condițiile de la școală ale copiilor, ale noastre, faptul că tinerii pleacă din sat și de ce pleacă – din lipsă de bani, din lipsă de locuri de muncă –, cam astea sunt motivele principale..." (subiectul nr. 2, ortodox, lider)

Mai mult decât atât, exista o conștientizare a necesităților pe care le are comunitatea și o disponibilitate a celor doi lideri înspre voluntariat, în scopul rezolvării acestor nevoi. Implicarea lor în proiect a presupus participarea la cursurile de formare organizate în acest sens, precum și derularea unor acțiuni concrete, la nivelul comunității: mobilizarea oamenilor, stabilirea priorităților, redactarea cererii de finanțare, aplicarea programului de acțiuni propuse, auto-evaluarea. Sesiunile de formare sunt considerate de către lideri foarte utile și constructive:

„Deci noi am luat-o de la zero... Era ca un clopoțel. Deci suna deșteptarea pentru noi. Ne trezea. Plecam undeva. Ne îndrumase cineva..., nu știu, dintr-un pat în care dormeam. (...) Am fost interesați. Totul era nou". (subiectul nr. 2, ortodox, lider)

„Au fost foarte benefice. Au fost importante. La cursurile astea am învățat cum să abordam oamenii, ca noi nu aveam idee despre așa ceva. (...) Te canalizează pe cărările alea ca să poți face mai ușor ceva ce tu ai vrea să faci de fapt". (subiectul nr. 8, catolic, coordonator de proiect)

„Îți dezvoltă capacitatea de comunicare". (subiectul nr. 4, catolic, neimplicat) Respondenții au mai făcut referire la faptul că în cadrul acestor cursuri au învățat atât că există posibilitatea de a obține niște bani de undeva, precum și ce au de făcut în acest sens. De asemenea, ei spun că au avut posibilitatea de a învăța cum se face un proiect, cum se completează o cerere de finanțare, cum pot fi mobilizați oamenii pentru a se implica într-o astfel de inițiativă etc, toate aceste lucruri le-au fost de un mare folos în activitățile desfășurate.

S-au semnalat însă și unele dificultăți:

„I-am strâns pe unde ne-a tunat prin cap, pe la cârciumi, pe unde i-am apucat”. (subiectul nr. 2, ortodox, lider)

„Ne-au întâlnit la biserică și chiar au venit pe la noi pe acasă, ne-au anunțat prin sat...” (subiectul nr. 1, ortodox, neimplicat)

În faza a doua li s-a explicat oamenilor în mod detaliat despre ce este vorba:

„La început veneau din curiozitate. Noi le-am explicat cum pot beneficia și ei de pe urma unui astfel de proiect. (...) După aia, care au fost motivați au venit și a doua oară, și a treia oară”. (subiectul nr. 8, catolic, coordonator de proiect) În momentul în care numărul celor care au venit a crescut (după câteva ședințe), li s-a cerut să vină cu propuneri pentru proiect:

„și fiecare a început: vrem cablu, vrem alea, alea, printre care și căminul”. (subiectul nr. 2, ortodox, lider)

Adunările au fost organizate în mai multe părți, dar cele mai multe s-au desfășurat la crășmă, spune subiectul nr. 8 (catolic, coordonator de proiect), deoarece dacă ar fi fost făcute la cămin („într-o ruină”) exista posibilitatea ca oamenii să fie influențați momentan de spațiul pe care îl vedeau, pentru ca mai apoi să regrete prioritatea pe care au ales-o, dându-și seama că exista de fapt o alta mai stringentă. S-a dorit de fapt ca propunerile să vină de la ei, fără nici o influență exterioară.

În ceea ce privește luarea deciziei în legătură cu prioritatea care a stat la baza proiectului, există două curente de opinie: unii participanți susțin că decizia a fost luată într-o adunare, în timp ce alții sunt de părere că decizia a fost luată de lideri. Nu au existat însă discuții contradictorii în legătură cu acest subiect, în sensul că aproape toată lumea a fost de acord, dintr-un motiv sau altul, cu decizia luată. De asemenea, și părerile liderilor sunt împărțite în legătură cu luarea deciziei, neîncadrându-se în același pattern de opinie:

„Cred că nevoia unui spațiu pe care noi simțeam că trebuie să-l avem ne-a făcut să alegem proiectul acesta. Asta nu a însemnat că noi, care eram echipa și eram destul de mică, am luat și decizia asta. Nu. Decizia am luat-o într-o adunare care oricum a fost destul de mărișoară atunci când am luat noi decizia asta”. (subiectul nr. 8, catolic, coordonator de proiect)

„Atunci când s-a făcut proiectul, era una dintre priorități. Lucrul cel mai grav care trebuia atunci reparat”. (subiectul nr. 15, implicat, catolic).

Conform celui deal doilea pattern de atitudine, la luarea deciziei au participat liderii:

„De fapt, liderii e puțin spus... Decizia a fost luată într-un grup de prieteni, sa spunem așa. (...) Prioritățile noi le-am stabilit în funcție de nevoile care erau”. (subiectul nr. 2, ortodox, lider)

Una dintre persoanele implicate, ale cărei afirmații se încadrează în cel deal doilea pattern, aduce o completare, explicând motivul pentru care decizia nu a putut fi lăsată la voia întâmplării:

„Toți care veneau la ședințe, veneau cu propuneri care nu erau în folosul comunității, ci în folosul lor personal”. (subiectul nr. 3, catolic, implicat) Alți respondenți spun că au fost anunțați să se adune și să decidă ce vor face: „Dacă ne apucăm de Căminul cultural sau nu”. (subiectul nr. 11, ortodox, implicat)

Se poate trage așadar concluzia că prioritățile au fost stabilite de lideri, în urma consultării comunității în adunări și grupuri de discuții. Oricum, cei care doreau să se repare căminul, după cum s-a specificat, „erau cam majoritatea” (subiectul nr. 2, ortodox, lider). Proiectul a fost scris de către cei doi lideri comunitari împreună cu facilitatorul, ținând cont de informațiile de la cursurile de formare legate de modul în care se scrie un proiect.

Idea și justificarea proiectului, așa cum rezultă ea din cererea de finanțare depusă, este legată de inexistența unui spațiu potrivit pentru desfășurare unor activități culturale sportive și pentru petrecerea timpului liber. Proiectul a fost intitulat „Puntea peste prejudecăți” și (așa cum rezultă din aceeași sursă) „urmărește implicarea mai puternică a membrilor comunității în activități ce privesc întreaga obște, dezvoltarea relațiilor interetnice, creșterea spiritului de echipă între generații și crearea unui loc pentru desfășurarea de activități culturale comunitare”. Obiectivul proiectului, pe de altă parte, „a fost unul singur: de a repara și de a pune la dispoziția locuitorilor din sat a căminului cultural” (subiectul nr. 8, catolic, coordonator de proiect).

Pe lângă acestea, motivul principal care se evidențiază din discuțiile cu oamenii se referă la faptul că imobilul supus reparației reprezenta un pericol pentru copiii de la grădiniță, deoarece aceasta și căminul sunt poziționate în

aceeași curte, iar de pe acoperișul căminului începuseră să cadă țigle, fiind într-o stare înaintată de degradare. Cu toate acestea, principalele persoane implicate în activitățile proiectului nu au fost părinții copiilor aflați în pericolul de a fi accidentați. Ei au fost convocați de către directorul școlii și au fost rugați să se implice. La una dintre serbările școlare a fost prezent coordonatorul de proiect, special pentru a le explica despre ce este vorba și pentru a-i ruga să se implice, dar cu toate acestea majoritatea din ei nu s-au dovedit interesați:

„N-au văzut în proiectul acesta deocamdată un lucru util pentru copiii, care de fapt au acum unde să-și desfășoare serbările”. (subiectul nr. 9, ortodox, implicat)

A existat însă o altă categorie de populație care s-a prezentat în mod aproape neașteptat și a luat parte la munca voluntară: tinerii.

„Dintre cei care s-au implicat nu ne așteptam noi să lucrăm cel mai mult cu respectivele persoane. Noi aveam altă categorie cu care trebuia să lucrăm și care erau în vizorul nostru”. (subiectul nr. 8, catolic, coordonator de proiect)

„Cei care ne-au susținut” au fost „mai mult tinerii. Nu numai tinerii, mai mult tinerii”. (subiectul nr. 2, ortodox, lider)

Motivul principal pentru care tinerii s-au implicat în proiect se datorează interesului lor de a avea un spațiu în care să se întâlnească și să joace tenis de masă (ceea ce se și întâmplă, această activitate fiind cea mai des practică în incinta acestui spațiu).

„Căminul era folosit (...) ca o sală pentru jucat tenis. Iar ei acum veneau că știau că o să aibă în continuare nevoie de spațiul respectiv ca să joace în continuare tenis, dar nu așa cum se juca până atunci, într-o nenorocită de sală, ci într-o sală frumoasă în care să-ți faci plăcere să intri”. (subiectul nr. 8, catolic, coordonator de proiect)

„Noi jucam tenis acolo și căminul s-a deteriorat pe zi ce trece”. (subiectul nr. 3)

Autoritățile locale (reprezentate de viceprimar) s-au implicat de asemenea în mod activ prin furnizarea unei părți din forța de muncă. Potrivit declarațiilor

subiectului nr. 9, dintre persoanele care beneficiază de Legea 416 au fost puși la dispoziția liderilor comunitari cinci sau șase oameni pe o perioadă de o săptămână. Acest lucru a avut, se pare, o anumită influență asupra potențialilor participanți, mai ales că nu toți acești oameni trimiși de primărie au domiciliul în satul Gheorghe Doja.

„Oamenii din sat, văzând ca vin și alții să lucreze, ei nu au știut că aia sunt beneficiari la legea 416 (...), m-au mai văzut și pe mine o zi (...), totul a devenit ca un fel de putere a exemplului”. (subiectul nr. 9, ortodox, implicat)

Persoanele intervievate neimplicate au justificat absența lor invocând motive cum ar fi: lipsa de timp, diferitele probleme pe care le-au avut, necesitatea implicării lor în alte activități etc. Nici un respondent nu s-a referit la faptul că nu a știut, la dezacordul cu activitățile desfășurate sau la probleme de relaționare interpersonală. Una dintre persoanele care nu s-au implicat inițial, dar a făcut-o ulterior, în asociația formată cu ocazia facilitării și intervenției în comunitate, a explicat nonimplicarea unor persoane în activități de acest gen în modul următor:

„Nu se implică prea mulți pentru că nu au motivație, pentru că zic că „nu-mi dă nimeni bani” (subiectul nr. 4, catolic, neimplicat)

Beneficiarii proiectului sunt într-un fel sau altul toți oamenii din sat, întrucât căminul este locul în care se desfășoară un mare număr de activități: nunți, botezuri, parastase, serbări școlare, zile onomastice etc. Pe lângă acestea, activitatea principală - tenisul de masă - adună laolaltă un mare număr de oameni. „Se fac multe activități. Praznice, pomeni - astea sunt cu titlul de gratuit -, alte manifestări..., nunțile sunt contra cost, tenisul e contra cost, este o sumă mică, abia ne acoperă cheltuielile pentru mingi, aniversări, școala îl mai folosește ca sală de repetiții sau pentru o serbare, când solicită, care este tot gratuit, pentru că ei ne dau curentul deocamdată”. (subiectul nr. 8, catolic, coordonator de proiect)

În momentul implicării nu s-a constatat o distincție clară între ortodocși catolici (au participat la muncă reprezentanți ai ambelor confesiuni), iar după cum afirmă participanții, grupurile de lucru au fost formate în funcție de necesitățile impuse de fiecare activitate în parte. Mai exact, activitățile au presupus deseori implicarea unor oameni calificați în diferite meserii. Atunci când acest lucru nu era o necesitate, s-a apelat la oamenii puși la dispoziție de către primărie și la diferiți indivizi din comunitate, care s-au prezentat la muncă în

funcție de programul propriu și de timpul liber de care dispuneau. Dar atunci când era nevoie de muncă calificată, oamenii au fost selectați în funcție de ceea ce știau și de ceea ce puteau să facă. Deci nu a putut exista în procesul de formare a echipelor vreo formă de separare pe criterii etnice:

„Proiectul a avut un numar foarte mare si variat de activitati care au depins de mai multe categorii de mâna de lucru. Mai multe feluri de meseriasi. (...) Se formau echipe și la un moment dat nu mai era nevoie de ele și se formau altele. Nu s-a lucrat întotdeauna cu aceeasi oameni pentru ca diferea de la unul la altul programul de lucru, situatia familiala si asa mai departe... Nici nu am apelat la mulți pentru că nu își avea muncă mobilizate, s-au desfășurat în următorul mod: s-a început cu interiorul, unde s-au făcut unele reparații ale pereților, s-a refăcut dușumeaua, s-au montat lambriuri și s-a construit o cameră anexă. Renovarea exteriorului a presupus repararea acoperișului, a scârilor și a trotuarelor. Atât interiorul, cât și exteriorul au fost zugrăvite. Pentru renovarea acoperișului a fost necesar ca țigla să fie luată jos, frecată cu pereii de sârmă ghimpată, pentru a fi eliminate depunerile și mușgaiul, pentru ca mai apoi să fie montată înapoi pe grinzi și câpriori noi. Scările și trotuarele au fost refăcute, motiv pentru care a fost nevoie de turnarea unei anumite cantități de balastru și de ciment.”

Implicarea oamenilor în derularea activităților s-a făcut în special prin munca fizică prestată. Au existat însă și alte modalități de implicare: unul din membrii comunității care locuiește în imediata vecinătate a căminului a asigurat curentul electric pe tot parcursul lucrărilor, altul dintre participanții la acțiune a pus la dispoziție calul și căruța proprie, iar alții au donat unele cantități de băutură pentru stimularea participanților (este vorba aici de diferiți oameni din sat care nu puteau presta muncă fizică sau nu se puteau implica din alte motive în activitățile care se desfășurau). De asemenea, liderii au contribuit și ei în acest mod la „stimularea” celor implicați. Au fost făcute și alte tipuri de donații: galeriile de la geamuri - donație făcută de coordonatorul de proiect; perdelele - donate de către una dintre persoanele implicate în procesul de facilitare; masa de tenis - donată de către un membru al comunității. După terminarea lucrărilor, curentul electric a fost și este asigurat de școală.

Din punct de vedere organizatoric, oamenii consideră că totul a fost foarte bine și declară că au avut și au o relație foarte bună cu liderii, care sunt foarte apreciați și lăudați de către membrii comunității (deși ei nu au această percepție). Întrebați fiind dacă au avut probleme și cam ce fel de probleme au avut,

respondenții au făcut referire doar la condițiile meteorologice care uneori nu au fost prielnice și s-a întâmplat săi țină în loc cu lucrările. Relațiile interpersonale s-au bazat, după cum spune subiectul nr. 8, pe respectarea părerii celorlalți și prin încercarea de a pune în practică ideile considerate bune și aplicabile. Subiectul nr. 5 afirmă că:

„Nu sunt oameni care să aibă divergențe. De înțeles s-au înțeles perfect.” „Oamenii se înțelegeau bine și înainte, și după proiect”.
(subiectul nr. 7, catolic, implicat)

Rezultatele așteptate ale proiectului au fost legate de îmbunătățirea relațiilor interpersonale din interiorul comunității. Acest lucru s-a realizat, dar nu în modul în care s-ar putea presupune la prima vedere. Se poate spune că impactul proiectului este legat mai degrabă de durabilitatea acestuia și poate fi simțit pe termen mediu și lung. Din relatările care urmează se va putea înțelege mai bine în ce fel.

Din punctul de vedere al implicării și al relațiilor interconfesionale, la activitățile desfășurate au participat atât ortodocși, cât și catolici (după cum afirmă toți subiecții intervievați), iar după cum afirmă subiectul nr. 9 „acolo s-a lucrat în spirit ecumenic”. Referitor la îmbunătățirea relațiilor interpersonale, majoritatea celor intervievați afirmă că nu prea era mare lucru de îmbunătățit, întrucât nu existau în comunitate relații proaste între oameni. Totuși, din detalierea acestui subiect prin întrebări suplimentare rezultă că de fapt comunicarea între membrii comunității nu era foarte strânsă. Acest fapt este evidențiat de lipsa activităților comune (cu excepția celor impuse de evenimentele familiale și care strâng la un loc un număr mai mare sau mai mic de rude și prieteni). Singurele locuri în care se întâlneau oamenii înainte erau biserica și cârciuma, aceasta din urmă fiind însă un loc frecventat doar de o anumită categorie de persoane.

În comunitate se desfășoară unele acțiuni comune de înțajutorare la nivel familial, în sensul că există o tradiție să se meargă la bătrânii bolnavi, la bătrânii singuri etc. Totodată, preotul merge să spovedească și să împărtășească persoanele în etate și împreună cu el vin și tineri care prestează în acea gospodărie anumite munci (sapă grădina, spală rufe, curăță prin curte, fac mâncare etc.). Despre aceste lucruri însă nu se poate afirma că au o contribuție majoră în ceea ce privește menținerea unei comunicări strânse între membrii comunității, întrucât se desfășoară sporadic, fără o anumită regularitate.

În legătură cu petrecerea timpului liber, ideea care concentrează spusele mai multor persoane este că „timp liber nu prea este” (subiectul nr. 3). Nu prea există nici situații în care oamenii se adună pentru a rezolva ceva împreună - cu câteva excepții, când ei s-au mobilizat pentru a curăța drumul de zăpadă, pentru că altfel nu se mai putea circula.

Participarea la viața religioasă (mai intensă în partea catolică) are un anumit efect unificator, dar nu interconfesional, ci asigură unitatea în interiorul fiecărei confesiuni:

„Noi catolicii ne întâlnim duminica la biserică. De acolo ne întâlnim cu unul, cu altul. Mai trecem pe la rude, pe la prieteni și acasă. În familie”. (subiectul nr. 3, catolic, implicat)

Sărbătorile religioase sunt ținute de către membrii celor două confesiuni în principiu separat, datorită faptului că ele nu au de regulă aceeași dată, pe de o parte, iar pe de altă parte calendarul ortodox este mai bogat în sărbători religioase. Există totuși și vizite reciproce, iar atunci când se întâmplă să fie sărbătoare în aceeași zi pentru ambele confesiuni, oamenii se întâlnesc și se bucură împreună.

La momentul actual comunicarea în interiorul comunității s-a îmbunătățit, dar ulterior desfășurării proiectului și nu neapărat în cadrul activităților comune derulate cu ocazia sa, deoarece căminul cultural s-a transformat într-un loc de întâlnire. Mulți oameni se adună aici și își petrec în comun o parte din timpul liber, mai ales duminica și în zilele de sărbătoare, când nu sunt ancorați în alte activități. Unii joacă tenis, în timp ce alții stau și discută. După cum afirmă ei, s-a întâmplat de multe ori ca discuțiile să se încingă, iar cei care veniseră acolo să joace tenis au renunțat la această activitate, formându-se un cerc mare în care toată lumea schimbă opinii.

Impactul proiectului poate fi privit din mai multe puncte de vedere, care rezultă cel mai bine din afirmațiile unora dintre subiecți:

„Având nivelul de trai al nostru, care este scăzut, nu pot să zic ridicat, și dacă vine cineva și te împinge de jos în sus, e spre bine”. (subiectul nr. 1, ortodox, neimplicat)

„S-a creat un precedent, la acțiuni similare oamenii fiind mult mai ușor de mobilizat și mult mai dispuși să se implice, întrucât au văzut că se poate face ceva”. (subiectul nr. 8, catolic, coordonator de proiect)

„Au unde să-și facă înmormântările, praznice, pomeni, au unde să-și cunune copiii, să facă nunti, să facă botezuri, plus ca se fac întâlniri. Caminul este folosit și ca sala de sport... Sunt perspective pentru formarea unui grup de teatru, a unui grup de tineri copii, a unui grup de dans...” (subiectul nr. 4, catolic, neimplicat)

„Poate îi leagă mai bine unii de alții. Deci să fim mai legați, mai uniți ca consăteni”. (subiectul nr. 1, ortodox, neimplicat)

„Oamenii si-au dat seama ca se poate face ceva și pentru comunitate. (...) Proiectul acesta ne-a ajutat să se lucreze ceva și în conștiința și în modul de abordare a interesului comunitar din partea cetățeanului simplu”. (subiectul nr. 9, ortodox, implicat)

„Ideea a fost de la început de a colabora și s-a reușit acest lucru. Edificiul nu este unul cu amprentă confesională, ci este un edificiu spre folosul tuturor. Dar ideea în sine a generat mai mult: l-a determinat pe membrii comunității să fie mai atenți cu ei înșiși, cu anumite probleme ale comunității”. (subiectul nr. 10, ortodox, neimplicat)

Un alt aspect important în acest sens ar fi acela că la momentul actual în interiorul comunității funcționează o asociație menită a se implica pe viitor în proiecte similare, denumită Asociația „Mai bine pentru toți”. Această asociație s-a format cu ocazia derulării proiectului și are la bază un nucleu de persoane care au fost instruite să se poată descurca în situații diverse, așa încât să reușească a rezolva unele probleme ale comunității.

Actualmente, relația cu administrația publică locală este caracterizată în următorul fel:

„Armonie șubredă, dar reala (...) s-a înfiripat, e frageda. E la început, e normal să fie frageda...”; „Acum se caracterizează ca între două instituții”. (subiectul nr. 2, ortodox, lider)

„Noi ne avem bine cu ei. (...) În primul rând ne cunoaștem. Și asta este important. Ei știu că existam și ca facem ceva. Înainte ne cunosteam numai ca persoane. Acum ne cunosc altfel. (...) Am avut susținere în ceea ce am făcut”. (subiectul nr. 8, catolic, coordonator de proiect)

Din descrierile liderilor rezultă că odată cu formarea asociației „Mai bine pentru toți”, ușile Primăriei se deschid mult mai ușor, întrucât liderii se pot adresa acum administrației publice locale la nivel formal și nu doar în calitate de persoane fizice ca până acum. Unii dintre de participanții la proiect caracterizează însă relația actuală a grupului de inițiativă cu administrația publică locală

ca fiind bună, dar numai de fațadă, datorită faptului că se apropie campania electorală, iar viața politică este influențată de anumite interese și tensiuni.

O modificare importantă adusă de proiect în plan politic se referă însă la abordarea liderilor implicați în proiect de către diferite organizații politice locale pentru a candida pe listele pentru consilierii la viitoarele alegeri. Numai unul dintre cei doi lideri a mai fost contactat în acest sens înainte de derularea proiectului, dar nu la fel de insistent și nu de atâtea grupări politice ca în cazul de față (în număr de trei). Ambii lideri au acceptat să se implice în comunitate și la acest nivel (pentru prima oară și nu ambii pe listele aceluiași partid, ca să aibă mai multe șanse, zic ei, ca măcar unul să ajungă consilier), întrucât au ajuns la concluzia că vor să facă cât mai multe pentru comunitate, iar de acolo pot să acționeze mai eficient.

Așteptări și rezultate

La problematica diferenței între așteptări și rezultate în cadrul proiectului derulat, concluzia este că în plan practic s-a realizat cam ceea ce s-a propus inițial și la ceea ce se așteptau cu toții. În general s-a ținut cont de programul propus și descris în cererea de finanțare. Scopul principal al formării asociației se pare că prinde contur, întrucât s-a depus un al doilea proiect (care se referă la repararea unei părți dintr-un drum), care a fost deja aprobat, iar la momentul actual s-a conturat ideea pentru un al treilea – amenajarea unui parc de joacă pentru copii. Au existat și unele așteptări legate de proiect care nu s-au concretizat. Liderii s-au așteptat inițial ca numărul celor care dau curs apelului lor să fie mai mare și să se poată baza pe participarea părinților care aveau copii la grădiniță.

Asociația „Mai bine pentru toți” s-a format în contextul în care liderii știau de posibilitatea de a accesa fondul pentru proiect și prin intermediul Primăriei, dar au preferat să formeze o organizație întrucât nu cunoșteau legislația și nu erau siguri că Primăria nu va putea săi administreze în alt mod decât era prevăzut în proiect. Asociația, spune subiectul nr. 8, a trebuit formată într-un timp extrem de scurt, motiv pentru care au fost nevoiți să facă unele presiuni la Judecătoria din Bacău pentru ca formalitățile să se facă mult mai repede decât s-ar fi făcut în mod normal. Uneori au mers cu insistențe „pe ușa din dos”, dar până la urmă au reușit să obțină tot ce era necesar din punct de vedere legal. Una dintre problemele pe care le-au avut a fost legată de formularea statutului. Întrucât nu știau cum trebuie să arate și ce trebuie să cuprindă, și nici nu aveau bani pentru a apela la un specialist care să-i consilieze, au luat drept model statutul altor asociații similare și l-au construit pe al lor folosind un model. Mai târziu, privindu-l cu mai mare atenție, au găsit unele lucruri care nu erau foarte

clare sau puteau fi elaborate mult mai bine și s-au întrebat cum de a trecut de judecătoria în forma aceea. Totuși, aceste lucruri nici nu mai contează, deoarece scopul a fost atins.

Această organizație a pornit de la un nucleu de patru oameni având următoarele funcții: președinte, administrator, cenzor și membru. La momentul actual există zece membrii activi, dar membrii cu drepturi depline sunt aceiași care au fost membri fondatori. Se intenționează ca pe viitor să fie incluși și alții ca membri cu drepturi depline.

Luarea deciziilor în organizație se face prin consens, datorită numărului restrâns de membri cu drepturi din care este formată. Statutul prevede însă că luarea deciziilor se realizează prin vot. Percepția liderilor este că nu toți oamenii din comunitate au înțeles despre ce este vorba și, în general, nu au susținut această asociație.

„Nu am fost puternic susținuți. Au existat și discuții de genul „de acolo vă luați banii, de acolo vă câștigați miliardele”. Cărcotașii. Există un grup bătut în cuie așa în sat”. (subiectul nr. 2, ortodox, lider)

„Nu pot să-mi dau seama, nu sunt conștient de faptul că e chiar super, din cauză că nu toți vor ca să înțeleagă sau nu toți sunt conștienți de faptul că asociația asta există pentru ei. Și atunci sunt mulți care nu vor să știe că noi existăm. Și în momentul în care nu vor să știe că existăm, atunci nu poți să-ți dai seama cam cât de mult însemni tu ca asociație pentru ei”. (subiectul nr. 8, catolic, coordonator de proiect)

Acum însă lucrurile s-au schimbat într-o anumită măsură, deoarece există mai multe persoane care știu la ce se referă această asociație și o consideră foarte necesară pentru comunitatea lor. Nu toți au aflat însă de existența ei, iar dintre cei care au aflat nu toți știu care e menirea ei. Unii au înțeles că este o asociație care trebuie să le rezolve lor problemele și nu au înțeles că acest lucru presupune cu necesitate și implicarea lor, fără de care nu se poate întreprinde nimic.

„În general tineretul are încredere mai multă. Oamenii în vârstă sunt mai retrași”. (subiectul nr. 6, catolic, neimplicat)

„Au încredere în ea cei care o știu. Mulți n-o știu. Țăstia mai tineri, care umblă la cămin, o știu”. (subiectul nr. 7, catolic, implicat)

„Este binevenită și, bineînțeles, să-și facă datoria. În ritmul în care se lucrează s-ar putea întâmpla să realizeze mai multe obiective. Din câte am înțeles, mai au niște proiecte de realizat. Dacă îi sprijinim, s-ar putea să realizeze”. (subiectul nr. 5, catolic, implicat)

„Este extrem de important ca din interiorul comunității să rezulte așa un grup de inițiativă care să organizeze și să pună în practică niște necesități ale comunității”. (subiectul nr. 9, ortodox, implicat)

Recomandările pe care cei doi lideri le fac celor care sunt la începutul unui proiect similar se referă la următoarele probleme:

„Să nu neglijeze conducerea locală. Să nu neglijeze Primăria, Consiliul local, consilierii și așa mai departe. Să facă mai multe ședințe decât am făcut noi în caz de facilitare. Să facă mult mai multe ședințe cu oamenii și să nu plece la drum într-un număr mic, cum am plecat noi. Să plece într-un număr mai mare pentru a putea să-și împartă sarcinile. Mai mulți oameni, cu mai multe influențe, cu mai multe relații peste tot. Nu să alerge doi, trei, patru, cinci nebuni”. (subiectul nr. 2, ortodox, lider)

Subiectul explică mai departe că nu se referă însă la necesitatea mai multor lideri, ci la implicarea mai multor persoane într-un mod mult mai activ, „în calitate de mesageri”. La problematica „ce ați face acum dacă ați fi la începutul proiectului?” liderii au răspuns că ar lucra după aceleași principii ca și până acum, principii pe care le consideră „destul de sănătoase”.

Problemele mai stringente ale comunității (care ar putea fi obiectul unor proiecte viitoare) au fost conturate de către respondenți în următoarele direcții: repararea drumurilor și în general probleme legate de infrastructură, alimentarea satului cu apă și cu gaz metan, canalizarea și șanțurile de scurgere, asistența medicală (pentru care trebuie să se deplaseze la centrul comunei, fiind o mare problemă administrarea unor tratamente injectabile și deplasarea copiilor), probleme legate de dezvoltarea pe plan cultural. Modalitățile de rezolvare a acestor probleme pe care le întrevăd oamenii sunt de fapt prin finanțări din diferite surse, asociate cu munca membrilor comunității. Această viziune este probabil rezultatul faptului că unii dintre oameni conștientizează necesitatea implicării comunității în problemele care îi aparțin, deși mai sunt și alții care consideră că ar trebui „să se facă” sau „să se rezolve”.

În concluzie:

Chiar dacă acest proiect nu a dus la obținerea unor rezultate spectaculoase, meritul său este acela de a fi reușit să contureze un grup de inițiativă și să mobilizeze un număr de oameni care să facă împreună ceva util pentru toată comunitatea. Este posibil ca în viitor, datorită acestei experiențe, în situații similare lucrurile să evolueze mult mai rapid și mai eficient și să nu mai fie necesare atât de multe adunări cu caracter pur explicativ. Prin crearea acestui precedent, acum oamenii sunt conștienți că există posibilități de a face ei înșiși ceva pentru a-și rezolva unele dintre cele mai stringente probleme. Pe de altă parte, așa cum afirmă unul dintre subiecții intervievați, acțiunile de acest gen duc la dezvoltarea unui anumit spirit civic, întrucât acolo unde oamenii investesc muncă și efort vor fi mult mai vigilenți pentru evitarea pagubelor și stricăciunilor. Relațiile interetnice au fost caracterizate prin bună înțelegere și înainte de desfășurarea proiectului, și după terminarea sa, dar ceea ce a adus în plus proiectul este posibilitatea unei mai strânse legături și îmbunătățirea comunicării între oameni, datorită faptului că acum ei se întâlnesc în timpul liber mult mai des decât înainte.

ANEXĂ – Persoanele interviuate

		Implicare în proiect	Participare la interviu/focus grup	Date personale	Religie
1	BN	Neimplicat	interviu	35 ani, patiser	ortodox
2	AC	Lider	interviu	32 ani, șofer	ortodox
3	DD	Implicat	interviu	34 ani, cizmar	catolic
4	SM	Neimplicat	interviu	29 ani, constructor	catolic
5	EG	Implicat	interviu	57 ani, pensionar	catolic
6	AT	Neimplicat	interviu	35 ani, constructor	catolic
7	HE	Implicat	interviu	33 ani, fără ocupație	catolic
8	BM	Coordonator de proiect	interviu	33 ani, tâmplar	catolic
9	KS	Implicat	interviu	Viceprimar	ortodox
10	MG	Neimplicat	interviu	Preot	ortodox
11	UB	Implicat	focus grup	27 ani, mecanic agricol	ortodox
12	EZ	Implicat	focus grup	34 ani, șomer	catolic
13	KP	Implicat	focus grup	44 ani, lăcătuș mecanic	ortodox
14	PL	Implicat	focus grup	33 ani, mecanic auto	ortodox
15	JS	Implicat	focus grup	33 ani, tâmplar	catolic
16	HV	Implicat	focus grup	18 ani, zugrav vopsitor	ortodox

Comuna Cătina – la începutul procesului de dezvoltare comunitară

Studiu de caz³

Pentru a crea o viziune de ansamblu asupra comunității rurale din Cătina, trebuie să menționăm pentru început că această comună este considerată una din comunele mici ale județului Cluj, o comună de margine – hotarele ei învecinându-se cu județul Bistrița-Năsăud – și relativ izolată, întrucât nu are acces direct la drumul județean, iar cele mai apropiate centre urbane se află la distanțe de 65 km (Cluj) și respectiv 31 km (Gherla). Acest lucru însă, nu-i împiedică pe membrii acestei comunități – „cătinenii” cum își mai zic – oameni simpli cu respect pentru tradiție și credință, să-și vadă de treburile zilnice, precum cultivarea pământului și creșterea animalelor.

Am ajuns pentru prima dată în această comună în luna martie a acestui an, ca facilitator comunitar. Complexitatea procesului de dezvoltare comunitară, respectiv a celui de facilitare, precum și contactul cu localnicii a fost ceva cu adevărat nou pentru mine, dar după cum am putut constata mai târziu nu numai pentru mine, ci și pentru acești oameni, care într-o primă fază nu înțelegeau prezența acestei tinere în cadrul comunității lor.

Această neîncredere a fost diminuată cu timpul, întrucât prin discuțiile și întâlnirile informale pe care le-am avut atât cu oameni simpli, cât și cu „oameni de vază” din cadrul comunei (cadre didactice, medic uman și veterinar, preot) aceștia au înțeles că fac parte dintr-un program de dezvoltare comunitară, că există alternative vis-à-vis de dificultățile cu care se confruntă și că este deosebit de necesară colaborarea și mobilizarea în vederea reușitei unor acțiuni comune.

Însă, cu toate că oamenii erau conștienți de cât de multe lucruri trebuie și pot fi realizate în cadrul comunei, nimeni nu se încumeta să spună „oameni buni, haideti să facem cutare lucru”, fiecare aștepta parcă un semn din partea cuiva, semn care, poate că de cele mai multe ori nu venea. Cu alte cuvinte, la nivel local nu exista un grup de inițiativă care să se întâlnească periodic, cu atât mai puțin să identifice resurse și să propună strategii de dezvoltare.

Rolul meu ca facilitator, în această situație, a fost doar de a da un mic impuls

acestor persoane resursă pentru comunitate, impuls care s-a concretizat în organizarea unei prime întâlniri cu acest posibil grup de inițiativă. Pentru această întâlnire am stabilit o mică ordine de zi cu problemele existente la momentul respectiv – necesitatea stabilirii unei zile a satului, posibilitatea apariției unei foi de informare locală, precum și discutarea a două oportunități de finanțare, referitoare la îmbunătățirea situației romilor, respectiv la posibilitatea elaborării unui proiect pentru servicii sociale comunitare și înaintat spre finanțare la FRDS.

În cadrul acestei întâlniri fiecare participant și-a exprimat opinia cu privire la situația locală existentă, s-au căutat idei și soluții. Ca o concluzie, s-a hotărât într-o primă fază, scrierea a două proiecte, și anume: „*Condiții mai bune de locuit pentru romii din comuna Cătina, județul Cluj*” și „*Centru de informare și consiliere pentru grupurile dezavantajate din mediul rural*”, acesta din urmă fiind înaintat spre finanțare de curând, la FRDS.

Totodată, discuțiile privind stabilirea *Zilei Satului* – eveniment care nici nu a mai avut loc în comuna Cătina – s-au concretizat prin participarea a doi reprezentanți ai grupului de inițiativă (învățătorul Voievod Mircea, preocupat de cultură, tradiții și obiceiuri și prof. de istorie și geografie, d-na Grigorescu Voichița) la prima ședință a Consiliului Local. Împreună cu aceste două persoane am justificat în fața consilierilor locali necesitatea stabilirii unui astfel de eveniment, atât prin dorința de a preveni pierderea obiceiurilor și tradițiilor locale și a faptului că *în prezent nu se desfășoară nici o activitate culturală de amploare la nivel local*, cât și prin semnificația istorică pe care o poate avea (locuitorii Cătinei au participat activ la revoluția de la 1848, pe Dealul Cătinei având loc o mare adunare populară cu reală semnificație în istorie).

Rezultatul acestei prime acțiuni concrete a grupului de inițiativă a avut rezultatul dorit: a fost stabilită Ziua Satului, care va fi organizată pentru prima dată anul viitor, în a treia duminică a lunii iunie și care sperăm să rămână o amintire inedită în mintea și sufletul localnicilor.

Pentru că dorim să promovăm această comunitate, am reușit în continuare cu sprijinul Fundației Civitas să realizăm o pagină pe internet în limbile română și maghiară, varianta în limba engleză urmând să apară în perioada următoare. Amintesc și în această situație colaborările pe care le-am avut cu alte persoane reprezentative pentru comunitate: doamna învățătoare Bota Delia care a realizat traducerea în limba maghiară și domnii Bota Alexandru, Moldovan Viorel și Moldovan Teodor care au sugerat câteva idei cu privire la fotografierea celor mai semnificative locuri din cadrul comunei, astfel încât prin intermediul acestei pagini web să punem la dispoziția vizitatorilor și o galerie de poze. Cu acest prilej vă sugerez deci, să vizitați site-ul www.rural-portal.ro/catina/, pentru a cunoaște mai bine caracteristicile acestei comunități rurale aflată în prima fază a procesului de dezvoltare.

³ Realizat de Adriana Sechii – facilitator comunitar Fundația Civitas, Cluj

De asemenea, susținută atât de personalul primăriei, cât și de membrii grupului de inițiativă am reușit să îndeplinim și celelalte obiective, respectiv înaintarea spre finanțare a două proiecte privind îmbunătățirea situației romilor, respectiv înființarea în cadrul comunei a unui Centru de informare și consiliere pentru grupurile dezavantajate. În cazul acestui ultim proiect, important de precizat este faptul că primăria Cătina în calitate de solicitant, a acționat în parteneriat cu Fundația Centrul de Servicii de Sănătate și alte 3 primării Sic, Mihai Viteazu și Mărgău, fiind astfel inițiat un exemplu de colaborare între autoritățile locale și un ONG -specializat pe probleme sociale - pentru a răspunde cât mai bine nevoilor în schimbare a grupurilor dezavantajate.

În ceea ce privește ideea editării unei foi de informare locală, aceasta are la bază încercarea de acum un an a unor cadre didactice din comună de a edita o revistă culturală, care de altfel a și apărut, dar din păcate doar într-un singur număr, editarea în continuare a acesteia fiind sistată din lipsă de fonduri. Am propus așadar, ca prin sprijinul autorităților locale să realizăm o foaie de informare locală sau un buletin informativ local, în care să fie publicate atât informații privind evenimentele din comună (culturale, sportive), cât și diferite informații cu privire la ultimele hotărâri ale Consiliului Local, activitatea primăriei sau alte probleme sau realizări ale comunității.

Această idee a fost împărtășită și susținută atât de reprezentanții autorității locale, cât și de membrii grupului de inițiativă. Urmează așadar, ca în cel mai scurt timp să organizăm o nouă întâlnire cu grupul de inițiativă pentru desemnarea propriu-zisă a persoanelor însărcinate cu desfășurarea acestei activități și împărțirea responsabilităților.

De asemenea, principalele obiective pentru perioada următoare sunt *înființarea unei asociații locale* - care să acționeze individual sau în parteneriat cu primăria în elaborarea și înaintarea spre finanțare a unor noi proiecte de dezvoltare socio-economică - instruirea *membrilor acestei asociații* în domeniul dezvoltării locale și elaborarea de proiecte de dezvoltare, *completarea cât mai multor cereri de finanțare* în vederea atragerii cât mai multor fonduri pentru comunitate și *finalizarea strategiei de dezvoltare* a comunei.

Trebuie să amintesc că, primele acțiuni cu care a debutat acest proces de dezvoltare al comunei Cătina - proces pe care eu ca facilitator caut să-l dezvolt - și în care au fost mobilizate resursele umane, materiale și financiare ale acestei comunități până nu demult izolată, au avut loc acum doi ani, când autoritățile locale în colaborare cu locuitorii satelor aparținătoare Cătinei (Hagău, Valea Caldă, Copru) au colaborat la elaborarea și înaintarea spre finanțare la Fondul Român de Dezvoltare Socială (FRDS) a unor proiecte de mică infrastructură rurală, prin care se dorea reabilitarea și modernizarea unor drumuri de pământ impracticabile pe timp ploios sau iarna. Până acum, trei proiecte au beneficiat de

finanțare din partea FRDS-ului - proiectul înaintat de Comunitatea Rurală Săracă a satului Hagău în colaborare cu autoritățile locale a primit finanțare anul trecut și, a și fost finalizat, iar cele pentru satele Valea Caldă și Copru au fost aprobate de curând. Implementarea acestor proiecte va contribui cu siguranță la prevenirea abandonului școlar - copii deplasându-se la singura școală cu clasele I-VIII din comună mult mai ușor - va deschide accesul pentru transportul populației cu autoturisme și alte mijloace de transport, iar transportul produselor agricole, materialelor și lemnului se va face în tot cursul anului.

Alte inițiative din partea comunității și autorităților locale au fost elaborarea unui proiect de infrastructură SAPARD și începerea lucrărilor de introducere a gazului metan, care până în prezent a fost introdus la un număr de 40 de familii din satul Hodaie - sat aparținător comunei Cătina.

Din luna martie a acestui an, cu sprijinul facilitatorului comunitar, acest proces de dezvoltare a fost amplificat, în sensul că prin primăria comunei Cătina au fost elaborate și depuse spre finanțare trei proiecte (*„Centru de creație multietnic în comuna Cătina, județul Cluj”* depus la CRDE, *„Condiții mai bune de locuit pentru romii din comuna Cătina, județul Cluj”* - finanțator MIP și *„Centre de informare și consiliere pentru grupurile dezavantajate din mediul rural”* înaintat spre finanțare la FRDS în luna septembrie a acestui an). Totodată, primăria Cătina a fost parteneră a Fundației Civitas în cadrul proiectului *„Birouri de consiliere în comunele Mociu, Cămărașu și Cătina”* și parteneră a primăriei Mihai Viteazu solicitanta unei finanțării de la Fondul Europa pentru proiectul *„Clubul Europa în școlile din mediul rural - proiect pilot în județul Cluj”*.

Trebuie să menționez că, primul proiect depus *„Centru de creație multietnic în comuna Cătina”* nu a primit finanțare din partea CRDE, lucru care i-a descurajat puțin pe unii membri ai comunității, care își doreau foarte mult să participe activ la realizarea activităților culturale și meșteșugărești propuse în cadrul proiectului. Dar, nu a fost să fie; fiecare din noi suntem conștienți că în cadrul acestor concursuri de proiecte putem sau nu putem să obținem o finanțare pentru a realiza ceea ce ne-am propus, iar din punctul meu de vedere, respingerea unei cereri de finanțare nu ar trebui să ne descurajeze în ceea ce facem, ci dimpotrivă să ne stimuleze și să ne impulsioneze să lucrăm mai bine și mai eficient. Aceste gânduri, cred că am reușit într-o oarecare măsură să le transmit și acestor oameni cu care lucrez doar de câteva luni, întrucât după această experiență am reușit să colaborăm foarte bine în continuare și la scrierea altor proiecte, la care încă așteptăm un răspuns.

Suntem așadar, în prima fază a procesului de dezvoltare atât eu ca facilitator, cât și oamenii de aici ca și comunitate. Aceștia din urmă, pentru a putea participa activ în continuare la etapele ale acestui proces complex și de durată, trebuie mai întâi să înțeleagă *necesitatea implicării* într-un astfel de proces prin

colaborare, cooperare, asociere și mai apoi, *noțiunile ce stau la baza implementării unui astfel de proces* - cui putem solicita o finanțare, ce înseamnă obținerea unui „grant” pentru comunitate, cum se completează o cerere de finanțare, cine și cum poate solicita o finanțare. Odată înțelese aceste noțiuni, procesul de dezvoltare comunitară se va derula în bune condiții.

Consider că în aceste câteva luni am reușit să transmit o parte din aceste informații, dovadă sprijinul de care am beneficiat în activitatea mea de până acum, atât din partea autorităților locale, cât și din partea unor membrii semnificativi ai comunității (cadre didactice), urmând ca în continuare, să contribuie la o mai bună fixare și completare a cunoștințelor legate de dezvoltarea comunitară.

În această scurtă perioadă de facilitare, au fost realizate poate prea puține lucruri concrete, însă din punctul meu de vedere, faptul că au fost identificate resursele umane la nivelul comunității dornice să se implice în activități al căror rezultat să aducă ceva nou la nivel local, respectiv să contribuie la dezvoltarea comunei (de exemplu prima acțiune - stabilirea Zilei Satului), precum și faptul că replica de care mă loveam la început „ar trebui să se facă ceva” începe să fie înlocuită cu „să facem ceva”, spune multe. Eu personal consider că acești oameni au nevoie doar de o mai bună organizare, de resurse materiale, financiare și de timp pentru a realiza mai multe pentru comuna lor.

Așadar, avem nevoie doar de timp pentru a soluționa aceste mici dificultăți cu care ne confruntăm în prezent, pentru ca fiecare localnic să înțeleagă mai bine rolul lui ca individ în procesul de dezvoltare al comunității căreia îi aparține și mai apoi, să contribuie la realizarea propriu-zisă a ceea ce scria nu demult ziarul „Adevărul de Cluj” despre Cătina - „la Cătina dispărea tina”.

Îmi pasă de tine⁴

De la o familie la o adevărată organizație

I. Comunitatea din Breasta

Comuna Breasta este formată din 6 sate, la o distanță de câțiva kilometri de Craiova și are aproximativ 4000 de locuitori. Deși este foarte aproape de oraș, Breasta are foarte multe probleme de infrastructură: nu există un sistem de distribuție a apei potabile, nu există canalizare, nu există un sistem centralizat de încălzire și nu există drumuri suficient de bune. Unii oameni sunt chiar izolați atunci când plouă sau ningă foarte mult.

⁴ Studiu de caz realizat de Oana Preda, trainer-consultant, Asociația Română de Dezvoltare Comunitară, www.ardc.ro

În același timp, mare parte a populației are un nivel de trai foarte scăzut. Foarte puțini dintre locuitorii Brestei lucrează la Craiova, iar 75% dintre locuitori nu sunt angajați și trăiesc cu doar din mica agricultură.

Poate că cea mai gravă problemă este aceea că Breasta nu oferă nici un fel de perspective și tinerii din comună pleacă către Craiova sau alte orașe unde le e mai ușor să-și găsească o slujbă și să-și construiască o viață mai bună.

Dar, din perspectiva grupului „Îmi pasă de tine” adevărata provocare este mentalitatea oamenilor:

„Aici oamenii sunt răi, poate mai răi decât în alte părți: sunt invidioși, nu le pasă de vecinii lor nevoiași, nu se implică în problemele comunității și multe, multe altele”.

În Breasta sunt foarte mulți neajutorați, persoane cu dizabilități sau bătrâni singuri. Nimeni nu-i ajută, nici autoritățile, nici vecinii, nimeni.”

Cu toate aceste probleme și probabil altele care n-au fost menționate dar există, grupul „Îmi pasă de tine” este hotărât să muncească din greu pentru a îmbunătăți viața în comunitatea sa, pentru a face ca Breasta să fie un loc mai bun. E cumva paradoxal faptul că ei sunt foarte pesimiști și dezamăgiți de vecinii lor și de toate problemele din Breasta, dar totodată foarte dedicați. Nivelul pesimismului este egal cu nivelul angajamentului lor pentru a schimba lucrurile.

Grupul și-ar dori ca, peste 20 de ani, Breasta să aibă toate facilitățile necesare unui trai civilizat. Nu visează la lucruri imposibile ci la servicii de bază: apă, canalizare, gaz, drumuri asfaltate, magazine, o piață, locuri de muncă, educație mai bună pentru copii, etc. Breasta ar trebui să aibă mai multe locuri de distracție, spații de joacă și un mediu mai curat. În câteva cuvinte: ar vrea ca oamenii să aibă motive să rămână în Breasta și să fie mândri de comunitatea lor.

În același timp, le-ar plăcea ca autoritățile să fie mai responsabile față de cetățeni și să-și facă treaba mai bine. Le-ar plăcea ca Primăria să aibă un birou special pentru informarea cetățenilor și să-i consulte referitor la problemele comunității. Le-ar plăcea ca autoritățile să comunice mai mult cu cetățenii, să organizeze întâlniri publice și ședințe publice, iar cetățenii să fie mai deschiși și mai dispuși să participe.

În concordanță cu problemele exprimate, foarte multe dintre așteptările organizația „Îmi pasă de tine” sunt legate de mentalitatea oamenilor. Le-ar plăcea ca oamenii să fie mult mai responsabili și mai dispuși să contribuie la bunăstarea comunității.

Și-ar dori ca oamenii să fie mult mai legați între ei, să comunice mai mult unii cu alții, să se implice în viața comunității, să respecte mediul înconjurător, bunurile altora și bunurile comunității. Le-ar plăcea ca oamenii să fie mai toleranți.

anți și mai atenți la nevoile vecinilor lor mai puțin norocoși. „Acum, spune Dan - liderul organizației - *sunt foarte mulți bătrâni neajutorați și persoane cu dizabilități pe lângă care vecinii lor trec nepăsători.*” În același timp, membrii grupului „Îmi pasă de tine” cred că beneficiarii lor (bătrâni și persoane cu dizabilități) ar trebui să fie mai vizibili, mai cunoscuți în comunitate.

II. Oamenii iau inițiativă în Breasta

Din mulțimea de probleme menționate mai sus, „Îmi pasă de tine” a ales să înceapă cu problemele vecinilor lor nevoiași: persoane cu dizabilități și bătrâni. Prin ceea ce face, „Îmi pasă de tine” speră să devină un model de comportament pe care alții să-l urmeze și astfel să schimbe mentalitatea oamenilor. Ei sunt hotărâți să muncească din greu pentru a câștiga încrederea oamenilor și, prin exemplul lor personal, să încurajeze implicarea comunității.

Ideea a apărut atunci când un prieten l-a întrebat pe Dan ce ar face dacă ar câștiga la loterie. Dan ar răspuns că ar folosi o parte din bani pentru familia sa și cu o parte ar înființa un centru pentru bătrânii care nu se pot îngriji singuri.

Fără a avea cunoștințe și nici bani, pentru o vreme, Dan și soția sa Cristina au făcut diferite acțiuni caritabile pentru un număr limitat de persoane cu dizabilități. Le-au cumpărat medicamente, le-au dus alimente și apă, le-au făcut diverse reparații în casă, etc. La vremea aceea Dan și Cristina nu aveau informații despre cum ar putea deveni o organizație adevărată și despre cum ar putea să-și ajute vecinii într-un mod mai organizat și eficient.

După o vreme, Dan a văzut la televizor un interviu cu unul dintre consultanții Programului de Dezvoltare a Organizațiilor Comunitare. Astfel, ideea sa mai veche a început să prindă formă. A auzit despre oportunitatea ca organizații noi sau chiar grupuri informale să poată participa la un program de instruire și finanțare. A văzut în acest anunț oportunitatea de a învăța cum să facă un proiect pentru comunitatea sa și cum să organizeze un ONG. A văzut în acel anunț șansa de a transforma ideea sa mai veche în realitate.

Ca urmare a anunțului Dan a decis să formeze un grup și să aplice pentru participarea la Programul Allavida. Așa au apărut Mari (al doilea participant la modulele de training organizate de Allavida) și alte persoane și s-a născut grupul „Îmi pasă de tine”. E de remarcat rapiditatea cu care o mână de oameni simpli cu multă bunăvoință a reușit să devină o „instituție a societății civile” cu toate caracteristicile sale și rapiditatea cu care acești oameni au înțeles că e mult mai eficient să faci lucrurile în mod organizat și chiar instituționalizat.

„Îmi pasă de tine” este un bun exemplu de organizație formată din oameni simpli uniți de un interes și o preocupare comună. Desigur, rolul liderului care a reușit să adune oamenii și să-i implice a fost crucial.

Primele probleme pe care au decis să le abordeze ca grup, au fost problemele persoanelor cu handicap și ale bătrânilor. În perioada în care pregăteau aplicația pentru program, membrii „Îmi pasă de tine” au intrat în contact cu medicii de familie și cu comunitatea în ansamblu și au descoperit mult mai mulți potențiali beneficiari decât credeau inițial că sunt.

Pentru „Îmi pasă de tine” participarea la programul Allavida nu a fost doar un foarte bun început pentru organizație ci și „o șansă pe care o ai o dată în viață”. Dan spune că nu și-ar fi imaginat vreo dată că cineva din exterior ar putea veni să-i învețe cum să facă lucrurile, cum să-și ajute comunitatea, cum să fie mai profesioniști și să le dea atât de multe informații și materiale și, nu în cele din urmă, să le dea bani pentru a începe.

Dan și Mari spun că modulele de training la care au participat le-au oferit foarte multe informații și cunoștințe care au ajutat grupul să activeze ca o adevărată organizație. La traininguri au învățat cum să dezvolte un proiect, cum să găsească resurse, cum să folosească legislația, cum să implementeze diferite activități, cum să implice alte persoane în activitățile lor, cum să obțină mai multe informații despre beneficiari, etc. Grantul pe care l-au primit a fost de asemenea foarte important și nu doar pentru că au avut bani pentru a rezolva o problemă ci mai ales pentru că le-a dat posibilitatea de a experimenta în practică ceea ce au învățat pe parcursul cursurilor de instruire.

Dar, unul dintre cele mai importante câștiguri pe care le-au avut de la program este acela că membrii grupului au înțeles că nu sunt singuri și că există mulți alți oameni ca ei care lucrează pentru o viață mai bună în comunitățile lor. Modulele de training i-au convins pe participanți că ceea ce își doresc ei să facă nu este un fel de „misiune imposibilă” ci ceva ce poate fi realizat. După fiecare training Dan și Mari spun că s-au simțit mai încrezători și capabili să insufle încredere și colegilor lor. Un alt lucru pe care Dan și Mari îl consideră un câștig este faptul că au putut să demonstreze colegilor lor, altor persoane interesate și beneficiarilor că „*Ceea ce nu putem face singuri, putem face împreună!*”

Proiectul pe care „Îmi pasă de tine” l-a derulat în cadrul programului s-a referit la repararea instrumentelor de deplasare ale persoanelor cu dizabilități din Breasta. Majoritatea acestor oameni sunt foarte săraci, au cărucioare, cărje, cadre foarte vechi cu care unii dintre nici nu se mai puteau deplasa. Principalul scop al proiectului a fost de a crește mobilitatea a 12 beneficiari (persoane cu dizabilități) pentru o mai bună incluziune socială. În afară de repararea mijloacelor de transport, împreună cu școala, „Îmi pasă de tine” a organizat și o serbare pentru beneficiari.

Merită menționat că, prin proiectul lor, „Îmi pasă de tine” a avut rezultate foarte bune cu o sumă de bani foarte mică. Resursa mai importantă decât banii pe care avut-o au fost oamenii. Teoria spune că resursa cea mai de preț a unei organizații sunt oamenii. Prin proiectul lor, „Îmi pasă de tine” au confirmat această teorie.

Pentru că proiectul a avut în vedere o problemă reală, concretă și critică, rezultatele sunt ușor de observat. Sunt oameni care, înainte ca acest proiect să se desfășoare, nu puteau să iasă din casă. Acum pot chiar să meargă la Craiova sau măcar să-și viziteze vecinii. De exemplu, serbarea organizată de „Îmi pasă de tine” a fost pentru Mirela – unul dintre beneficiari – pentru prima ieșire după patru ani. Vecinii ei spun că se bucură că Mirela poate din nou să umble. Până atunci, nici măcar nu mai știau dacă trăiește sau nu.

Dar, mai important decât aceste rezultate vizibile, acest mic proiect a obținut rezultate importante la un alt nivel: pentru unii dintre beneficiari a fost prima dată când cineva i-a întrebat despre problemele lor, prima oară când cineva s-a oferit să-i ajute, prima oară când cineva a fost interesat și a arătat că-i pasă. Într-o comunitate în care toată lumea e suspicioasă, dezamăgită și lipsită de încredere, „Îmi pasă de tine” a făcut o promisiune pe care și-a ținut-o arătând că le pasă cu adevărat.

Mai sunt foarte multe de făcut pentru ca beneficiarii grupului să aibă o viață „omenească” dar deja un foarte bun început a fost făcut.

III. „Îmi pasă de tine” – acum o adevărată organizație

Întâi de toate, prin acest program „Îmi pasă de tine” s-a transformat dintr-o familie caritabilă într-o organizație. Și-au crescut numărul de membri, au diferite proceduri, lucrează mult mai profesionist, cunosc mult mai bine comunitatea, comunică permanent cu beneficiarii și, poate cel mai important, au planuri mari.

„Îmi pasă de tine” nu sunt încă foarte cunoscuți ca organizație dar vizibilitatea lor a crescut cu siguranță în ultima vreme. Dacă inițial lumea îi știa ca pe o familie căreia îi pasă de vecinii lor, acum sunt persoane în comunitate care au înțeles că „Îmi pasă de tine” este mai mult decât atât. Deja organizația a fost inclusă ca „partener din partea societății civile” într-un program de dezvoltare rurală implementat de autoritățile locale.

Și la nivel de management s-a îmbunătățit situația. De exemplu, echipa a înțeles acum importanța unei planificări riguroase, a utilizării eficiente a resurselor. A înțeles să se aștepte la neprevăzut, să anticipeze și aibă de fiecare dată un plan B.

Un aspect important este și faptul că au făcut un pas de la acțiuni caritabile la dezvoltarea comunității, implicând mulți oameni în proiectele lor (atât voluntari cât și pe beneficiari). Poate că cea mai mare provocare pentru „Îmi Pasă de Tine” este nu doar să-i ajute pe oameni ci să-i învețe să se ajute singuri.

Așa cum am menționat mai devreme, grupul „Îmi pasă de tine” s-a constituit pentru a participa la Programul Allavida. Înainte de asta, Dan și Cristina făceau diverse activități caritabile. Astfel că Dan a trebuit să învețe foarte repede cum să

formeze o echipă și cum să-și extindă activitățile, până atunci, punctuale.

Discutând cu ei am putut observa că Mari și Dan au făcut un pas înainte și au înțeles valoarea lucrului în echipă și a implicării oamenilor. Chiar dacă grupul este destul de unit în idei și devotat liderului său, deciziile se iau numai în echipă. Dan spune că „*este ca o familie, trebuie să discutăm, să ne consultăm, să ținem cont de opiniile tuturor.*”

Au înțeles, de asemenea că consultarea beneficiarilor și implicarea lor în activitate este cea mai bună modalitate de a răspunde așteptărilor beneficiarilor și de a face un pas de la caritate către dezvoltarea comunitară.

În munca lor, „Îmi pasă de tine” a avut parte de presiune socială atât la modul negativ, cât și la modul pozitiv. După câteva luni de muncă în comunitate, au înțeles că nu lucrează „în vid” ci într-un mediu viu, care reacționează la acțiunile lor. Au înțeles că trebuie să ia în considerare acțiunile altora, gândurile, credințele și obiceiurile lor. Au înțeles că în comunitatea lor există oameni și instituții care sunt influențate de activitatea lor sau le pot influența activitatea.

În continuare, „Îmi pasă de tine” sunt convingși să își continue munca pentru bătrâni și persoane cu dizabilități. După ce au participat la acest program și au trecut prin procesul de înregistrare ca organizație, având mult mai multe informații despre comunitate, „Îmi pasă de tine” a decis să-și lărgească domeniul de activitate dincolo de categoriile dezavantajate pe care le-au avut inițial în vedere. „Îmi pasă de tine” se gândește acum la proiecte care se referă la protecția mediului, educație pentru tineri și dezvoltare rurală.

„Îmi pasă de tine” intenționează de asemenea să-și dezvolte organizația, să aibă mai mulți membri, să se afilieze la o organizație națională, să dezvolte parteneriate cu alte organizații și instituții. Legat de dezvoltarea organizației, poate că cel mai ambițios dintre planurile lor este acela de a iniția activități economice prin care să se autosustină financiar dar și să ofere locuri de muncă beneficiarilor lor.

După experiența pe care au avut-o în programul Allavida, membrii spun că: „*e ca fundația unei case, acum avem pe ce construi*”. Eu aș spune că „Îmi pasă de tine” este o organizație mică, cu planuri mari și cu potențial extraordinar.

IV Impactul asupra comunității

Este încă foarte dificil să măsurăm impactul unei organizații atât de tinere la nivelul întregii comunități. Există totuși indicii importante, cel puțin la nivelul stakeholderilor, care ne arată că „Îmi pasă de tine” a „lăsat urme” în comunitate, dincolo de beneficiarii direcți ai proiectului.

De exemplu, directorul școlii care a fost implicată în organizarea serbării de Crăciun spune că a fost foarte impresionat de ceea ce a făcut „Îmi pasă de tine”

și de serbarea propriu-zisă. A observat că și copiii și profesorii implicați au pus mult mai mult suflet și efort decât o fac în cazul serbărilor organizate în mod obișnuit la școală. Au muncit mult mai mult și în ziua evenimentului au avut emoții mult mai mari decât în mod obișnuit. Programul artistic a fost și el mult mai bun decât de obicei. Toate acestea arată că elevii și profesorii au simțit că fac ceva deosebit și că i-au perceput pe beneficiari ca fiind oameni speciali.

Dan a observat mult mai mult interes din partea tinerilor. Mulți dintre copiii care i-au cunoscut pe vecinii lor cu dizabilități, înainte de acest proiect nici nu știau că în comunitatea lor trăiesc astfel de persoane.

Medicii de familie au fost și ei impresionați de inițiativa pe care a avut-o „Îmi pasă de tine” și au ajutat oferind grupului informații importante despre beneficiari.

Chiar dacă relația grupului cu autoritățile locale nu este cea mai bună posibilă, Primăria pare că le acordă mai multă atenție și, cel puțin, știe că grupul este o resursă care poate fi utilizată. Așa cum am menționat mai devreme, „Îmi pasă de tine” a fost implicat ca partener din partea societății civile într-un program de dezvoltare rurală. Dacă parteneriatul va fi reușit ne putem aștepta la un transfer de „bune practici” de la organizație către Primărie care să ducă, eventual la îmbunătățirea activității administrației publice locale.

În concluzie, se poate spune că, printr-un proiect mic, cu resurse puține, „Îmi pasă de tine” a reușit să producă o mică schimbare în comunitate și să demonstreze oamenilor că dacă fiecare ar contribui, lucrurile ar merge mult mai bine.

Dan spunea că ceea ce încearcă ei să facă este să creeze un exemplu, sau un model de implicare. Pare că a fost un bun început!

„MEDIU – RÂU – EUROPA”

PROSOMEȘ – Partener pentru o dezvoltare durabilă

Studiu de caz⁵

În perioada noiembrie 2002 – octombrie 2003, Fundația Civitas pentru Societatea Civilă derula, în parteneriat cu Consiliul Județean Cluj și Bistrița-Năsăud, proiectul pilot „Facilitator comunitar – program pilot în județele Cluj și

⁵ Studiu de caz realizat de Grigore Mureșan, Director PROSOMEȘ

Bistrița-Năsăud”. Proiectul urmărea inițierea unui proces de dezvoltare locală în spațiul rural al celor două județe prin instruirea unui număr de zece facilitatori comunitari și angajarea acestora în aparatul de lucru al primăriilor, cunoscut fiind faptul ca administrația publică locală reprezintă cel mai adesea unicul agent de dezvoltare din mediul rural. Unul dintre facilitatorii comunitari din proiectul pilot este Grigore Mureșan, care își desfășoară activitatea și în prezent în cadrul primăriei Feldru din județul Bistrița-Năsăud. Totodată, domnul Grigore Mureșan este și directorul Asociației Prosomeș, ale cărei activități și proiecte le va prezenta în continuare. – Fundația Civitas pentru Societatea Civilă

De ce doresc să aduc în discuție/să prezint cazul „Asociației pentru protecția mediului și prezervarea resurselor de apă ProSomeș”. Am mai multe motive să o fac: pentru că suntem o organizație tânără, pentru că reprezentăm interesele a peste 120.000 locuitori din 22 comunități rurale, pentru că punem în comun resursele acestora pentru realizarea unor scopuri bine definite în domenii variate (mediu, ecoturism, social); și pentru că avem un program internațional în desfășurare alături de asociații din Franța și Italia, pentru protecția mediului și prezervarea resurselor de apă, unde „dezvoltarea durabilă” este conceptul de bază pentru cele 208 comunități implicate în program.

Organizații non-guvernamentale există chiar și în domeniul mediului foarte multe, dar funcționalitatea lor este pusă de multe ori la îndoială. Facilitarea comunitară pe care noi facilitatorii o practicăm de mai bine de trei ani de zile în comunitățile rurale prin intermediul Centrului de Resurse Civitas – Cluj, ne-a învățat că în lipsa folosirii resurselor existente, în lipsa unei planificări strategice, în lipsa implicării individului într-un grup și a acestuia într-o rețea durabilă în care cunoașterea și susținerea reciprocă sunt cele mai importante lucruri, nu există nici o șansă reală de reușită.

Cu ProSomeș la început de drum mergem pe aceste principii și încercăm să corelăm toate elementele pentru a pune bazele unei dezvoltări durabile pe Valea Someșului Mare, unde parteneriatul public – privat începe să prindă rădăcini.

Am început la Năsăud la Grupul Școlar Silvic prin prof. Gavrilă Neamț, am continuat la primăriile din Năsăud cu d-l primar ing. Dumitru Mureșan și la Feldru, cea mai mare comună din județ, cu d-l primar Sîngeorzan Ștefan după care la alte 20 primării de pe Valea Someșului. Am considerat asocierea absolut necesară și suntem astăzi „PROSOMEȘ” – singura asociație de protecția mediului și prezervarea resurselor de apă din Regiunea Nord – Vest.

Îndreptarea spre integrarea în Uniunea Europeană ne face să fim asociații activi care doresc să pună în valoare și să dezvolte resursele existente iar dacă este posibil să atragem altele.

Contextul european în domeniul dezvoltării durabile în general, al protecției mediului și prezervării resurselor de apă în special, nevoia de asociere și de par-

ticipare publică, planificare microzonală sectorială și programele interregionale de colaborare sunt tot atâtea lucruri pe care le voi aborda în continuare raportându-mă la ProSomeș.

I. Contextul general internațional;

Tratatul instituind Comunitatea Europeană oferă cadrul general de integrare a politicii de mediu în celelalte politici ale Uniunii Europene. Scopul final este dezvoltarea durabilă care după definiția tradițională dată la Reuniunea de la Rio(1992) a șefilor de state și de guverne ai statelor membre ONU, înseamnă: „dezvoltare ce vine în întâmpinarea nevoilor prezentului fără a prejudicia abilitatea generațiilor viitoare de a-și îndeplini propriile nevoi”(declarația de la Rio privind relația dintre mediu și dezvoltare).

În conformitate cu acest tratat, unul dintre obiectivele politicii Uniunii în domeniul mediului, este de a promova măsurile de reducere a poluării mediului, scop în care Uniunea cooperează cu terțe state și cu organizațiile internaționale competente. Comunitatea este parte la peste 30 de convenții și acorduri privind mediul, luând parte în activitățile și negocierile cu organisme internaționale și în special cu Organizația Statelor Unite.

În ceea ce privește extinderea Uniunii Europene, statelor candidate le-a revenit și le revine obligația de a transpune acquis -ul comunitar în legislația națională și de a-l aplica. Statele necesare trebuie să găsească resursele necesare pentru transpunerea legislației, din perspectiva aplicării efective a acesteia, care impune costuri semnificative îndeosebi operatorilor economici. Negocierile de aderare ale statelor care au devenit membre ale UE la 1 mai 2004, au evidențiat că, în privința componentelor acquis -ul cu cele mai însemnate consecințe financiare au fost acordate perioade de tranziție, chiar cu o durată considerabilă în unele cazuri, cu condiția ca statele în cauză să fi fost în măsură să facă o determinare exactă a dimensiunilor sectoarelor și proceselor tehnologice vizate, cât și a eșalonării costurilor, și să fi întocmit programe realiste a căror aplicare asigură o conformare deplină la expirarea perioadelor de tranziție. Aceste state au fost sprijinite prin programul PHARE, încurajând participarea la programul „Life” iar în anul 2000 ajutorul de pre - aderare în domeniul mediului s-a concretizat prin instrumentul ISPA.

România a deschis negocierile privind Capitolul 22 - „protecția mediului” - în anul 2002, când documentul de poziție aferent a fost comunicat oficial Consiliului UE, iar negocierile au fost deschise în cadrul Conferinței Inter - guvernamentale de Aderare a României - UE din martie 2002. Reglementările privind protecția mediului, aliniate la cerințele Uniunii Europene au fost adoptate în sectoare ca deșeurile, apa, organisme modificate genetic, protecția

naturii, protecția civilă și securitatea nucleară. Transpunerea și implementarea acquis -ul sunt însă dificile din cauza caracterului inter- sectorial și implicațiilor asupra întregii industrii, alinierea la standardele europene presupunând și costuri semnificative.

II. De ce ProSomeș?

„ProSomeș,, pentru că zona de acțiune este Bazinul Superior al Someșului Mare, pentru că dorim să facem împreună ceva pentru această zonă. Pentru că suntem 22 comunități din aceeași regiune unite de râul Someșul Mare, pentru că și aici au fost identificate o serie de probleme în domeniul protecției mediului. Problemele de care suntem conștienți și pe care administrațiile publice locale le-au identificat și pe care singure nu le-au putut gestiona corespunzător au dus la această asociere și la formarea acestei microregiuni.

Avem în acest sens câteva puncte importante pe care ne axăm:

- Scopul principal pentru care ne-am asociat este de a pregăti și a promova la toate nivelele proiecte pentru îmbunătățirea infrastructurii de mediu, pentru igienizarea și menținerea curățeniei cursurilor de apă, inclusiv a malurilor acestora, pentru apele din bazinul superior al Someșului Mare, pentru lucrări de protecție și consolidare a malurilor cursurilor de apă, pentru menținerea în starea de funcționare și eficientizarea lucrărilor existente (indiguri, podețe, punți, etc) și în final, prezervarea resurselor de apă.
- Am ales această formă de asociere pentru că am învățat din experiența internațională în acest domeniu, în special cea franceză, că numai împreună putem susține viabil și pe termen lung dezvoltarea comunităților din care facem parte. Punerea bazelor unui parteneriat public - privat pentru rezolvarea problemelor de mediu existente în zonă este astfel esențială - să ne gândim numai că managementul deșeurilor este defectuos, că nu există un serviciu de salubritate și numai acum după lungi parlamentări și zeci de cereri depuse în programul ISPA sau alte programe, s-a reușit punerea bazelor unei rampe de deșeuri ecologică. Acum avem împreună puterea de a face ca serviciile esențiale către populație să fie puse în practică conform nevoilor exprimate de societate. Ne mai rămâne responsabilitatea de a găsi operatorii privați care să presteze aceste servicii către populație la cel mai bun raport, cost - beneficiu.
- Administrația publică locală are resursele financiare și este cel mai aproape de cetățean. 22 comunități își aduc contribuția lor finan-

ciară pentru un beneficiu comun în domeniul protecției mediului. Cofinanțarea este un lucru principal iar bugetele locale, separat sunt de multe ori prea mici pentru a susține investiții majore.

– Pe lângă resursele financiare comune aducem experiența proprie în implementarea unor program Phare și Sapard în comunitățile asociate și oameni calificați care au o viziune de ansamblu a zonei. Programe de acest gen au existat și sunt și acum în desfășurare în majoritatea comunităților asociate dar lipsa unei corelări între aceste programe la nivel microregional face ca ele să nu își atingă întotdeauna obiectivele. Experiența a arătat că asocierea este o necesitate și elaborarea unei strategii comune un lucru de care nu ne putem lipsi. Să luăm ca exemplu perioada 2007 - 2010 în care, conform Planului de Implementare a Directivei 91/271/CCE privind epurarea apelor uzate orășenești, vor fi investiți aproximativ 50 milioane euro pentru rețeaua de canalizare și realizarea stație de epurare în șapte din comunitățile asociate, patru comune și trei orașe. În lipsa unei asocieri și a gestionării comune a acestor lucrări prin oameni calificați care să implementeze împreună activitățile planificate reușita va fi mult redusă.

– Oportunitățile pe care le oferă integrarea în Uniunea Europeană, în special posibilitatea de a accesa fonduri structurale, ne-a determinat să fim pregătiți și să folosim această formă de asociere pentru elaborarea unei strategii de dezvoltare a zonei pe care să ne putem axa. Și alte programe decât cele de mediu sunt importante iar prin această asociere suplینim într-un fel lipsa sectorului non - guvernamental în această zonă.

– Asociația „ProSomeș” tinde să devină un centru de resurse pentru comunitățile din Bazinul Someșului Mare intrând aici și acțiuni specifice pentru sensibilizarea, educarea și formarea de structuri în vederea administrării mediului înconjurător, utilizarea rațională a apei, formarea de agenți de mediu, reinsertia socială, prin activități economice colaterale, a șomerilor și păturilor sociale defavorizate, inclusiv în domeniul artizanal, al împletiturilor, culegerii și prelucrării fructelor de pădure, etc.; realizarea de investiții de mediu; Nu numai că vom pune laolaltă resursele financiare pentru rezolvarea problemelor microregiunii dar vom fi adevărați reprezentanți ai societății civile. Nevoia de informare a populației, de coordonare a activităților practice privind protecția mediului își vor găsi un răspuns aici.

Și pentru că dorim să fim funcționali cu adevărat am intrat într-un program

internațional , program care ne determină nu numai să luăm atitudine față de o anumită stare a societății actuale ci și să acționăm practic pentru a produce schimbarea, pentru a face ca dezvoltarea durabilă să devină o realitate. Lucrăm pe fonduri structurale și beneficiem deja de experiența țărilor din Uniunea Europeană cu care suntem asociați: Franța și Italia.

III. Un program interregional de colaborare si...;

A. Un scop comun: protecția mediului și prezervarea resurselor de apă;

Aducând într-un singur program, sectoare diferite de activitate, toate însă având un scop comun și anume: protecția mediului natural și prezervarea resurselor de apă, patru organizații pornesc la drum într-un program cu desfășurare în perioada 2005 - 2008. Având la bază principiul dezvoltării durabile și implicând toți factorii de decizie responsabili, două țări ale Uniunii Europene, Italia și Franța și o țară terță. România. și-au desemnat reprezentanții pentru a pune în aplicare un program care să răspundă cerințelor exprimate prin acquis -ul comunitar, cu referire directă la „Protecția resurselor de apă în cele trei teritorii” cuprinse în programul de finanțare.

Acordul de colaborare a fost semnat la Puy en Velay Franța în 31 martie 2005 și are drept obiectiv principal realizarea operațiunii INTERREG IIIC nr. 3S00041 „Espace Riviere Europe” acțiune aprobată de Comitetul de organizare a Programului de Inițiativă Comunitară INTERREG IIIC Zona sudică.

Cei patru parteneri care au semnat această convenție și care au fost de acord să realizeze prin activități specifice obiectivul major de „protejare a resurselor de apă în cele trei teritorii” pe perioada 2005 - 2008 sunt:

- Asociația Intercomunală de Protejare și Gestionare a râului Lamone din Italia (PASILAMONE)
- Oficiul Național al Pădurilor Haute - Loire din Franța (ONF)
- Sindicatul Intercomunal pentru amenajarea Loarei și a Afluenților săi Franța (SICALA)
- Asociația pentru Protecția Mediului și Prezervarea Resurselor de Apă România Bistrița - Năsăud (PROSOMEȘ)

Beneficiind de un buget total de 1.564.490 euro din partea Uniunii Europene din care 225.000 euro pentru partea română, cei patru parteneri și colaboratori în acest program au stabilit de comun acord implementare următoarelor obiective:

- a) Favorizarea colaborării între diferiți actori sociali pentru protejarea resurselor de apă din cele trei bazine hidrografice;
- b) Contribuirea la punerea în practică a principiului de „dezvoltare durabilă” prin acțiuni care vizează următoarele domenii: social, ecoturistic și protecția mediului înconjurător;

- c) Contribuirea la ameliorarea cunoștințelor tehnice în ceea ce privește gestionarea resurselor de apă;
- d) Contribuirea la o dezvoltare ecoturistică durabilă în bazinele hidrografice implicate;
- e) Sensibilizarea publicului țintă și dezvoltarea unei conștiințe cetățenești despre protecția resurselor de apă prin realizarea unor acțiuni cu caracter pedagogic și informativ;

Acest parteneriat pune împreună actori ai dezvoltării locale din trei teritorii cu caracteristici geografice comune - bazinele superioare din zona colinară și montană a cursurilor de apă Someș (România), Lamone (Italia) și Loire (Franța).

Pentru realizarea obiectivelor asocierea și parteneriatul între diverse structuri este esențial iar în acest scop am implicat următorii agenți pentru ca ideea de dezvoltare durabilă să prindă contur pentru zonele respective:

- administrația publică locală: asociațiile implicate în proiect sunt formate din primăriile din mediul rural din cele trei bazine hidrografice; sunt principalele responsabile de dezvoltarea zonelor respective având putere de decizie în ceea ce privește stabilirea priorităților de dezvoltare;
- agențiile zonale de formare și ocupare a forței de muncă din cele trei regiuni: sunt responsabile pentru luarea unor măsuri de combatere a marginalizării sociale și pentru reinserția unor categorii defavorizate de persoane pe piața muncii; sunt parteneri în acest program;
- inspectoratele și organismele de protecția mediului: sunt responsabile pentru realizarea unor programe de mediu având capacitatea de a oferi specialiști care să ofere coordonare în acțiuni de acest fel; sunt parteneri în acest program;
- școlile și centrele de educație continuă responsabile pentru formarea și pregătirea tinerei generații dar nu numai în ceea ce privește protecția mediului; sunt parteneri în acest program;

B. Un grup țintă european;

Cei patru parteneri lucrează pentru un public țintă structurat astfel:

- bazinul hidrografic Lamone (Italia): 18 comunități cu 65.000 locuitori cu o suprafață de 519,22 km²
- bazinul hidrografic Haute Loire (Franța): 168 comunități cu 138.380 locuitori cu o suprafață de 882 km²
- bazinul hidrografic Someșul Mare cu 22 comunități cu 113.493 locuitori cu o suprafață de 4490 km²

C. Și o metodologie de lucru specifică sau trei componente funcționale: mediu, social, ecoturism;

Conform obiectivelor generale precizate dimensiunea ecologică va cuprinde și dimensiunile socială și ecoturistică venind astfel cu un model de cooperare între diferite sectoare de activitate și încercând să folosească și să combine experiența tuturor factorilor implicați.

Deoarece problematica protejării mediului înconjurător și a preservării resurselor de apă este o temă complexă și realizarea obiectivelor ar fi fost practic destul de greu de realizat, am considerat necesar să ne organizăm activitatea pe trei componente esențiale coordonate de un comitet de pilotaj, responsabil principal pentru toate acțiunile de coordonare fiind Asociația SICALA din Franța.

Acest lucru a fost ales pentru a răspunde mai bine necesităților grupurilor țintă identificate cu ocazia elaborării proiectului și pentru gestionarea mai eficientă a fondurilor accesate prin program. Asociații s-au pus astfel de acord ca pentru realizarea obiectivelor să lucreze pe comisii fiecare cu un responsabil care, de comun acord cu reprezentanții comunităților implicate în proiect din cele trei bazine hidrografice, să stabilească clar obiectivele specifice și activitățile pentru realizarea acestora.

Schema de organizare pentru implementarea activităților din proiect este următoarea:

Comitetul de pilotaj Președinții: SICALA, PROSOMES, PASLAMONE		
Coordonatorii de proiect SICALA, PROSOMES, PASLAMONE		
Responsabili coordonatori comisii SICALA (Franța)		
Responsabili Comisia Socială: România Italia Franța	Responsabili Comisia Ecoturism: România Italia Franța	Responsabili Comisia Mediu România Italia Franța

Comisia socială are stabilite următoarele obiective specifice:

- comunicare și solidaritate atât între locuitorii aceleiași regiuni cât și între regiunile din cele trei țări;
- sensibilizarea publicului cu privire la aspectele legate de preservarea resurselor de apă conform legislației europene; se vor face seminarii și ședințe publice de comunicare și educare pentru publicul țintă;

- vor fi tipărite pliante, se vor elabora strategii, vor fi prezentate informații pe pagina de internet despre modul cum cetățenii pot contribui activ la dezvoltarea durabilă a zonelor respective;
- se vor căuta soluții pentru reinserția persoanelor cu probleme sociale pe piața muncii; cursuri de instruire, formarea unor baze de date cu persoane în căutarea unui loc de muncă, acțiuni pentru protecția mediului realizate cu persoane din aceste categorii;
- formarea unor agenți de mediu în interiorul administrației publice care să se ocupe permanent de identificarea problemelor de mediu;

Comisia ecoturistică are stabilite următoarele obiective specifice:

- punerea în valoare a potențialului ecoturistic din cele trei bazine hidrografice implicate în proiect;
- crearea unei case a râului pentru fiecare țară unde oaspeții să se bucure de specificul local;
- identificarea și organizarea unor locuri pentru turism care să reprezinte valorile și tradițiile locale și care să contribuie la dezvoltarea zonelor;
- promovarea turismului prin toate mijloacele: pliante, internet etc.
- promovarea unor afaceri locale profitabile cu un nivel redus al poluării și responsabile din punct de vedere social

Comisia de mediu are stabilite următoarele obiective specifice:

- stabilirea principalelor puncte problematice în ceea ce privește calitatea apei; studiu științific asupra celor trei bazine hidrografice pentru identificarea problemelor legate de poluare, deșeuri, schimbări climatice, rezervații naturale, protejarea unor specii de animale și plante;
- intervenții acolo unde s-au identificat problemele în măsura fondurilor disponibile și atragerea de noi fonduri cu implicarea organismelor responsabile;
- studii pilot și îmbunătățirea continuă a managementului de mediu în bazinul Someșului Mare;

Aceste comisii au responsabilitatea de a acționa concret pentru cele trei zone implicate în proiect, fiecare partener aducându-și propria experiență și propriile resurse pentru rezolvarea problemelor identificate. Deoarece se pune accentul pe cooperare și parteneriat în program au fost introduse seminariile de lucru pentru cele trei comisii iar responsabilii acestora vor avea întâlniri periodice în toate cele trei regiuni implicate.

Aceste întâlniri au drept scop:

- cunoașterea realităților din cele trei zone
- stabilirea unor planuri comune de acțiune pentru fiecare comisie în parte

- împărtășirea experienței partenerilor europeni în domeniile vizate și realizarea unor proiecte pilot
- informare și promovare pentru proiectul „Mediu Râu Europa”

IV. Rezultatele sau pledoarie pentru funcționalitate;

Față de țările membre ale UE, Franța și Italia care vor beneficia direct de finanțare, România prin Asociația ProSomeș va putea folosi resursele financiare alocate numai printr-un program PHARE. Astfel fondurile alocate pentru partea română vor fi accesate ca și cofinanțare într-unul sau mai multe programe care să cuprindă toate cele trei aspecte cu care sunt responsabile cele trei comisii: pe partea socială, cea de ecoturism și cea de mediu. Într-o primă fază partenerii noștri internaționali susțin activitățile din proiect din resurse proprii urmând ca odată cu demararea proiectului PHARE să folosim resursele financiare obținute prin program pentru acțiuni specifice în cele trei domenii de activitate. Dar până la accesarea acestor fonduri activitatea noastră trebuie să fie resimțită în rândul cetățenilor pe care îi reprezentăm.

Anul 2005 a făcut ca asociația să facă trecerea de la pasiv la activ, autoritățile publice locale, partenerii noștri, cetățenii celor 22 comunități contribuind la acest proces.

Am ales să implicăm toate aceste structuri și am optat ca procesul nostru să fie unul de tip incluziv. De ce? „veți întreba pentru că numai așa putem mobiliza resursele importante din comunități, pentru că numai așa putem atrage alte resurse și parteneri din exterior. Voi da câteva exemple pentru a mă face înțeles:

- avem ca orice ONG adunări generale ale asociațiilor de două ori pe an conform statutului; la noi acestea s-au transformat în adevărate forumuri comunitare; în fiecare lună din an și în locații diferite stabilite într-o anumită comunitate, de comun acord, ne dezbaterem problemele și căutăm soluții împreună. Nășăudul, Feldru, Șanțul, Leșu, Lunca -Ilvei, Singeorz - Băi sunt numai câteva dintre locațiile unde am avut întâlniri. Invitați de la Ministerul Mediului, Agenția Locală de Mediu, Prefectura Bistrița, Consiliul Județean, alte primării care nu sunt în asociație, Federația Națională de Agricultură Ecologică, Consorțiul de Dezvoltare Rurală, Agenția Sapard, reprezentanți ai Agenției de Dezvoltare Nord - Vest, senatori și deputați din Parlamentul României au participat la dezbaterile noastre. Așa am luat împreună decizii și am găsit soluții pentru dezvoltarea durabilă a zonei. Au participat și reprezentanții consiliilor locale, patronii firmelor locale și cetățenii. A fost un bun prilej de a discuta și alte probleme administrative și

de a găsi rezolvări;

- aceste forumuri comunitare sunt completate de schimbul de experiență permanentă cu partenerii noștri din programul comunitar, schimburi care se realizează lunar în țară și străinătate și pe comisii. Schimbul de experiență se face atât pentru echipa ProSomeș cât și pentru reprezentanții administrațiilor locale care învață ce înseamnă un parteneriat public - privat de calitate în domeniul protecției mediului și prezervării resurselor de apă.
- angajăm anual 150 persoane din rândul șomerilor pe o perioadă de 12 luni conform Legii 76/2002 cu care efectuăm lucrări de ecologizare pe toată Valea Someșului Mare; de asemenea cu echipe de voluntari, elevi de la Grupul Școlar Silvic Năsăud dar nu numai, plantăm panouri de protecția mediului în comunități, distribuim pliante informative și marcăm trasee turistice;
- căutăm și atragem noi parteneri internaționali între aceștia numărându-se și SITCOM, o altă asociație din Franța, care nu este inclusă în programul nostru dar cu care am încheiat un acord de parteneriat prin care este posibilă achiziția a cinci mașini de salubritate care ne vor folosi în perioada imediat următoare.

V. La final

Toate aceste acțiuni din proiectul „Mediu Râu Europa” vor duce la finalizarea obiectivelor din „Convenția de cooperare descentralizată” semnată în acest sens între părți, intitulată: „Două culturi într-o cooperare solidă pentru prezervarea resurselor de apă”.

Asocierea tuturor acestor organizații și implementarea unor activități specifice va duce în final la îndeplinirea obiectivelor acestui program.

Dezvoltarea durabilă nu va rămâne numai un concept ci va fi susținută de acțiuni concrete care vor contribui la creșterea nivelului calitativ al vieții pentru comunitățile rurale, în special, din Bazinul Someșului Mare.

Până în 2008 când România va fi membră cu drepturi depline a Uniunii Europene și prin Asociația „ProSomeș” vom susține acțiunile necesare cu referire la obiectivele stabilite la capitolul 22 din acquis-ul comunitar : „Protecția mediului înconjurător” și celelalte prevederi cu referire la „Politici sociale și ocuparea forței de muncă”(cap.13), „Protecția consumatorilor și a sănătății”(cap.23), „Educație, formare profesională și tineret”(cap.18) fiind prioritare pentru noi.

O viață mai bună pentru romii din Nemșa

Studiu de caz⁶

Date despre comunitate

Așezare geografică:

Veche localitate a pământului transilvan, localitatea Nemșa este situată în partea centrală a țării, în cadrul județului Sibiu a cărei parte integrantă este, Nemșa se afla în partea de nord a acestuia. Distanța dintre Nemșa și municipiul Sibiu - reședința județului este de aprox. 65 Km. Cel mai apropiat oraș este municipiul Mediaș, care este situată la o depărtare de 14 km, legătura fiind realizată prin intermediul Dj-141.

Relief:

Vatra satului Nemsă este parte integrantă a Podișului Târnavelor, și mai precis a subunității sale sudice peste care se suprapune cea mai mare parte a județului Sibiu, relieful fiind compus dintr-o asociere de dealuri, vai, podișuri. Relieful major cel mai impunător îl reprezintă dealurile care oscilează între 350-600m. Alături de formele de relief înalte, în peisaj apar și formele joase, reprezentate de văile secundare cu scurgere permanentă și luncile dezvoltate în partea de nord a satului, ele fiind ținta culturilor de cereale și a legumelor datorită fertilității deosebite a solului.

Scurt istoric:

Primele mărturii ale prezenței comunităților umane pe teritoriul satului Nemșa sunt semnalate (în urma săpăturilor arheologice) în locul cunoscut de Hula Nemșei - aflat în apropierea actualei vetre a satului. Urmele materiale datează din prima vârstă a fierului (700-300 î.e.n.). La aprox. 300 m de locul menționat au fost găsite fragmente ceramice din perioada 106-271 e.n. dovada a continuității locuirii neîntrerupte în acest spațiu.

Istoria medievală timpurie a Nemșei s-a desfășurat în strânsă legătură cu așezarea sașilor pe aceste meleaguri. Așezarea sașilor în Transilvania s-a desfășurat în mai multe etape, durând din jurul anului 1100 până la începutul sec. al IV-lea. În legătura cu locul de origine al sașilor, conform ultimelor teorii, cel dintâi val de coloniști din sec. XII.

În împrejurările în care Transilvania se resimțea puternic de pe urma invaziei tătare din 1241, una din măsuri a fost colonizarea celor două scaune: Șeica și Mediaș, din ultima făcând parte și Nemșa. Fenomenul amintit a avut loc în intervalul anilor 1270-1280, deoarece înainte de acești ani nu existau documente care să ateste prezența lor aici. În prima jumătate a sec. al XIII-lea în nici una

⁶ Studii realizate de Centrul de Resurse pentru Comunitățile de Romi

din așezările celor două scaune nu apare menționată populația germană. Anumite documente care atesta prezenta unor populații într-un spațiu apropiat satului Nemsă ne face să credem că exista o vatră permanentă de locuire până în momentul menționat de documente și în Nemsă.

În anul 1359- cum de altfel a fost menționat, există prima atestare documentară a localității. După această dată vatra satului se mută în actualul perimetru datorită lipsei de apă din zona menționată anterior.

În anul 1359 se începe construirea bisericii, fiind data în folosință în anul următor. Stilul de construcție este aproape predominant gotic, în anumite puncte apar și elemente ale stilului romanic. În anul 1500, pentru a-i spori monumentalitatea, localnicii îi mai adaugă cel de-al treilea turn.

În 1612 trupele otomane invadează pentru prima dată localitatea, membrii localității dând dovada de mult eroism în confruntarea cu dușmanul.

În anul 1630 - a doua confruntare cu trupele otomane. Documentele timpului menționează că din cele 40 de familii existente la acea dată, au rămas doar 15 familii.

Un document de importanță este jurnalul primarului Michael Conrad von Heiddendorff, care consemnează printre altele: „la 15 aprilie 1771 din cauza unei nenorocite de țigănci au ars în Moșna, (sat vecin cu Nemsă,) 75 de case săsești și 25 de case românești”. Este primul document care atestă prezența romilor în zonă. Se știe că în general așezările săsești nu au etnici maghiari sau țigani, sau dacă sunt, așezarea lor acolo a făcut o excepție de la regula generală a sașilor.

În 1733- biserica satului suferă o modificare sub aspect arhitectural, fiind transformată din biserică de tip navă, în biserică cu boltă.

1786- conscripția fiscală întocmită în timpul lui Iosif al 2-lea de cancelaria curții (Hofframmer) menționează în Nemsă un număr de 94 de case, Alma Vii 90 de case și Moșna 231.

Creșterea puternică a prețurilor a avut mari repercusiuni asupra populației din Nemsă la care s-a adăugat șirul unor ani de recolte foarte slabe (1813-1816). Foametea a cuprins atât pe sași, dar mai ales pe români, care în 1817 au fost nevoiți să cumpere feldera de grâu cu 60 de galbeni iar cea de porumb cu 48.

Între anii 1837-1847 în localitate va funcționa ca preot marele patriot sas Stefan Ludwig Roth. care este foarte preocupat de problema românească chiar dacă s-a temut de români: datorită numărului lor, ar fi putut asimila populația germană.

Revoluția de la 1848 va cuprinde orașele și satele din regiunea Târnavelor. Pe data de 3 aprilie se recunoaște egalitatea românilor cu sașii. După aceasta recunoaștere, colaborarea dintre romani și sași se accentuează. Un mare patriot și organizator al revoluției în aceste părți a fost protopopul Mediașului, Ștefan Moldovan despre care se crede că a avut legături de sinceră prietenie cu St. L. Roth înainte de anul revoluționar 1848. De altfel, Roth a subliniat de multe ori

necesitatea colaborării dintre preoții evanghelici și cei români pentru a conlucra la culturalizarea populației din Moșna și Nemsă.

Dându-și seama că revoluția din 1848 deschide o nouă epocă a căutat să schițeze sarcinile școlii în noile condiții istorice, în care fostele privilegii ale sașilor nu se mai puteau menține subliniind că se impunea ridicarea tuturor școlilor pe o nouă treaptă, iar școala să fie un bun al tuturor. Roth a fost unul dintre primii educatori care au respins pedepsele corporale făcând observații și învățătorilor în acest sens.

În anul 1914 a fost ridicată actuala școală, la acea dată funcționând ca școală germană. Instituțiile de cultură ale satului până la formarea statului național unitar au fost biserica și școala germană.

În anul 1924 a fost construit Căminul Cultural iar între anii 1921-1924 a fost ridicată școala românească.

În tot evul mediu și-n perioada contemporană în localitate au funcționat 2 mori de vânt și una de apă, fapt ce ne certifică existența unor meșteșugari în comunitate. În afară de morari printre locuitori au fost meșteri olari pietrari, dulgheri tăbăcari, cizmari și fierari. Ceramica de Nemsă era caracteristică prin fondul brun, roșu cărămiziu, negru pictat cu motive florale îndeosebi lalele sau chiar păsări și personaje în verde, smarald, galben sau albastru deschis.

Majoritatea localnicilor au practicat o agricultură extensivă cu rezultate foarte bune.

De exemplu:

- 6 ha vita de vie nobila:
 - Riesling
 - Feteasca alba
 - Feteasca neagra
 - Muscat
- 350 ha teren arabil
- 60 ha fânețe

Organizarea satului

Sașii erau organizați pe vecinătăți în care celorlalte etnii li s-a dat voie să intre numai în 1785 când s-a ordonat ca toți proprietarii de case, fără deosebire de naționalitate să participe la adunarea vecinătăților.

Accesul romilor în vatra săsească a fost recent impus, poate prin constrângere și numai atunci când sașii ca etnie au pierdut mult din poziția lor socială economică și politică. În Nemsă satul era organizat într-o singură vecinătate.

După 1947 comuniștii și-au intensificat prezența în sat pentru a-i sili pe țărani să intre în gospodăria colectivă. Colectivizarea a generat răsturnarea gravă a structurilor tradiționale ale satului și a sistemului propriu de valori.

Datorita noului context, dar și datorita fenomenului de industrializare și

urbanizare, tot mai mulți locuitori ai satului devin salariați ai unor întreprinderi din orașele apropiate. Unii se mută definitiv la oraș, alții fac naveta, dar după-amiaza participă la muncile agricole împreună cu membrii ai familiei în cadrul CAP -urilor.

Emigrarea sașilor:

Într-o perioadă de 10 ani (1945-1956) dintr-un popor de sine stătător, țărani, meseriași, comercianți și intelectuali care formau aprox. 75% din populație au format o grupare de angajați muncitori. Legătura cu comunitatea începe să se destrame, limba vorbită în noile locuri de munca este româna, treptat obiceiurile și cultura își pierd din valoare. Căsătoriile mixte între evanghelici și ne evanghelici sau între români și sași se întâmplă tot mai des. Tinerii capabili din lumea satului, după terminarea diferitelor școli își caută un loc de muncă conform pregătirii și nu întotdeauna în orașele apropiate de satul de baștină.

În anii 1990-1991 însă, au plecat marea majoritate a sașilor din Transilvania, dar și din Nemșa.

Comunitatea de romi

Prima atestare documentară care certifică prezența romilor în zonă datează din 15 aprilie 1771. Începând cu sec al XV-lea meșteșugul fierăriei se dezvoltă foarte mult, pentru satisfacerea nevoilor comunitatii. Putem să presupunem ca romii au fost acceptați în vatra săsească datorită priceperii în prelucrarea fierului. Numărul etnicilor romi în comunitate va crește continuu devenind a treia etnie după numărul locuitorilor în comunitate după primul război mondial.

În perioada comunistă romii n-au fost recunoscuți ca etnie, astfel ca statisticile nu sunt relevante. Chiar cele de după revoluție nu reflectă realitatea deoarece romii se confruntă cu o identitate socială nesatisfăcătoare care după revoluție, chiar s-a accentuat. A fi rom este stigmatizant în mentalitatea celorlalte grupuri etnice. Acesta este motivul pentru care mulți membrii ai comunității de romi nu își asumă identitatea etnică.

Începând din anul 1989 putem afirma cu certitudine ca romii sunt populația majoritară a comunității reprezentând un procent de 47 % , români 28% , germani 24,5 % , și maghiari sub 0,5 %. În anul 1992 procentul populației de romi a comunității crește la 57,53 % ajungă din anul 2002 la procentul de 75%.

Naționalitatea	Anul	Persoane	Gospodării
români	1989	137	57
	1992	153	61
	1998	228	63
germani	1989	120	51
	1992	61	11
	1998	7	5
romi	1989	232	63
	1992	298	78
	1998	304	96
maghiari	1989	2	2
	1992	6	2
	1998	6	2
total	1989	491	173
	1992	518	152
	1998	545	166

Intervenția în comunitate

Începutul intervenției în comunitate a constat în facilitarea comunității de o echipă de doi facilitatori, pe considerentul că se completează unul pe celălalt, unul având excelente abilități de comunicare și relaționare, iar celălalt abilități de lucru cu grupul.

Un prim obiectiv al facilitatorului în cadrul primelor vizite în comunitate a fost informarea instituțiilor publice locale asupra selectării localității Nemșa pentru derularea programului de facilitare și dezvoltare comunitară desfășurat de Fundația CRCR. Primarul, precum și cadrele didactice au primit cu bucurie vestea selectării comunității în cadrul programului, au oferit informații solicitate de facilitator, manifestându-și intenția de a colabora și sprijini activitățile care se vor derula în comunitate. Următoarele vizite ale facilitatorului s-au axat pe informarea locuitorilor asupra programului de facilitare, identificarea nevoilor comunitatii și a potențialilor lideri comunitari. Principalele probleme identificate au fost: lipsa acută a locurilor de muncă pentru membrii comunității datorită disponibilizărilor masive ale întreprinderilor din Mediaș, precum și dificultăților legate de transport pe ruta Nemșa - Mediaș; lipsa unui medic permanent și asistent medical la punctul sanitar existent în localitate (medicul vine din Mediaș odată pe săptămâna), membrii comunitatii nu-și pot lucra pământurile din lipsa unor resurse financiare permanente (rezolvarea acestei probleme este văzută prin înființarea unor ferme agro-zootehnice, deoarece, spun ei, alte resurse în afara pământului și forței de muncă nu sunt în zonă), lipsa unui spațiu de joacă în cadrul Grădiniței satului, drumuri desfundate, alimentarea cu apă se face din

fântânile proprii, apa fiind poluată cu nitriți.

Încă de la începutul intervenției, cadrele didactice, din proprie inițiativă au organizat o întâlnire cu părinții elevilor, informându-i asupra derulării programului și în ce constă el. Această acțiune a asigurat un impact mai mare și a crescut credibilitatea facilitatorului în comunitate. Locuitorii știau deja în momentul când erau abordați de facilitatori că „sunt domnii de la Cluj” manifestându-și deschiderea și interesul pentru ceea ce se întâmplă în satul lor. Prin întrebări cheie facilitatorul a căutat să implice comunitatea să gândească la problemele lor, generând o stare de optimism și încredere. Fiind un sat relativ mic, prin interviul „din ușă în ușă” facilitatorii au reușit să adune păreri exprimate de la majoritatea membrilor comunității.

În paralel cu atingerea acestor obiective facilitatorii au lucrat cu liderii identificați și recomandați de comunitate. S-au realizat interviurile cu fiecare lider în parte în cadrul cărora s-a urmărit motivația personală de a se implica în cadrul formării grupului de inițiativă. În cadrul următoarelor întâlniri s-a urmărit transferul de cunoștințe către liderii comunitari identificați în vizitele anterioare și responsabilizarea liderilor asupra procesului de facilitare și dezvoltare comunitară: „În cadrul acestei vizite mi-am propus să mă întâlnesc cu doi lideri romi, D.G. și B. L. Ajuns în comunitate m-am oprit la magazinul din centrul satului, unde lucrează ca vânzător D.G. Am stat de vorba cu 6 persoane care au intrat în magazin, după ce m-am prezentat, spunându-mi numele și organizația pentru care lucrez, am prezentat motivul pentru care mă aflu acolo, în ce constă procesul de facilitare și care sunt obiectivele lui, i-am întrebat care sunt problemele satului și persoanele de încredere pe care i-ar recomanda să facă parte din grupul de inițiativă. Lui D.G. i-am explicat etapele procesului de facilitare. Acesta a înțeles ca am parcurs în mare măsură prima etapă, cea de informare a populației asupra programului și de identificare a liderilor comunitari. DG a înțeles ca de acum fiecare dintre liderii identificați va trebui să se responsabilizeze și să se implice în construirea și consolidarea grupului de inițiativă, precum și inițierea unor acțiuni comunitare.” (Raport facilitator 02.05. 2003)

Facilitatorul pregătește liderii încă din prima fază de facilitare pentru a prelua treptat sarcinile facilitatorului, astfel încât, spre finalul intervenției în comunitate „grupul de inițiativă să fie o adevărată forță de mobilizare și inițiere a diverselor acțiuni comunitare”. Încă din această fază, când grupul de inițiativă încă nu era cristalizat, s-a inițiat o mică acțiune comunitară de curățire a cimitirului din sat, liderii identificați împreună cu 12 tineri din sat, romi și români.

Facilitatorii au urmărit să păstreze un echilibru de reprezentativitate în cadrul grupului de inițiativă în conformitate cu structura etnică a populației.

Populația roma este majoritară în comunitate, aprox 70%. Trăiesc dispersat în tot satul, în prezent, dar până nu demult romii locuiau doar pe strada căreia

i se spune și acum „Țigănia”. Liderii romi fiind insuficienți pentru echilibrarea viitorului grup, împreună cu liderii identificați și membrii comunității romi, au fost identificați alți 3 lideri comunitari în cadrul următoarei vizite. Consolidarea poziției liderilor romi a fost necesară pentru a nu se pierde încrederea în capacitatea lor de-a fi pe poziții egale cu ceilalți lideri neromi. Pornind de la ideea că oamenii sunt mai angajați într-o acțiune pe care o înțeleg și pe care au ales-o singuri, decât într-o acțiune hotărâtă de cineva și impusă în genul „voi trebuie să faceți asta” facilitatorul s-a întâlnit cu acești lideri dezbătând împreună ce urmează să se întâmple în comunitate și care este scopul acestor acțiuni. Prin întrebări despre experiențe anterioare, liderii au realizat că sunt capabili să participe, că sunt importanți și sunt respectați și recunoscuți. Un alt lucru care a crescut încrederea liderilor romi, spune facilitatorul „oamenii știind ca suntem de la o fundație pentru romi au avut o deschidere mai mare față de mesajul nostru”

Prima întâlnire a grupului de inițiativă a avut loc după aproape 3 luni de la începerea procesului de facilitare în comunitate. Propunerea primei întâlniri a grupului de inițiativă a venit din partea liderilor, care au resimțit această nevoie. În dimineața acelei zile în care urma să aibă loc întâlnirea, când au sosit facilitatorii în comunitate, au surprins un grup mare de oameni care se aflau în centrul satului înarmați cu coase furci și mături. Inițial, au crezut ca este vorba de o acțiune a primăriei, cu oamenii beneficiari a venitului minim garantat. Stând de vorbă cu oamenii și-au dat seama că este vorba de o acțiune de curățire a văii planificată de liderii comunitari. O doamnă în vârstă de origine săsească era preocupată de repararea ceasului și al clopotului din turnul bisericii evanghelice, analizau împreună acolo în stradă cum ar trebui să se facă aceste lucruri.

Întâlnirea a avut loc la școală, fiind prezenți 16 lideri recomandați de comunitate. Facilitatorul a pregătit agenda întâlnirii: prezentarea participanților, prezentarea proiectului, identificarea problemelor și prioritizarea lor. Fiind prima întâlnire a grupului de inițiativă, facilitatorul și-a asumat rolul de moderator. Unul din lideri și-a asumat sarcina de a scrie „procesul verbal” al întâlnirii. Liderii au lucrat eficient. Au identificat și alte probleme ale comunității, le-au identificat pe cele prioritare, dar și-au dat seama că pentru rezolvarea lor au nevoie de resurse atât umane cât și materiale și financiare, precum și de abilități de rezolvare a lor, astfel că trebuie să înceapă, le spuse facilitatorul, cu probleme mai mici care se pot rezolva cu resurse interne. Întâlnirea a durat o oră și patruzeci de minute și nu s-a încheiat înainte de a se stabili următoarea întâlnire a grupului de inițiativă, facilitatorul invitând liderii să-și asume sarcina de a pregăti agenda următoarei întâlniri și anunțarea liderilor, precum și moderarea următoarei întâlniri. Astfel, liderii au învățat să facă întâlniri eficiente. În acest mod s-au transferat și alte cunoștințe și abilități către grupul de inițiativă în

cadrul următoarelor întâlniri: identificarea sarcinilor care trebuie îndeplinite în cadrul unor acțiuni, asumarea sarcinilor de către lideri, modul în care s-au îndeplinit sarcinile.

În cadrul celei de a doua întâlniri a grupului facilitatorul a rugat liderii care au pregătit agenda întâlnirii să mai introducă un punct: desemnarea a doi lideri din cadrul grupului de inițiativă pentru a participa la cursul de instruire care urma să aibă loc la Cluj. De asemenea, cei doi lideri urmau să-și exprime așteptările în acest sens. Iată câteva dintre ele: îmbunătățirea abilităților de comunicare, noțiuni de dezvoltare comunitară: identificarea problemelor, înțelegerea și rezolvarea lor, oportunități pentru școala și comunitate, munca în echipă și repartizarea sarcinilor, informații despre înființarea organizațiilor comunitare.

Cursurile pentru lideri au conținut noțiuni de dezvoltare comunitară și leadership.

Cunoștințele acumulate la curs de către cei doi lideri au fost diseminate în cadrul întâlnirilor grupului. Facilitatorii au pregătit împreună cu cei doi lideri participanți la curs, materiale care să le faciliteze celorlalți membrii accesul la cunoaștere, susținând împreună o sesiune de informare. În cadrul următoarelor întâlniri ale grupului de inițiativă s-au pregătit alte 2 acțiuni comunitare care au fost duse la bun sfârșit: renovarea și curățirea sălilor de clasă din cadrul școlii pentru începerea noului an școlar (acțiune la care au participat peste 30 de membri ai comunității și în majoritate femei) și construirea unui grup social pentru copiii de la grădiniță. Materialele necesare au fost donate de membrii comunității: câțiva saci de ciment, nisip și cărămidă. Țiglele și lemnăria a fost achiziționată, banii fiind adunați tot din sponsorizări. La această acțiune au participat majoritatea membrilor satului cu donații de materiale sau bani sau/și cu participarea la munca efectivă.

Prima întâlnire comunitară a avut loc după 2 luni de la prima întâlnire a grupului de inițiativă. A fost amânata de liderii grupului deoarece doreau să se întâlnească cu membrii comunității arătându-le niște rezultate, ca răspuns la încrederea cu care au fost investiți. Până atunci, comunicarea cu membrii comunității s-a realizat prin informarea a ceea ce s-a întâmplat la întâlnirile grupului de inițiativă pregătind afișe și lipindu-le în centrul satului pe avizier și la magazin, prin viu grai, din om în om (așa au atras participarea și altor membri ai comunității să participe la acțiunile comunitare). Întâlnirea comunitară a fost pregătită, stabilindu-se obiectivele ei.

Aceste întâlniri comunitare eficiente, spune facilitatorul, sunt importante deoarece în cadrul lor se realizează anumite funcții: de luare a deciziilor - întâlnirile sunt singurul mijloc participativ pentru membrii comunității de a discuta și rezolva probleme care îi afectează; de informare: o mare parte de informații care se vehiculează pe căi informale (gen „bârfă”) se pot lămurii și înțelege de

către toată lumea; de schimbare internă - rezistența la schimbare se reduce atunci când oamenii simt că sunt consultați asupra problemelor care îi privesc; de schimbare externă - întâlnirile regulate aduc „bucăți” de informație de la diferiți membri ai comunității, care împreună, construiesc o imagine completă a realității; așa pot elabora strategii realiste de influențare a mediului extern; de dezvoltare a spiritului de echipă - membrii comunității trebuie să muncească împreună, aceste întâlniri sunt un mijloc de eliminare a suspiciunilor și clădirea încrederii reciproce. S-a stabilit data, locul și ora întâlnirii, s-a stabilit agenda de lucru, s-au lipit afișe și liderii comunitari au anunțat participanții speciali ai întâlnirii. La întâlnire au fost prezenți aproximativ 70 de membri ai comunității ceea ce reprezintă un procent de 38,7% din totalul populației mature a localității. După urarea de bun venit la întâlnire, liderii comunitari au prezentat încă o dată proiectul de facilitare comunitară derulat de CRRCR în comunitatea lor, pe facilitatorul comunitar și în ce a constat munca lui în comunitate, (au mulțumit încă o dată pentru încrederea pe care le-au acordat-o, atât facilitatorul cât și membrii comunității propunându-i să facă parte din grupul de inițiativă), toată activitatea lor, din cadrul grupului de inițiativă de la prima întâlnire a grupului (inclusiv identificarea problemelor și prioritizarea lor) și până în prezent, precum și rezultatele obținute cu aportul comunității. Au prezentat apoi un plan de viitor. Pe toată durata întâlnirii vorbitorii au dialogat cu sala. Cei care voiau să vorbească ridicau mâna iar moderatorul întâlnirii dădea cuvântul celor care se anunțau. Întâlnirea ar fi continuat așa dacă nu ar fi intrat patru persoane mai puțin dispuse să respecte aceste reguli, care vizitaseră înainte barul. Administrarea acestei situații nu a fost cea mai potrivită din partea grupului. Dorind să pună capăt cât mai repede acestei situații au precipitat lucrurile.

Întrebându-i pe facilitatori în ce a constat munca lui în comunitate, au răspuns: „am moderat, asigurând cadrul constructiv și eficient pentru întâlnirile cu liderii, am motivat oamenii asigurând coeziunea, construind astfel echipa și am construit capacități, cultivând calitățile de lider ale unor persoane identificate de comunitate. Nu ne-am asumat niciodată responsabilitățile pentru că nu intrau în sfera atribuțiilor noastre”. Implicarea facilitatorului în procesul de facilitare a fost maximă în prima fază, de înființare a grupului. Treptat, el se retrage liderii comunitari fiind actorii principali, astfel că, la sfârșitul procesului de facilitare, dacă s-a lucrat corect grupul de inițiativă este pregătit pentru încheierea relației cu facilitatorul.

Facilitatorul a ajutat oamenii să-și dezvolte capacitatea și potențialul, concentrându-se asupra modului în care interacționează unii cu alții. În cadrul întâlnirilor de grup și comunitare a creat o atmosferă deschisă între participanți pentru a avea siguranța de a se exprima liber, să-și exprime sentimentele și să-și împărtășească ideile, ajutându-i să simtă că formează împreună o echipă.

Membrii comunității au învățat că fiecare dintre ei pot contribui la acțiunile de rezolvare a problemelor și fiecareia trebuie să i se dea oportunitatea de a-și demonstra capacitatea.

La sfârșitul perioadei de facilitare grupul de inițiativa era format din 12 lideri comunitari care formau o echipă: au acumulat cunoștințe și abilități noi, aveau încredere unii în alții și în ceea ce însemnau ei ca întreg, bazându-se unii pe alții. Acum se simțeau pregătiți să atragă resurse externe pentru a rezolva probleme din sat.

În ultima săptămână a lunii septembrie în cadrul ultimei întâlniri a grupului la care a participat facilitatorul, liderii au formulat o cerere scrisă către CRCR în care solicitau o sesiune de instruire în ceea ce privește scrierea propunerilor de finanțare. În ultima întâlnire, spune facilitatorul „i-am încurajat, spunându-le că meritul meu este numai acela de a le fi trezit interesul, de a-i fi motivat în a începe să facă ceva în satul lor. Rezultatele obținute sunt meritul lor, că sunt puternici și am încredere ca vor înregistra multe alte reușite în munca lor”

În 4-5 octombrie 2003 a avut loc în comunitatea Nemșa, într-o sală de clasă din cadrul școlii sesiunea de instruire Scrierea Propunerilor de Finanțare. Celor 2 instructori li s-a asigurat cazarea și masa în comunitate. Pe lângă cei 12 lideri componenți ai grupului de inițiativă au participat și alți 2 membri ai comunității, una dintre persoane fiind întreprinzător privat, are o brutărie și un magazin mixt. Participanții au lucrat efectiv în cadrul a două grupuri mai mici identificând fiecare grup o problema din comunitate, formulând scopul cererii de finanțare, obiective, activități aferente, metode de monitorizare, evaluarea și bugetul, ce trebuie să cuprindă justificarea proiectului, rezumatul, scrisoarea de intenție și anexele. În ultima parte a sesiunii de instruire instructorii au facilitat clarificarea viziunii comune a grupului, misiunea, scopul și obiectivele viitoarei asociații comunitare, dacă consideră ei că vor să obțină personalitate juridică, care sunt pașii pentru înființare. Chiar în cadrul sesiunii s-a identificat modalitatea prin care se va acoperi patrimoniul asociației și cheltuielile de înființare: doamna Elena, proprietara brutăriei a propus ca membrii asociației să lucreze cu ziua la descărcat sacii de făina iar plata pentru muncă va constitui patrimoniul viitoarei asociații. Din acea zi, doamna Elena a făcut parte și ea din cadrul grupului de inițiativa.

Una dintre schițele de proiect pe care le-au lucrat în cadrul sesiunii de instruire a fost dezvoltat și deus la Centrul de Resurse pentru Comunitățile de Romi în luna decembrie. Numele proiectului a fost: „Copiii noștri, o cale spre dezvoltare multietnică”. Scopul lui: să crească nivelul de implicare a membrilor comunității în dezvoltarea satului, iar obiectivele: implicarea membrilor comunității în construirea unui grup sanitar modern pentru cei 90 de elevi ai școlii cu clasele I.- VIII din Nemșa în termen de 4 luni; antrenarea membrilor comunității

în amenajarea și dotarea unui sediu pentru desfășurarea activităților organizației comunitare, în termen de 2 luni; îmbunătățirea dialogului cultural și a relațiilor multietnice între romi, români, sași, unguri și șvabi, membri ai comunității, copii și tineri într-o perioadă de 4 luni. Rezultatele evaluării și scrisoarea de răspuns a ajuns în Nemșa la începutul lunii februarie, când s-au bucurat nespun că proiectul lor va fi finanțat. Până atunci membrii grupului au redactat statutul și actul constitutiv, iar până la începutul lunii iunie au parcurs toți pașii înființării, reușind să constituie Asociația Interetnică „Fraternitatea” Nemșa. CRCR a continuat menținerea legăturilor cu comunitățile facilitate prin vizitele de mentoring ale mentorului, cel puțin o dată pe lună în fiecare comunitate.

În luna februarie, își amintesc membrii asociației, au venit în vizită la ei în comunitate președintele executiv al CRCR împreună cu coordonatoarea de program și mentorul, însoțiți de membrii organizației Heifer. Inițial cei de la CRCR au telefonat la singurul telefon public din comunitate anunțându-i ca vor sosi în sat în data și la ora stabilită, cu un partener care se ocupă de dezvoltare comunitară prin animale și intenționează să se extindă în cadrul unor comunități de romi. Au găsit un număr de 30 de membri ai comunității adunați într-o sală de clasă la școală. Inițial vizitaseră și alte comunități, dar au rămas impresionați de „luminițele din ochii oamenilor” de motivația lor de a crește animale. Fiind o zonă de dealuri înalte și tradiție în zonă în creșterea caprelor, dar și datorită faptului că adăpostul și hrana lor nu necesită mari investiții, au hotărât împreună că animalele cu care vor intra în comunitate vor fi caprele.

Principiul folosit de Fundația Heifer este pasarea darului, adică familiile care au primit 3 capre, vor avea obligația de a pasa la rândul lor, altei familii din comunitate, 3 ieduțe la o greutate de 15 kg, abia după pasare, putându-se considera proprietarii animalelor primite.

Asociația comunitară a selectat 15 familii din comunitate, după criterii clare bine știute de toată lumea: familiile cu cele mai scăzute venituri pe membru de familie, dar să poată asigura adăpost și hrană animalelor primite.

Astfel că până în septembrie membrii asociației au implementat proiectul finanțat din partea CRCR și au făcut pregătirile pentru implementarea celui alt proiect, selectând familiile beneficiare și monitorizând pregătirea adăposturilor și asigurarea furajului pentru iarnă, necesar animalelor.

În cadrul proiectului „Copiii noștri, o cale spre dezvoltare multietnică” imediat după ce au intrat copiii în vacanță s-au constituit echipe de lucru: unii se ocupau cu săparea bazinelor, alții cu achiziționarea materialelor iar alții cu activități pentru tineret și pregătirea unui program artistic multietnic cu ocazia inaugurării grupurilor sociale de la școală. Mentorul a fost impresionat de modul planificat în care au derulat proiectul: în fiecare zi știau pe câți oameni se pot baza și ce urmează să facă aceștia. „Doar primăria ne-a dat bătaie de cap,

partenerii noștri în cadrul proiectului" spune I.B. membru al asociației, prin faptul că nu au trimis instalatorul la timp și au fost nemulțumiți de locul unde am amplasat bazinul. În cele din urmă, cu coordonarea unui instalator din comunitate, au reușit să treacă hop ul. Gresia și faianța a fost pusă tot de membrii comunității. În după amiaza zilei de 12 septembrie unii dintre ei mai aveau încă urme de vopsea pe mâini, se grăbeau acasă să-și schimbe hainele de lucru semn că participaseră la ultimele lucrări.

În Căminul Cultural și anexele ei era mare zor: tinerii și copiii făceau ultimele repetiții, iar femeile pregăteau masa festivă la care urmau să ia parte reprezentanții CRCR și Heifer împreună cu membrii ai comunității, dar și americani, potențiali donatori ai Fundației Heifer. Caprele au fost împărțite familiilor într-un cadru festiv, după care a urmat spectacolul și masa.

Proiectul cu animale este monitorizat în continuare de către un specialist din partea CRCR. În luna mai 2005 a avut loc prima pasare de ieduțe, altor 15 familii din comunitate iar în luna septembrie Heifer va împărți altor 15 familii noi câte 3 capre și la 2 familii câte un țap. Tot în cadrul acestui proiect se vor planta 1000 de puieți pentru menținerea echilibrului natural.

În vara anului 2004 Asociația Interetnică „Fraternitatea” Nemșa a mai deus alte 2 proiecte generatoare de venit și infrastructură la fondul Phare, în parteneriat cu Administrația Publică Locală, dar care nu au fost finanțate. În martie 2005 au deus un proiect la Fondul de Parteneriat Miercurea Ciuc.

Stadiul de dezvoltare a asociației:

Dimensiunea nucleului activ al asociației este de 7 membrii. Inițial numărul membrilor activi a fost mai mare, implicarea unora dintre ei a scăzut datorită lipsei de timp, datorită influenței negative ai unor membri ai comunității sau că „implicarea nu aduce foloase materiale”. Structura nucleului activ este următorul: președinte, vicepreședinte, secretar, trezorier și membri. Principiul de asumare al sarcinilor este „omul potrivit la locul potrivit, dar ne înlocuim unii pe alții în funcție de disponibilitate, de timp și de pricepere”. Întâlnirile programate ale membrilor au loc cel puțin de 2 ori pe lună, dar se întâlnesc ori de câte ori e nevoie, în funcție de activitățile derulate. Modul de a lua deciziile este cel democratic, prin vot.

Ceilalți membri ai asociației sunt: fostul consilier, o întreprinzătoare particulară, un profesor pensionar și un lider rom. Membrii asociației constituie un grup divers, suntem tineri și bătrâni, cu vârste cuprinse între 30 și 70 de ani, ca poziție socială, de la patroni, profesori, până la pensionari, și șomeri, din punct de vedere etnic 7 romi 3 români și un maghiar, d.p.d.v. religios suntem ortodocși, catolici și neoprotestanți, iar d.p.d.v. al genului, 2 femei și 9 bărbați.

Organizația reușește să mobilizeze la acțiuni mai mari între 80-100 oameni. Nu avem un plan de a motiva oamenii să se implice în activități comune. Pentru

fiecare activitate în parte sau acțiune facem un plan de mobilizare. Există o listă de priorități care a fost făcută în colaborare cu comunitatea. Calitatea apei este o mare problemă pentru toți membrii comunității, lipsa locurilor de muncă, calitatea serviciilor medicale, nivelul educațional scăzut al copiilor, iată câteva dintre prioritățile satului. Durerea satului este și durerea noastră.

Calitățile și cunoștințele pe care cei ce asigură conducerea consideră că sunt necesare: să fie buni ascultători, să comunice bine, să aibă tupeu, adică încredere în sine și în ceilalți toleranță, capacitatea de a vedea rezolvarea problemelor și simțul umorului. Ceea ce consideră că lipsește sunt mijloacele de-a transpune în realitate rezolvarea problemelor. Deocamdată nu există un regulament de ordine interioară scrisă.

Misiunea organizației conform statutului este dezvoltarea comunității. Obiectivele ei sunt îmbunătățirea relațiilor interetnice, ridicarea bunăstării materiale a cetățenilor, dezvoltarea spiritului civic în comunitatea locală spre o cetățenie europeană, dezvoltarea relațiilor de cooperare și parteneriat cu asociații și instituții dezvoltarea spiritului civic în comunitatea locală spre o cetățenie europeană, dezvoltarea relațiilor de cooperare și parteneriat cu asociații și instituții, promovarea sănătății și educației, tradițiilor și culturii în rândul membrilor comunității, promovarea și apărarea drepturilor și libertăților omului ajutorarea săracilor și defavorizaților, asistența oamenilor dezavantajați fizic, a copiilor și persoanelor în vârstă;

Membrii organizației au aceeași înțelegere asupra scopurilor organizației și servește scopurilor pentru care a fost creată. Scopurile organizației vin în întâmpinarea nevoilor comunității în mare măsură. Telurile asociației sunt realizabile doar într-o strânsă colaborare cu comunitatea, și Administrația Publică Locală

Resursele de care dispune organizația sunt resursele umane; populația comunității este una tânără, oamenii sunt activi și se implică iar relațiile dintre membrii comunității sunt bune; și resurse naturale: plante medicinale, izvoare și pâraie, pământ bun pentru agricultură și pădure. Oportunitățile identificate sunt următoarele: scopurile organizației sunt convergente cu valorile U.E., în cadrul asociației fiecare dintre membrii poate să se implice și să-și aducă aportul pentru o viață mai bună, deci dependența de APL a scăzut. Amenințările identificate au fost: migrarea tineretului de la sat spre oraș, din țară spre vest, precum și iminenta integrare a României în UE și schimbările care vor avea loc în acest sens.

Relații externe și resurse

Resursele identificate în comunitate sunt: teren agricol și pășuni, forță de muncă disponibilă și specialiști în diferite domenii. Acestea sunt la îndemână organizației și pot să le atragă. Suportul de care ar avea nevoie din afară ar fi îmbunătățirea cunoștințelor și abilităților în domeniu, informații și finanțarea

unor proiecte. Relațiile organizației cu mediul sunt bune. Mesajul lansat de membrii asociației în comunitate este: „Veniți alături de noi”. Organizația este preocupată în mare măsură de crearea unei imagini pozitive atât în comunitate cât și în afara ei. Grupurile care contează pentru ei sunt întreaga populație, indiferent de etnie, în sat locuind români, maghiari și romi, APL, reprezentanții instituțiilor locale și reprezentanții IMM urilor locale care prin sponsorizări, „ar putea să ne ajute să derulăm mici acțiuni de folos comunitar”. Grupurile importante din afară sunt: alte organizații neguvernamentale, instituțiile publice, mass-media și finanțatori. Membrii definesc succesul organizației prin înfăptuirea a ceea ce ți-ai propus în folosul comunității, la standardele la care să fie toată lumea mulțumită.

TeleCentru – un model de dezvoltare comunitară în Traian Vuia⁷

Ce este un TeleCentru?

Rolul TeleCentrului într-o comunitate este să ajute comunitatea să învețe să-și rezolve singură problemele cu care se confruntă: să permită comunității rurale o integrare informațională și culturală, să faciliteze dezvoltarea activităților aducătoare de venituri pentru comunitate, să susțină accesul comunităților rurale la facilități educaționale și culturale comparabile cu cele existente în mediul urban.

Dezvoltarea TeleCentrelor în județul Timiș a fost încurajată și susținută de către Centrul de Asistență Rurală începând cu luna martie 2000 - ca niște instrumente multifuncționale care facilitează accesul comunității la tehnologie informațională și de comunicații, precum și la servicii de instruire, consultanță și asistență în domeniul social, cultural, economic și educațional. Abordarea strategică a Centrului de Asistență Rurală prevede crearea unei instituții noi în cadrul comunității, care să fie adoptată și susținută de către comunitate. Dezvoltarea unui TeleCentru se realizează de regulă în trei etape: conștientizare (comunitatea ia cunoștință de potențialul TeleCentrului iar prima utilizarea este aceea de un fel de club social pentru copii și tineri); implicare (activitățile

⁷ Studiu de caz realizat de Cristina Gaspar, Coordonator proiecte, Centrul de Asistență Rurală, www.rural-center.org

TeleCentrului devin mai diverse și mai profesionale iar adulții încep și ei să beneficieze) și integrare (practic când TeleCentrul este susținut financiar și organizațional de către membrii comunității locale).

Comuna Traian Vuia

Comuna Traian Vuia este situată în partea vestică a județului Timiș și cuprinde șase sate aparținătoare: Sudriaș (369 locuitori), Jupani (526 locuitori), Susani (417 locuitori), Traian Vuia (451 locuitori), Săceni (226 locuitori) și Surduc Mic (415 locuitori). Ca și în majoritatea satelor românești ocupația principală a oamenilor este creșterea animalelor și agricultura, existând pe toată raza comunei doar 250 de salariați, rata șomajului fiind de aproape 50 %.

Ca și în majoritatea comunităților rurale, comuna Traian Vuia se confruntă cu diverse obstacole: lipsa resurselor financiare care afectează dezvoltarea sectorului de servicii; lipsa unor structuri instituționale care să faciliteze coeziunea comunitară și cooperarea profesională, absența resurselor umane pregătite să elaboreze proiecte strategice și de finanțare pentru atragerea de fonduri în comunitate și rezolvarea de probleme concrete și nu în ultimul rând existența unui decalaj informațional și cultural față de mediul urban.

Cum a ajuns TeleCentrul în comuna Traian Vuia...

De programul TeleCentrul a auzit prima dată primarul comunei încă din 2000 când a aflat de lansarea unor telecentre în alte comune din județul Timiș. Deja începuse o colaborare cu Centrul de Asistență Rurală într-un proiect de îmbunătățire a serviciilor administrației publice, astfel că s-a decis să vadă despre ce e vorba, vizitând un astfel de TeleCentru nou înființat. După schimbul de experiență cu acea comunitate a început să discute cu cei care vor deveni mai târziu practic nucleul TeleCentrului.

Aflaseră că au nevoie de o clădire pe care o aveau decât că era în paragină și necesita serioase renovări -inclusiv consolidarea clădirii. Acest lucru părea imposibil dar până la urmă cu surse primite de la consiliul județean pentru achiziționarea materialelor și cu munca absolut voluntară a oamenilor - clădirea a fost renovată complet în doar 3 luni de zile.

Așa cum își aduce aminte coordonatorul TeleCentrului - vestea a ajuns în comunitate prin martie 2001 când „practic știam că la început va fi un centru de informare prin care CAR venea cu echipamente și instruire și primăria va amenaja un spațiu. Dar sincer nu-mi venea să cred ca este posibil acest lucru”.

Astfel în 26 mai 2001 a fost inaugurat TeleCentrul Traian Vuia.

TeleCentru azi – de la un grup de oameni cu inițiativă la Asociația Comunitară TeleCentru Traian Vuia

De la 3 oameni cu inițiativă așa cum era în 2001 - astăzi TeleCentrul este o structură asociativă formată din cel puțin 20 de voluntari stabili. Cum ? Ică povestește: „ La început nu aveam idee care ar fi sensul TeleCentrului. După ce am beneficiat de instruire din partea CAR ca și coordonator am realizat că este un lucru extraordinar și pot să ajut comunitatea să se dezvolte, nu fiecare persoană în particular. Prin TeleCentru poți să faci persoanele să se simtă utile în comunitate. TeleCentrul putea rămâne doar la stadiul de club de jocuri pentru copii”.

Dar de la 3 persoane grupul s-a mărit pentru că oamenii vor să facă ceva bun pentru comunitate. Adi voluntar încă de început își amintește care a fost motivația lui de a se alătura inițiativei: „ M-am gândit la oportunitatea în primul rând legată de elevii de la școala din Sudriaș la care le predau - și anume oportunitatea de a-mi desfășura și niște lecții asistate de calculator - lucru care a fost benefic pentru că acești copii nu văzuse un calculator decât la televizor. Practic mi s-a oferit o variantă de petrecere a timpului liber într-un mod util pentru comunitate”.

După un an grupul de inițiativă din TeleCentru au pus bazele unei organizații neguvernamentale pentru a fi mai organizați și pentru a putea coordona mai eficient activitățile din TeleCentru și mai ales pentru a putea atrage și surse de finanțare. Deși primăria sprijină de fiecare dată TeleCentrul sursele de finanțare sunt insuficiente -astfel că TeleCentrul a trebuit să găsească diverse alte căi pentru sustenabilitate. După o serie de participări la cursuri de formare și câștigând experiență din practică - membrii asociației au ajuns să scrie proiecte, să atragă fonduri și să implementeze cu succes diverse proiecte. După cum aceștia ne-au spus ideile le vin din comunitate - din „ necazurile oamenilor, din discuțiile pe care le cu aceștia” . Apoi le discută și caută rezolvări la problemele identificate. Până nu demult nucleul asociației a fost format din 4-5 persoane care practic inițiau și implementau proiectele. Însă un grup de tineri (între 16-22 de ani)foarte activi au început să învețe și ei și deja au implementat un proiect pe care ei l-au dorit - și anume realizarea unui club de tineret prin reamenajarea unui fost grajd, o clădire anexa spațiului TeleCentrului.

Inițiative și rezultatele obținute

TeleCentrul Traian Vuia este vizitat săptămânal de aproximativ 40 de tineri. Unii dintre ei sunt „clienții casei” și sunt prezenți zilnic. Adulții vin în special în weekend când au timp liber. Dar cel puțin două ore pe zi TeleCentrul este arhiplin.

Activitățile TeleCentrului sunt structurate pe trei direcții strategice: tineret și educație, sănătate și asistență socială.

În cei 4 ani de funcționare TeleCentrul se poate mândri cu multe inițiative reușite: amenajarea unui cabinet medical în Surducu Mic; servicii de consultanță medicală și socială; asistență stomatologică de care au beneficiat 100 de copii, o serie de acțiuni caritabile (distribuire de ajutoare pentru 30 de familii, distribuie de dulciuri pentru 300 de copii, distribuie de îmbrăcăminte și alimente etc); cursuri de operare calculatoare (aproximativ 40 de persoane au putut beneficia); servicii de consultanță în domeniul educativ; amenajarea unui loc de joacă pentru copiii din Sudriaș și Jupani; ecologizarea malului lacului Surduc; dotarea școlilor cu mobilier școlar; amenajarea școlii și grădiniței din Jupani; amenajarea Casei Voluntarului, servicii de consultanță agricolă; o serie de tabere organizate si serbări de iarnă pentru copii; tabără de arheologie la Jupani.

Alte două proiecte sunt în curs de derulare - pietruirea drumului între două sate (un proiect FRDS) și un proiect de modernizarea a primăriei.

Asociația Comunitară TeleCentru Traian Vuia este deschisă către parteneriate. Pe lângă colaborarea foarte bună cu primăria comunei, au existat contacte fructificate și cu alte organizații și instituții: Asociația Caritas, Centrul de Asistență Rurală, școli olandeze, cu alte comunități din zonă. O comunitate învecinată a preluat modelul din Traian Vuia și au înființat și ei un TeleCentru beneficiind de know-how -ul celor deja mai experimentați.

TeleCentrul Traian Vuia mâine

O realizare importantă a Asociației Comunitare TeleCentru Traian Vuia este elaborarea unei strategii de dezvoltare durabilă a comunei Traian Vuia ceea ce îi ajută foarte mult să intervină în comunitate pe direcțiile strategice identificate și sa aibă o viziune mai clară asupra comunității și un plan de acțiune mai coerent și organizat. Idei concrete sunt multe . În funcție de direcțiile strategice și modificarea acestora în funcție de nevoile din comunitate dar și de finanțările ce se vor obține - Asociația Comunitară TeleCentru Traian Vuia va putea să-și continue activitățile pentru dezvoltarea comunei. Și se gândesc de asemenea pe viitor să găsească soluții de dezvoltare și extindere a TeleCentrului pentru că de multe ori spațiul este neîncăpător - poate crearea unor „ciorchine” în satele aparținătoare mai îndepărtate.

Și bineînțeles așa cum ne-a spus unul dintre membrii activi ai asociației „ să intensificăm ceea ce am încercat să pornim”. „Am avut rezultate bune și să sperăm că Telecentru se va dezvolta și va dăinui în timp. Pentru că este mai mult decât un refugiu, o alternativă pentru oameni . Datorită TeleCentrului am putut face ceva util pentru comunitate și putem în continuare să rezolvăm problemele din comunitate și să încercăm să micșorăm cât mai mult diferența dintre urban și rural”.

Satele cehești din Munții Almăjului

Studiu de caz⁸

Înainte de acest proiect de dezvoltare comunitară, nici măcar nu știam că există sate cu populație cehă în județul Caraș-Severin, cum, de altfel, nu știau nici vecinii lor, care-i denumesc cu un termen generic - pemi, termen care se aplică și germanilor veniți din Boemia. Am aflat de aceste sate în anul 2000, odată cu solicitarea organizației People in Need din Cehia care dorea realizarea unui studiu socio-economic, pentru a fi prezentat guvernului Republicii Ceha. De la acel prim contact, legătura mea personală, precum și a Centrului de Asistență Rurală, Timișoara cu aceste comunități speciale a rămas permanentă.

Satele cehești

Prima dată am cunoscut satele cehești de departe, strângând informații statistice și demografice cu ajutorul Camerei de Comerț și Industrie Timișoara.

Cehii au ajuns în sudul Banatului în 1852, prin colonizările theresiene, cu scopul de a popula și exploata Munții Almăjului și bogățiile acestora, precum și ca populație de grăniceri. Se explică, astfel, izolarea satelor cehești, plasate la capătul fiecărei văi ce urcă dinspre Dunăre. Astăzi au mai existat 6 sate cehești, celelalte fiind strămutate, sau dispărând sub apele lacului de acumulare de la Porțile de Fier. Cele 6 sate sunt: centrul de comună GÂRNIC, situată la 45 de km. de Moldova Nouă; satul BIGĂR, care aparține de comuna BERZEASCA; satul EIBENTHAL, care aparține de comuna Dubova, în județul Mehedinți; satul SFÂNTA ELENA, care aparține de comuna Coronini (fostă Pescari); satul RAVENSKA care aparține de comuna Șopotul Nou; satul ȘUMIȚA, care aparține de comuna Lăpușnicel.

Toate aceste localități sunt situate în apropierea Dunării, la o distanță relativ mică de Drumul Național 57, drum ce leagă orașele port de la Dunăre, Moldova Nouă și Orșova. Excepție de la această apropiere o face localitatea Șumița, comuna Lăpușnicel, care este așezată în partea opusă, mai precis în apropierea Drumului European 70. Chiar dacă distanța de la drumul național nu este foarte mare, satele pot fi considerate aproape izolate datorită accesului foarte greu, localitățile fiind situate la altitudini între 500 și 800 metri, cu drumuri de acces foarte greu de pătruns, în special iarna, existând destule perioade

⁸ Studiu de caz realizat de Sorin Vlad Predescu Facilitator, Centrul de Asistență Rurală www.rural-center.org

în timpul anului când datorită condițiilor meteorologice nefavorabile, căile de acces rămân blocate zile în șir.

Faza de cercetare

Următorul pas a fost întâlnirea cu liderii comunității ceha din județul Caraș-Severin (mai precis liderii Uniunea Slovacilor și Cehilor din România, filiala Moldova Nouă). Pe baza datelor primite am construit chestionare pentru a surprinde diverse aspecte ale vieții oamenilor din aceste comunități. Faza de teren, respectiv aplicarea chestionarelor s-a desfășurat în plină iarnă, cu mașini care alunecau pe drumurile forestiere, cu ceață, cu operatori rebegiți (de la Centrul de Cercetări Socio-Economice). Cu toate intemperiiile, nu a fost greu de remarcat că în fiecare din aceste sate aveai senzația că te afli în altă țară. După prelucrarea rezultatelor, incluzând aici și observațiile directe de pe teren, a urmat o etapă de analiză la care au participat și specialiștii CHF, în urma căreia a rezultat un studiu la care am atașat câteva recomandări asupra unor posibile viitoare direcții de dezvoltare.

Urmarea a fost că organizația People in Need a finanțat un program de facilitare comunitară pe o perioadă de 9 luni, care a cuprins trei dintre satele cehești: Gârnic, Bigăr și Eibenthal. Cele trei sate alese erau extrem de diferite ca și comportament comunitar, ca mentalitate, ca tradiție locală.

Procesul de facilitare

Satul Gârnic este, totodată și centru de comună și este un sat agricol cu locuitori proveniți din zona Moraviei. Casele sunt mari, cu multe dependențe, oamenii sunt în permanență plecați de acasă, pe câmpurile de cartofi. Sunt catolici fervenți și se căsătoresc de tineri. Nu le plac turiștii, pentru că strică atmosfera morală din sat și se consideră superiori celorlalți cehi din zonă, spunând că ei sunt cei mai gospodari. Ceea ce m-a frapat cel mai mult în satul Gârnic este statutul femeii, care nu stă niciodată la masă cu bărbatul, nu intră niciodată înaintea lui într-o încăpere și nici în biserică. În această localitate exista însă un grup de inițiativă care dorea constituirea unei mici întreprinderi de producție.

Intervenția noastră a constat în acordarea de consultanță juridică și managerială pentru a-i ajuta să demareze această afacere. Această intervenție a fost un succes, pentru că mica întreprindere s-a înființat, funcționează, are profit și crește constant numărul locurilor de muncă. Există și alte probleme identificate de către reprezentanții comunității: situația incertă a învățământului în limba maternă, îmbătrânirea satului prin emigrarea tinerilor în Cehia, pierderea obi-

ceiurilor (probleme comune tuturor localitățile cehe) însă orice propunere de schimbare a comportamentului comunitar este resimțită ca un atac la adresa tradiției și implicit a identității comunității.

Satul Bigăr are cu totul alte cerințe și caracteristici. Mai izolat decât celelalte sate, este o așezare în care principalele două meserii sunt cea de muncitor forestier și de miner, pentru că terenul satului este impropriu pentru agricultură. Satul este așezat în formă de cruce, cu case mici și colorate și, spre deosebire de toate celelalte sate, are trei birturi. Oamenii sunt veseli și au mult timp liber, ceea ce, împreună cu frumoasele împrejurimi au recomandat de la început satul pentru practicarea agroturismului. Ca facilitator al acestui sat, am participat la toate activitățile comunitare, de la tăiatul lemnului din pădure până la ședințele filialei Uniunii Cehilor și Slovacilor din localitate sau petreceri tradiționale. De la început, am fost foarte bine primit. Pe de-o parte pentru că fusesem anunțat de către People in Need cu care colaborau deja de câțiva ani și pe de altă parte, pentru că orice om care face efortul să ajungă până acolo, devine automat prietenul lor.

Comunitatea este foarte unită, nu fără a-i lipsi lipsi spiritul competițional pentru câștigarea locului în comunitate. Există clar două grupuri de putere, care reușesc să colaboreze atunci când există scopuri supraordonate. Această divizare a avut în principal un efect benefic, fiecare grup încercând să demonstreze că face mai multe pentru comunitate. Atunci când un grup procura grinzi pentru biserică, celălalt reușea să rezolve repararea singurului drum de acces. Rolul facilitatorului a fost în acest caz cel de a media aceste două grupuri și de a ajuta la structurarea planului strategic de dezvoltare a comunității. Părerile facilitatorului cum că acest sat ar putea supraviețui prin agroturism nu a fost împărtășită inițial de liderii comunității. Cu toate acestea amorsa a avut succes. La șase luni de la încheierea facilitării s-au semnat primele contracte de agroturism cu firme de profil din Cehia, iar, în prezent, lângă sat se amenajează un campus de vacanță.

În Eibenthal, am ajuns primăvara, împreună cu un coleg și principala noastră întrebare a fost dacă avem ceva de făcut acolo. Intuiția noastră s-a dovedit exactă. Nu aveam ce abilități să oferim liderilor comunitari din Eibenthal. Dimpotrivă, am învățat de la aceștia cât de eficient este lobby-ul local și regional. În acest sat mecanismele comunitare funcționau ca într-un model de manual. Adunări comunitare periodice, plan strategic de dezvoltare, strategie politică și economică. Eibenthalul este un sat de mineri, proveniți din Boemia, iar acest tip de funcționare comunitară este moștenită de la coloniști. Decizia noastră a fost să nu intervenim pentru a schimba mecanismele comunitare, oferind, mai degrabă, abilități de scriere a proiectelor și asistență tehnică.

Observații metodologice

În primul rând aș dori să remarc că alegerea acestor comunități a fost făcută de către finanțator, urmând ca noi să decidem în ce mod vom interveni în acestea. În al doilea rând aș dori să subliniez câțiva factori favorizanți pentru procesul de facilitare:

- Izolarea care îi obligă pe oameni să se bazeze unii pe ceilalți și să acționeze împreună pentru binele comunității;
- Dubla identitate minoritară, de ceh și de catolic, care ține strâns unită comunitatea în jurul valorilor tradiționale;
- În cazul Eibenthalului și a Bigărului, faptul că sunt sat neagricole, ceea ce duce la o mai mare prezență a resurselor financiare și la disponibilitate de timp pentru activități comunitare;
- În cazul satului Bigăr, un factor favorizant a fost și intervenția facilitatorului ARDC, precum și training-ul oferit de această organizație liderilor comunitari. De asemenea un exemplu pozitiv, pentru dezvoltarea prin proiecte, a fost câștigarea de către comunitate a unui grant oferit de CRDE, prin care au achiziționat un utilaj de dezapezire;
- Sprijinul direct și indirect al țării de origine, atât prin sprijin financiar și economic cât și prin prezența turiștilor cehi care au oportunitatea să revadă satul tradițional al străbunicilor lor, sat care nu mai există astăzi în Cehia;
- Republica Cehă și organizația People in Need, împreună cu Consiliile Județene din Caraș-Severin și Mehedinți au dezvoltat programe de reabilitare a infrastructurii;

În continuarea programului de facilitare comunitară au urmat alte activități coordonate de Centrul de Asistență Rurală: înființarea unui TeleCentru la Berzasca, în apropierea acestor localități cehe, realizarea unui studiu a oportunităților de finanțare pentru aceste localități, cuprinderea unui al patrulea sat (Sfânta Elena) într-un proces de facilitare aflat în derulare în prezent, precum și trainingul liderilor comunitari.

Singura întrebare mai mult deontologică decât metodologică a fost dacă noi avem dreptul să intervenim în această adevărată „rezervație antropologică” ducându-i pe locuitorii satelor cehești către o modernitate care le va schimba într-un mod definitiv identitatea. Răspunsul a fost da. Trebuie să schimbăm pentru că altfel, aceste sate vor dispărea fizic așa cum au dispărut și satele de pemi germani din munții Semenicului.

Un facilitator despre grupul de inițiativă al femeilor din Ghizela

Studiu de caz⁹

Era toamna lui 2002 când am ajuns pentru prima oară în comuna Ghizela din județul Timiș. Îmi amintesc o zi ploioasă, ștergătoarele de parbriz mișcându-se obsedant și monoton în timp ce mașina parcurgea strada principală întortocheată. Privirea îmi trecea de pe o parte pe alta a drumului la casele văruițe și curate, dar sărăcuțe, la multitudinea de orătării și la copiii în cizme de cauciuc - încălțăminte de toamnă-iarnă a copilului român de la sat. Selectam pe atunci sate pentru un proiect de facilitare comunitară a Centrului de Asistență Rurală. Satul Șanovița, din comuna Ghizela, a fost unul dintre cele trei sate alese din județul Timiș.

Facilitarea comunitară a început în 2003, iar după câteva luni reușisem să alcătuim o echipă, formată din tineri din satele Șanovița și Ghizela sub „bagheta” directorului școlii, care ne-a și găzduit întâlnirile pe toată durata proiectului. A lui a fost de altfel și ideea de a implica femeile din sat într-un proiect, alături de tineri și de copiii de la școală. Această idee avea să se realizeze în primăvara lui 2004, când Centrul de Asistență Rurală selecta Ghizela ca locație de implementare pentru ProAct - un proiect european de dezvoltare personală a femeilor din mediul rural.

Îmi amintesc prima întâlnire cu femeile din Ghizela - organizată cu ajutorul vechiului grup de inițiativă și a noului promotor local din comună. Eram douăzeci de femei (numai femei - acesta a fost consemnul care a intrigat și a indignat la vremea respectivă populația masculină a comunității) în cancelaria mică a școlii, femei provenind - cum aveam să aflu mai târziu - din toate colțurile țării, de la Constanța până în Maramureș. Veniseră la întâlnire îmboldite de curiozitate, știind că TM 10 ELF-ul parcat în fața școlii însemna „mișcări de trupe” și noutăți în sat, noutăți care fuseseră flatate să aflu că erau doar pentru ele - femeile din Ghizela. După două ore de prezentare a proiectului, întrebări și răspunsuri, grupul se hotărâse să intre în proiect, spre marea noastră uimire, deoarece noi ne așteptasem să fim amânate cu răspunsul până la o nouă întâlnire.

Așa a început lucrul cu ceea ce avea să devină în câteva luni „Grupul de inițiativă al femeilor din Ghizela”. Împreună am învățat multe și am discutat mult despre viața femeii într-un sat izolat cum e Ghizela, de muncile casnice

⁹ studiu de caz realiat de Monica Vidoni, consultant CAR, www.rural-center.org

care nu se sfârșesc niciodată, de munca câmpului, de copii, de bărbați și de boli, de lumea în schimbare cu care nu țin pasul și le pare străină, de vise la care au renunțat, de greutăți și de singurătate, de veșnica grijă a zilei de mâine care te face să nu gândești mai departe de blidul de mâncare de pe masă, dar și despre prietenie, într-ajutorare, voce bună, feminitate, proiecte și speranțe pentru o viață mai bună.

Grupul s-a schimbat și el în timp - unele femei s-au retras, altele noi au venit - dar nucleul a rămas constant. Ora 2 a zilei de miercuri a devenit o oră la fel de importantă ca cea a serialului preferat, ora „clubului” cum i-am mai spus în glumă, mai ales după ce am primit o invitație de la birtul din sat de a face întrunirile acolo (ca un club englezesc în toată regula), birtașul oferindu-se chiar să închidă barul pe durata întâlnirilor noastre. Tradiția românească spune însă că o femeie „de treabă” nu are ce căuta la birt, așa că am rămas la școală, unde am încercat să punem bazele unei mici afaceri cu lucru de mână. În vară am avut norocul de a fi remarcate de o doamnă inimoasă de la „Cânepa Românească”, care s-a arătat interesată de o colaborare pe termen lung cu grupul. În același timp am luat legătura cu colegii de proiect din celelalte țări unde existau grupuri de inițiativă asemănătoare, reușind să facem planuri de colaborare pentru 2005 cu grupul din Finlanda.

Deși grupul își începuse activitatea în aprilie 2004, în iunie am avut curajul să scriem două proiecte pentru a trage apă în școală și pentru un loc de joacă pentru copii. Ambele au fost depuse la CAR la Programul de finanțare a grupurilor de inițiativă. Deși au obținut punctajul de trecere, proiectele nu au ajuns să fie finanțate din lipsă de sponsori, deoarece acest program de finanțare este susținut din fondurile atrase de CAR de la sponsori și donatori. Totuși, deoarece cerusem și sprijinul Primăriei pentru aceste proiecte și deoarece primarul fusese încântat de grupul de femei, Consiliul Local a hotărât să finanțeze cele două proiecte. Lucrările de tragere a apei în școală s-au finalizat în toamna lui 2004, iar parcul de joacă a fost plănuț pentru primăvara lui 2005.

Cu ocazia deschiderii noului an școlar, grupul de inițiativă a organizat o expoziție de prăjituri tradiționale care s-a bucurat de sprijinul Primăriei și de multă mediatizare. Succesul acestui eveniment ne-a încurajat să ne gândim la ceva mai îndrăzneț - un festival tradițional pentru primăvara lui 2005.

Tot în toamna lui 2004 am depus un nou proiect de înființare a unei asociații a femeilor din Ghizela, o asociație care să se ocupe atât de dezvoltare comunitară, cât și de perpetuarea micii afaceri cu artizanat pe care am inițiat-o în acest proiect.

Concluzii

ProAct a oferit femeilor din Ghizela șansa de a învăța lucruri noi - informații despre piața muncii, pregătire pentru angajare, documente administrative, inițierea de afaceri și lucrul cu calculatorul. În plus ne-a oferit șansa de a ne cunoaște și de a deveni prietene - n-am să uit niciodată tortul uriaș care mi s-a pregătit de ziua mea, dar nici îngrijorarea când Nuți și-a opărit picioarele foarte grav, sau când Doca era să-și piardă ochiul. Am învățat unele de la altele și încă o mai facem, am încercat să facem ceva pentru comunitatea din Ghizela și mai ales pentru femeile din această comunitate. Și cred ca femeile din Grupul de inițiativă vor continua ceea ce am început împreună și vor face să fie „un pic mai bine” pentru toți.

Iradierea dezvoltării comunitare și a modernității

studiu de caz în Poiana Teiului

Lucian Marina

Abstract: Fondul Român de Dezvoltare Socială se individualizează în rândul instituțiilor de combatere a sărăciei la nivel comunitar prin faptul că „oferă comunităților sărace posibilitatea de a-și identifica problemele prioritare, de a participa la elaborarea unor cereri de finanțare și la realizarea unor proiecte care să ducă la rezolvarea acestor probleme”. Cu alte cuvinte, prin acordarea de granturi comunităților sărace - proces care respectă mecanismele prevăzute în legea 129/1998 și în Manualul Operațional al Fondului - se urmărește în esență creșterea capitalului social în vederea reducerii sărăciei comunitare, dar și a stimulării dezvoltării locale.

De altfel, în urma implementării unui proiect FRDS, multe comunități s-au transformat în „spații sociale creative” dezvoltând strategii coerente de rezolvare a problemelor locale și reușind să absoarbă și alte resurse financiare, îndeosebi din fondurile de pre-aderare la Uniunea Europeană și cu precădere SAPARD.

Analiza de față reprezintă o ilustrare a modului în care un proiect de alimentare cu apă finanțat de FRDS a reușit să stimuleze dezvoltarea locală la nivelul unei comune întregi. În același timp,

acest studiu de caz descrie și modul în care FRDS - prin 'construirea' de rețele între beneficiarii de proiecte FRDS - a oferit (și oferă) suport în perioada post-implementare proiectelor finanțate în comuna Poiana Teiului pentru a încuraja comunitățile respective să se mențină pe 'traectoria dezvoltării și modernizării'.

I. Adecvarea proiectelor de alimentare cu apă la nevoile comunităților sărace

De la înființarea sa, Fondul Român de Dezvoltare Socială a finanțat sau finanțează, în cadrul SDF, 80 de proiecte de alimentare cu apă în comunitățile rurale sărace¹⁰. Relativ la totalul proiectelor de infrastructură finanțate în cadrul SDF (640) procentul este relativ mic (12,5%), dar reflectă nevoile și prioritățile stabilite de membrii comunităților sărace. Astfel, potrivit unei evaluări realizată de către institutul Gallup „cele mai importante probleme ale comunităților identificate de respondenți se referă la o serie de aspecte punctuale privind mica infrastructură rurală - amenajarea / repararea drumurilor sau podurilor (59%), alimentarea cu apă (14%), infrastructura serviciilor de sănătate - dispensar/doctor în sat/farmacie (11%), iluminatul public (11%), alimentarea cu gaze (9%), precum și la domenii ce definesc situații problematice mai generale de tipul: crearea de locuri de muncă (8%), sărăcia (6%), probleme legate de agricultură (4%), infraționalitatea (3%)”¹¹. Se poate observa cu ușurință echivalența dintre ponderea proiectelor de alimentare cu apă finanțate și cea a respondenților care pun pe primul plan alimentarea cu apă în comunitatea lor, fapt ce sporește validitatea criteriilor și procedurilor FRDS care au condus la o asemenea repartiție (prin agregare).

Prin finanțarea de proiecte de alimentare cu apă, FRDS urmărește nu doar să rezolve nevoile primare legate de furnizarea apei potabile, ci și să crească nivelul de participare locală în procesele de dezvoltare comunitară. În cele ce urmează, vom încerca să descriem cum, prin obținerea de granturi FRDS și prin sprijinul oferit de Fond de-a lungul implementării proiectelor și în perioada post-imple-

¹⁰ Proiectele implementate de FRDS până în prezent sunt: Proiectul SDF - „Social Development Fund” (1999-2006) - care s-a desfășurat în două faze - SDF I și SDF II, și care a fost finanțat prin BIRD (Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare) și BDCE (Banca de Dezvoltare a Consiliului Europei); Fereastra comunitară a „Proiectului de Dezvoltare Rurală” - PDR (2003-2005), finanțat prin BIRD și SDSCM I - „Schema de dezvoltare Socială a comunităților Miniere” (2004-2006), parte a „Programului de Închidere a Minelor și Atenuare a Impactului Social”, finanțat prin BIRD și coordonat de Ministerul Economiei și Comerțului.

¹¹ Evaluarea impactului proiectelor FRDS, raport de cercetare, februarie 2004, The Gallup Organization

mentare, comunitățile din comuna Poiana Teiului s-au înscris pe o traiectorie de modernizare și dezvoltare durabilă.

II. Descrierea comunităților

Primele sate din județul Neamț, care au beneficiat de granturi FRDS pentru construirea unor rețele de captare și aducțiune a apei, Dreptu și Săvinești, sunt plasate în comuna Poiana Teiului¹². Cele două comunități sunt strâns legate și apropiate geografic și social, chiar dacă între ele există unele diferențe pe care le vom sublinia la momentul respectiv.

Comuna Poiana Teiului este situată în partea de nord-vest a județului Neamț, fiind așezată pe Valea Bistriței. Este o comună nouă din punct de vedere administrativ, formarea, precum și denumirea ei fiind influențată de strămutările și relocările care au avut loc cu ocazia construirii Hidrocentralei de la Bicaz și a lacului de acumulare Izvorul Muntelui.

III. Apa în cadrul resurselor comunitare

Resursa vitală de comunicație și supraviețuire este Râul Bistrița, care însă din păcate a fost și un element cauzator de dezastre naturale: „Acum un an sloiurile de gheață de pe Bistrița au măturat în calea lor puntea de legătură dintre satul nostru Pârâul Fagului și satul Dreptu și tot atunci au omorât, s-a dat și la televizor 3 tineri veniți să petreacă revelionul pe malul Bistriței, chiar aici în satul nostru... A fost jale mare” (profesor, satul Pârâul Fagului). Și astăzi Bistrița, foarte rapidă, macină ușor podurile sau punțile improvizate, care de multe ori sunt căi vitale de comunicație pentru multe sate de pe malurile sale.

În privința izvoarelor acestea sunt de obicei situate pe versanții muntoși și destul de puțin în văile în care sunt amplasate satele. Astfel paradoxal gospodăriile cele mai izolate din punct de vedere al accesului la piețe, educație și căi de comunicație au cel mai facil acces la apă potabilă. Acest lucru a desenat și modul în care s-a dezvoltat alimentarea cu apă potabilă în satele din comună, cronologia proiectelor FRDS în special. Satul Dreptu, satul cel mai îndepărtat de centrul de comună și în același timp și de centrul de județ, a fost cel care a conexasă o resursă (izvoare bogate relativ ușor de captat) cu o nevoie stringentă (deși relativ aproape de apă, casele de „din vale” își procurau foarte greu apa potabilă). Au urmat apoi celelalte sate, în ordinea închiderii cu succes a proiectelor: Săvinești (proiect închis în februarie 2002), Poiana Largului și Petru

¹² În comuna Poiana Teiului au fost finanțate cu succes patru proiecte de alimentare cu apă, în afara celor două sate studiate de noi, fiind realizate rețele de apă și în satele Poiana Largului și Petru Vodă.

Vodă (închise în ianuarie-februarie 2003).

IV. Scurt istoric al alimentării cu apă în comuna Poiana Teiului

Primul proiect de alimentare cu apă, cel de la Dreptu, finalizat în decembrie 2001 și dat în funcțiune în primele luni din 2002 a fost finanțat dintr-un grant FRDS.

Successul primului proiect a fost urmat de o implementare la fel de reușită în satul vecin Săvinești tot printr-un grant FRDS.

Aproape în același timp cu proiectul din Săvinești (în runda următoare, la câteva luni distanță) se deschid alte două proiecte tot în comuna Poiana Teiului și de asemenea finanțate de FRDS.

Toate cele patru proiecte, pot fi apreciate după standardele FRDS (organizare și participare comunitară, contribuția comunității, întreținere și durabilitate) ca și cazuri de succes. Proiectele FRDS au fost continuate imediat de un proiect Sapard de alimentare cu apă încheiat în noiembrie 2004, pentru încă 6 sate ale comunei Poiana Teiului.

În privința ponderii gospodăriilor fără acces la apă curentă, comuna Poiana Teiului, după finalizarea a două proiecte FRDS, a ajuns în 2002 la mai puțin de 75% gospodării neracordate, iar la nivelul anului 2004 un singur sat, Pârâul Fagului, reprezentând mai puțin de 5,9% din populația comunei, nu dispunea de alimentare funcțională cu apă potabilă.

V. Stadiul inițial al dezvoltării comunitare (anterior finanțării FRDS)

Școala este în Dreptu, ca de altfel în întreaga comună, instituția care s-a bucurat de-a lungul timpului de cea mai mare încredere. Liderii ei, unii charismatici, ca legendarul învățător Romanescu, despre care am obținut nu numai descrieri romanțate, dar și numeroase relatări veridice ale actelor sale inovative, au fost în mai multe situații și lideri ai comunității, uneori și ai comunei¹³. Din păcate nivelul inițial (din 1999) al dezvoltării comunitare, anterior depunerii proiectului FRDS era unul scăzut, fracturat de perioada comunistă: „Împreună, între 1950 și 1990, puține lucruri s-au făcut aici în comună, doar cu ani în urmă, între cele două războaie, a existat un învățător cu care am fost foarte bun prieten, a reușit să mobilizeze oamenii, a făcut o școală, fără contribuții de la stat” (interviu).

¹³ Dintre faptele învățătorului cea mai durabilă și care atrage și numeroși vizitatori este înființarea Muzeului Zoologic Dreptu încă din anul 1924, în vechiul local al școlii, muzeu unde s-au strâns în decursul timpului numeroase specii de animale și păsări, unele dintre ele dispărute astăzi.

Participarea oamenilor la proiectele comune este un instrument important în activitățile de dezvoltare locală. Participarea este un proces de relaționare bidirecțională între organele decizionale de la nivelul comunității și persoanele interesate, ori „de-a lungul timpului oamenii au fost tot timpul învățați să nu se realizeze ceva, să fie dusi cu vorba...” , astfel încât până la data proiectului FRDS despre oamenii din Poiana Teiului se afirma că „așteptau întotdeauna să-i mobilizeze altcineva” (interviu).

VI. Primele inițiative comunitare majore

Participarea în proiectul FRDS s-a făcut încă din faza inițială a dezbaterilor, prin consultarea cetățenilor și prin numeroase discuții, dominate nu de multe ori de un pesimism canalizat mai ales spre posibilitatea ca cineva din afară să-i sprijine financiar: „Oamenii erau încă rezervați nu știau încă, ei nu înțelegeau ce înseamnă aprobarea unui proiect și termenii respective și că trebuie să facă și ei ceva, până la urmă au venit” (interviu).

Ideea proiectului, în lipsa unei facilitări, a pornit de la Directorul Școlii din Dreptu, mai precis de la cerința Inspecției Direcției Sanitare ca să fie apă în școală și apoi după dezbateri între profesori s-au hotărât să fie angrenați și ceilalți săteni pentru realizarea unei rețele de alimentare cu apă.

Proiectul din Dreptu s-a deschis în august 2000 și a fost închis în decembrie anul următor. Sătenii din Dreptu au contribuit cu muncă, constând în săpare de șanțuri pentru conductele de alimentare cu apă. Proiectul total a constat în captarea la suprafață a mai multor izvoare de pe un versant din stânga Bistriței, aducțiunea, săparea unui bazin de înmagazinare și construcția unei rețele stradale de aproape 2,2 km, având ca beneficiari direcți peste 670 de persoane. În activitățile ce solicitau contribuția comunității au fost angrenați toți locuitorii, fiecărei familii revenindu-i o anumită porțiune de săpat. Din cauza leadership-ului direct, membrii C.C.P. trebuind practic să discute cu fiecare locuitor în parte, se consuma și mult timp și au apărut unele întârzieri care au fost rezolvate prin intervenția și îngăduința agentului de executare „care era din zonă”.

În Săvinești inițiativa proiectului a venit tot din partea unor oameni de școală, rezidenți doar în sat și cu locul de muncă la celelalte școli din comună (secretarul Comitetului de Conducere a Proiectului (C.C.P.) a fost directorul școlii din centrul de comună). Diferit de Dreptu, aici școala a fost doar unul dintre beneficiari și nu primul. La adunarea publică la care s-a structurat grupul de inițiativă și s-a ales conducerea proiectului a fost invitat și un membru al C.C.P.-ului de la Dreptu, care a explicat atât modul cum au procedat ei, cât și primele dificultăți care le aveau. În acest fel a fost preîntâmpinată și neîncluderea unor costuri destul de substanțiale (cum a fost studiul de fezabilitate) în bugetul proiectului.

tului. În plus, în afara contribuției în natură, puțin mai mică decât cea de la Dreptu, s-a constituit și un fond de rezervă (un fel de fond de rulment, asigurătoriu), o parte din bani fiind folosiți pentru cheltuieli neprevăzute de pe parcursul proiectului, iar restul fiind returnați la sfârșitul proiectului, sătenilor. Ideea constituirii acestui fond a aparținut femeilor din proiect, care de altfel au avut și un reprezentant în comitetul de conducere.

VII. Participare și organizare comunitară în proiectele FRDS

La Săvinești organizarea comunitară și participarea sătenilor la proiectele de alimentare cu apă a fost ușor diferită față de cea de la Dreptu. Deși a debutat sub auspiciu nefavorabile, chiar după aprobarea proiectului președintele C.C.P. emigrând în Germania, noul președinte, un gospodar cu stare, tânăr și energic a impus un alt ritm lucrărilor realizate și o organizare care s-a dovedit mai eficientă. Astfel lucrarea a fost împărțită pe mai multe tronsoane de 500-600 m, pe porțiuni de sat, iar oamenii au fost organizați în 8 echipe de aproximativ 40 de oameni, fiecare echipă având câte „un șef bun de gură și cu prestanță” (interviu). O organizare care a dinamizat atât execuția lucrării, cât și leadershipul, delegat spre mai mulți lideri de subgrup comunitar. Beneficiind și de instalarea unui nou primar, un tânăr de profesie medic veterinar, care a favorizat mobilizarea oamenilor, de un „foarte bun” diriginte de șantier și de toate atuurile organizatorice enumerate, cei din Săvinești au terminat proiectul aproape în același timp cu localnicii din Dreptu.

Cercetările efectuate de noi în 2004, arătau că, în ambele sate, s-a produs o creștere a gradului de implicare și participare, atât în întreținerea proiectelor, cât și în realizarea altor proiecte comunitare. Evoluțiile ulterioare închiderii proiectelor finanțate de FRDS întăreau convingerea celor intervievați atunci că „oamenii au devenit mult mai săritori și interesați...acum imediat întreabă dacă un pic scade presiunea la apă, ce se întâmplă, ce putem face pentru a rezolva”, reacția lor la problemele comunitare fiind mult mai promptă.

VIII. Modernizarea ca și efect post-implementare

Satele Dreptu și Săvinești sunt 2 sate de munte situate ambele la distanțe de peste 30 km de un oraș și la distanță de peste 50 de km de un oraș cu peste 50.000 de locuitori. Sunt două sate din România în care beneficiile aduse de construirea rețelei de apă potabilă sunt vizibile în marea majoritate a gospodăriilor.

Beneficiile la nivelul celor două comunități au fost însemnate și au provocat, cumulat cu alți factori, o modernizare resimțită puternic atât ca stare de

spirit la nivel comunitar, cât și ca manifestare tehnică în gospodăriile cetățenilor. Lista beneficiilor declarate, direct asociate intervențiilor FRDS este destul de lungă: o școală mai curată și un mediu securizant și ecologic pentru copii, confortul unei locuințe moderne cu baie „în care nu mai mergi noaptea afară și te poți spăla la orice oră”, posibilitatea de a folosi apa în procesele din gospodărie, agricultură și industrie (există totuși o supraveghere reciprocă a consumului ceea ce a crescut responsabilitatea și raționalitatea utilizării ei), construirea de pensiuni moderne „cu confort occidental” (în Dreptu sunt 4-5 pensiuni a căror confort este într-adevăr ridicat), un respect și o atracție sporită a orașenilor („care ne spun că se simt aici mai bine decât la ei acasă”). Unii locuitori ne-au mai declarat că nu și-ar mai putea imagina cum ar putea să trăiască fără apă în casă, la baie și la bucătărie.

Fără a verifica decât prin observare exterioară, aproximativ 60% din gospodăriile din Dreptu au apa trasă în casă, iar în Săvinești mai mult de 70 % (nu s-a verificat fostul cătun). Au fost vizitate de asemenea și 3-4 case cu băi foarte bine utilitate cu mașini de spălat, boilere și căzi noi.

Ca efecte colaterale ale introducerii apei s-a observat și o mare dorință a locuitorilor de a folosi materiale de construcție de interior și exterior, moderne și destul de costisitoare (vopsea lavabilă, gresie și faianță de gust, un mobilier adecvat din pal melaminat, etc.).

Introducerea apei a fost urmată și de o dorință puternică a comunităților din Dreptu și Săvinești de a se introduce gazul metan (s-au strâns bani, s-au format comitete de inițiativă).

Apa este de asemenea prezentă în locurile publice din sat (cișmele din fier turnat) și în fața principalelor puncte de acces în sat, întărind parcă zi de zi încrederea oamenilor în puterea acțiunii comune.

IX. Iradierea primului proiect finanțat de FRDS pentru alimentare cu apă

Primul proiect dezvoltat în satul de margine al comunei Poiana Teiului, Dreptu, a „iradiat” atât în cuprinsul celorlalte sate din comună, cât și la nord spre satul vecin din comuna Fărcașa:

„Prima instalație de apă de canalizare, prima canalizare s-a realizat în satul Dreptu, a fost un primar sufletist B. G., unde împreună cu actualul director al școlii, Ancuța Vasile, împreună au realizat proiectul. Când s-a terminat proiectul și canalizarea cu apă potabilă, s-au gândit să ducă și la Săvinești, la satul vecin” (secretar C.C.P. Săvinești, P.T.)

„Am făcut toată documentația și era și urgență pentru că mai era un pic și trebuiau depuse. Am depus dosarele, ...care dosare?... Săvinești, Poiana Largului,

Petru Vodă, trei dosare o dată. Așa a vrut bunul Dumnezeu, a venit răspunsul pentru Săvinești, Săvineștiul a fost aprobat.” (femeie, 54 ani, grupul de inițiativă Săvinești)

„...Documentația de la Fărcașa a fost făcută cam în paralel cam cu s-a făcut aicea, sau cu un pas, doi în urmă, dar după ce s-a aprobat dosarul respectiv, am fost chiar la prima ședință acolo și erau oameni și le-am spus experiența pe care am avut-o și din necazurile pe care le-am avut aicea și să nu se repete și acolo, și organizarea a fost mult mai bună, cred că au avut și acest exemplu” (președinte C.C.P. Dreptu)

În afara celor 4 proiecte de alimentare cu apă finanțate prin granturi FRDS care au reușit să schimbe între 2000-2003 fața a patru sate din comuna Poiana Teiului (fiind un caz rar și extraordinar de benefic pentru comunitățile rurale de pe Valea Bistriței) impunând un alt mod de a trăi, gândi și acționa în comunitate pe un areal impresionant, un proiect Sapard a dezvoltat ulterior (între 2003-2004) rețeaua de apă în alte 6 sate ale comunei.

X. Rolul FRDS în difuziunea dezvoltării comunitare și a modernizării

Modernizarea ca proces ar putea părea pentru astfel de sate de munte, izolate și cu resurse puține, o țintă îndepărtată. Atunci când „recuperarea” se face de la un nivel relativ ridicat al dezvoltării comunitare, pe un prag mai puțin scăzut de sărăcie comunitară, cu un nivel de trai al indivizilor nu foarte jos și într-un context de relativă prosperitate în zonele vecine, modernizarea devine asociată intervențiilor FRDS, așa cum demonstrează acest caz.

Intervențiile FRDS au fost catalizatorii modernizării comunei prin stimularea adoptării unor mijloace moderne de utilizare a apei în gospodăriile care au beneficiat direct de rețelele de aducțiune. Mai mult, prin difuzarea modelului de captare și aducțiune a apei și de modernizare a gospodăriilor în satele din centrul comunei, s-a dezvoltat practic o frumoasă și întinsă zonă a Văii Bistriței. De menționat că Poiana Teiului este comuna care a cumulat cele mai multe proiecte FRDS de alimentare cu apă din România, intervenția Fondului dobândind, prin compunere, caracter strategic în privința modernizării și dezvoltării comunitare în arealul Văii Bistriței. Astfel din cele 7 proiecte de alimentare cu apă din județul Neamț, 6, adică peste 83 %, s-au derulat pe Valea Bistriței, în amonte de lacul de acumulare. Pe drumul național 17B, Târgu Neamț-Vatra Dornei proiectul din Dreptu a fost urmat în satul vecin, Frumosu, din comuna Fărcașa, iar proiectele din Valea Largului au iradiat pe DN 15 Piatra Neamț spre primul sat „întâlnit” din comuna vecină Hangu, la Chirițeni. Printre factorii care au favorizat această difuziune rapidă pot fi identificați:

– răspândirea informală a veștii legate de succesul vecinilor

- „goana după modernizarea gospodăriilor” manifestată de locuitorii satelor unde s-au câștigat proiecte
- concurența pozitivă între instituții (școli) din sate diferite în cadrul aceleiași comune
- concurența dintre autoritățile locale dintr-o comună și autoritățile locale din altă comună
- concurența dintre stakeholderi pentru accesarea la statutul de „om respectat”, în acest sens ei fiind exponenții anumitor interese locale uneori sedimentate socio-profesional: cadre didactice, „privatizați”, „consilieri”, „pădurari”, etc.

Existența unor persoane cu interese intercomunitare, a unor persoane care locuiesc într-o localitate și muncesc în alta, persoane născute într-o comunitate unde au majoritatea rudelor și care locuiesc în altă comunitate, persoane care au interese de afaceri în altă localitate decât cea de domiciliu, etc. a avut efecte benefice atât asupra iradierii dezvoltării capitalului social de proiect, cât și asupra modernizării. Situații fie în categoria liderilor autentici, fie a unor persoane respectate sau educate, „contactorii intercomunitari”¹⁴ au reușit să crească viteza difuzării unor inovații tehnice, dar și a unor mentalități ne-tradiționale.

XI. Sustenabilitatea rețelelor de alimentare cu apă din Poiana Teiului. Crearea de rețele între comunități

„Lipsa unei rețele de alimentare cu apă nu vine de la D-zeu” - acesta este primul pas în asigurarea dezvoltării comunitare pe care l-au făcut deja toate satele din Poiana Teiului. „Ce ar trebui să facem pentru a avea acces la apă potabilă?” - au învățat, de asemenea, toate comunitățile. „Cum și cu ce resurse să dezvoltăm o strategie de dezvoltare comunitară pe termen lung prin care să se rezolve nu doar problema apei potabile, ci și a drumurilor proaste, a lipsei locurilor de muncă etc?”- și din acest punct de vedere satele din Poiana Teiului au făcut pași remarcabili, spre deosebire de alte comunități. Astfel, satele din Poiana Teiului, în urma implementării cu succes a unor proiecte de alimentare cu apă din granturi FRDS au continuat să se mobilizeze și, în parteneriat cu autoritățile locale, au încercat și chiar au identificat soluții pentru rezolvarea altor probleme cu care se confruntă (de pildă, atât în Dreptu, cât și în Săvinești a existat inițiativa introducerii de gaz metan)¹⁵ Nu întâmplător comuna Poiana

14 Lucian Marina, *Intervenția în comunitățile rurale vecine*, revista WEB a Colegiului Max Weber, nr. 1-2/1995, Cluj-Napoca

15 De menționat în acest context exemplul satului Topolniceni care, în ciuda faptului că cererea pentru un proiect de alimentare cu apă depusă la FRDS în 2001 a fost respinsă nu s-a descurajat și a reușit în cele din urmă să-și rezolve această problemă apelând la alte surse de finanțare.

Teiului a primit în 2005 distincția de sat european în cadrul competiției organizate de Delegația Comisiei Europene în România¹⁶

Cu toate acestea, chiar dacă sindromul de dependență - adică „atitudinea și credința că o comunitate nu își poate rezolva problemele fără ajutor din afară” - a fost înlăturat, nu înseamnă că a fost eliminată în totalitate și dependența față de sprijinul exterior. Acest lucru transpare din modul în care comunitățile din Poiana Teiului au răspuns (și răspund în continuare) la facilitarea și activitățile de rețea desfășurate de către FRDS în perioada post-implementare în regiunea respectivă.

Activitățile de rețea (networking) au fost concepute de către FRDS ca instrumente prin care să se asigure sustenabilitatea proiectelor finanțate și prin care să se mențină comunitățile pe drumul dezvoltării comunitare. Cu alte cuvinte, scopul acestor rețele rezidă, pe de o parte, în asistarea reprezentanților comunităților ce au încheiat cu succes implementarea unui proiect FRDS în asigurarea întreținerii, respectiv administrării în condiții optime a obiectivului realizat prin proiect, iar pe de altă parte, în facilitarea transferului de cunoștințe și de experiență între grupurile comunitare care au implementat, derulează, respectiv și-au manifestat dorința de a realiza un proiect cu finanțare FRDS

Începând din anul 2003 FRDS a început să 'construiască' astfel de rețele-pilot între beneficiarii - inclusiv potențiali, de proiecte FRDS. Modul de structurare și funcționare a acestor rețele - inclusiv managementul acestora - s-a realizat (și se realizează) pe baza unor evaluări participative periodice, ținând cont exclusiv de nevoile de suport și/ sau dezvoltare ale comunităților.

Una dintre aceste rețele, constituită în 2004, cuprinde proiecte de alimentare cu apă din regiunea de dezvoltare Nord- Est, inclusiv proiectele finanțate în comuna Poiana Teiului.¹⁷ De la înființarea acestora au fost organizate mai multe întâlniri de rețea, fiecare cu un conținut distinct.

În urma primelor vizite de facilitare în comunități și a schimbului de experiență din cadrul primei întâlniri de rețea s-a constatat că problema majoră cu care se confruntau beneficiarii proiectelor de alimentare cu apă era legată de lipsa stației de clorinare (sau neincluderea acesteia în proiectul tehnic). În plus, comunitățile din Poiana Teiului (dar și din întreaga regiune) nu erau familiare cu modificările legislative referitoare la sistemele de alimentare cu apă sau, dacă erau, aveau dificultăți în respectarea acestora (îndeosebi din cauza resurselor financiare insuficiente). Alte comunități, precum cea din Dreptu, se confruntau

16 Distincția a fost primită îndeosebi pentru eforturile de reabilitare a infrastructurii - inclusiv a rețelelor de alimentare cu apă, pentru eforturile de reabilitare a școlilor, dar și pentru dezvoltarea eco-turismului local.

17 Vezi Câmpean, C și Soflau, V, *Interconectarea comunităților*, 2005, raport FRDS, pentru o analiză detaliată asupra modului în care s-au constituit rețelele între beneficiari și s-au ajustat (se ajustează) managementul (plan de activitate, buget anual, conducere/administrare etc) și strategiile de funcționare în funcție de cerințele comunităților.

cu probleme specifice (ex.: insuficiența sursei de apă și, ca atare, identificarea de modalități de contorizare a apei sau de limitare a consumului)

De aceea, pentru a veni în întâmpinarea așteptărilor membrilor rețelei, întâlnirile de rețea organizate s-au focalizat asupra unor aspecte concrete precum: modalități de îmbunătățire/ extindere a sistemului de alimentare cu apă, oportunități de finanțare și scriere de proiecte pentru rezolvarea altor probleme comunitare, vizite în comunitate și schimb de experiență cu alte comunități care au derulat proiecte FRDS etc¹⁸.

Nu se poate spune în acest moment cum va fi 'modelată' această rețea, dacă și cât de repede va exista un transfer al managementului rețelei către beneficiari ori dacă această rețea va dobândi sau nu la inițiativa comunităților un statut juridic. Depinde, în cea mai mare parte, de dorința și implicarea beneficiarilor cel puțin la același nivel ca în prezent, de colaborarea între comunități și autorități locale, dar nu numai. Firesc, FRDS nu va sprijini decât pentru o perioadă limitată această rețea și comunitățile care o compun. Și, la fel de firesc, așa cum la început FRDS nu și-a imaginat că implementarea unui proiect în Poiana Teiului va genera un întreg mecanism de dezvoltare comunitară, nici în prezent nu se poate afirma cât de departe și în ce ritm se vor deplasa în continuare comunitățile din Poiana Teiului pe traiectoria dezvoltării și modernizării.

Din poveștile adevărate

Studiu de caz - Zimbru¹⁹

În toamna lui 2002, după o călătorie cu mai multe peripecții, printre care și parcurgerea unui drum de zece kilometri de „off-road” în cel mai pur sens al cuvântului, ajungeam la Zimbru, comuna Gurahonț. Voiam să fac o evaluare a capitalului social al comunității satului, pentru a-l include într-un proiect de facilitare comunitară desfășurat de Centrul de Asistență Rurală. Mai evaluasem două comunități din județul Arad și așteptam să văd ce îmi rezervă satul acela pitoresc, așezat între dealuri, cu ulițe care urcau din strada principală spre deal.

18 De pildă, în prezent, în cadrul acestei rețele este în derulare o campanie inițiată de FRDS și intitulată „Apă sănătoasă” - campanie prin care reprezentanții FRDS încearcă să-i responsabilizeze pe membri comunităților și să găsească împreună mijloace (inclusiv financiare) prin care să realizeze un dispozitiv de tratare a apei.

19 Studiu de caz realizat de Raluca Măț, consultant CAR, www.rural-center.org

Așa cum era de așteptat într-un loc nu foarte generos pentru practicarea agriculturii, zimbranii cultivau cartofi, îngrijeau livezile de meri și creșteau animale. Sursa principală de venit a locuitorilor satului este exploatarea forestieră. Unii săteni lucrau ca angajați la cele două firme de exploatare forestieră care își desfășurau activitatea „în susul” satului, alții se întrețineau transportând lemne pe cont propriu, o afacere mai puțin legală.

Cu toate acestea, după doar două zile petrecute la Zimbru am fost impresionată de puterea unora din cei pe care i-am cunoscut de a mobiliza comunitatea în direcția realizării unor obiective de interes pentru întregul sat. Am aflat, în cele câteva zile petrecute la Zimbru, că în acel an - 2002 - fusese renovată biserica, fusese construită din temelii o casă parohială, pentru ca zimbranii să aibă preot în sat, câteva familii de penticostali din sat fuseseră ajutate să-și construiască o casă de rugăciune și începuse lucrul la un dispensar sătesc, finanțat de episcopia din Arad.

Unul dintre oamenii de care am pomenit este domnul Alexa Șandru învățator pensionar. La plecare, după prima mea vizită la Zimbru, învățătorul mi-a spus din poartă că, deși nu prea vede cum aș putea eu să ajut comunitatea lor atâta vreme cât nu le dau nici un ban, totuși are speranța că venirea mea este un semn că nu au fost complet uitați. Am înțeles atunci din cuvintele lui că, deși se străduiau să facă ceva pentru satul lor, oamenii din Zimbru trăiau într-o izolare lipsită de speranța că cineva din afara comunității se va interesa vreodată de ei.

Timp de șase luni (octombrie 2002 - martie 2003), am lucrat ca facilitator comunitar al Centrului de Asistență Rurală în acest sat. Au urmat apoi mai multe luni de consultanță. După doar câteva vizite, știam deja foarte bine care sunt problemele lor cele mai importante și identificasem liderii de opinie ai comunității. Una dintre problemele cu care se confruntă sătenii zi de zi este parcurgerea drumului de acasă în comună și din Gurahonț către casă. Drumul are o lungime de zece kilometri, este foarte deteriorat și poate fi parcurs doar cu mașini mari, fiind circulat în general de mașini care transportă lemne. Există un autobuz care are două curse pe zi și care parcurge cei zece kilometri în mai mult de o oră.

În mai 2003 au început să apară primele rezultate ale procesului de facilitare comunitară. Câștigasem deja încrederea comunității în care lucram, iar liderii comunitari - în cazul satului Zimbru, liderii de opinie pe care îi identificasem, participaseră deja la două sesiuni de training ale Centrului de Asistență Rurală și aveau deja cunoștințe despre existența unor fonduri destinate mediului rural și despre cum pot fi ele accesate. Cel mai important rezultat a fost depunerea la FDSR a unui proiect pentru reabilitarea drumului de acces din comună în sat.

Doamna Neli Chira, participantă la cele două sesiuni de training de la

Gârâna, a reușit mult mai mult decât să scrie un proiect și să îl depună. Ea a înființat un grup comunitar în Zimbru și a mobilizat membrii grupului să prezinte proiectul în fața adunării întregului sat. Sătenii au semnat cu toții că sunt de acord să ajute la repararea drumului prin muncă fizică, lucru contabilizat ca partea din buget pe care trebuie să o ofere comunitatea din Zimbru. Pe lângă aceasta, doamna Chira a reușit să îi convingă pe liderii comunitari din alte trei sate, care au de făcut același drum pentru a ajunge în comună, să depună și ei proiecte similare. Astfel, ei au împărțit drumul în patru tronsoane, fiecare sat depunând câte un proiect.

Spre bucuria întregului sat, la începutul anului 2004, zimbrii au fost anunțați că li s-a aprobat proiectul pentru repararea drumului, cu un buget de 75.000 dolari. De asemenea, a fost aprobat și proiectul satului Dulcele, unul din celelalte trei sate. Impulsionată de această realizare a comunității din Zimbru, primăria comunei le-a promis oamenilor să preia repararea celorlalte două tronsoane din drumul de zece kilometri.

Văzând că se poate, oamenii din Zimbru fac în prezent demersuri pentru a înființa o asociație comunitară și plănuiesc să reînvie căminul cultural, o instituție care, de ceva vreme, a dispărut din satul lor. Toate acestea pe lângă cele legate de implementarea proiectului de reparare a drumului. Acum sunt probabil foarte preocupați de acest drum, dar din cu totul alte cauze decât până acum.

Acțiunea „Săptămâna mobilității europene în Ardud” – 17-22 septembrie 2005

Studiu de caz²⁰

Scopul studiului de caz

Analiza activităților și evidențierea importanței informării despre protecția mediului în comunitatea din Ardud ce a avut loc în perioada 17-22 septembrie 2005.

Studiul va urmări:

- Relevanța programului și organizațiilor care au fost implicate în această acțiune
- Analiza și descrierea activităților
- Impactul la nivel local, județean al activităților și rezultate

²⁰ Studiu de caz realizat de Timea Csetnek, agent de dezvoltare locală în Ardud, Jud. Satu Mare

- Schimbări organizaționale (interne, externe)

Concepte cheie: folosite în acest studiu de caz sunt cele legate de aquisul comunitar în domeniul de mediu, protecția naturii și a mediului înconjurător și activități ce țin de mobilitatea europeană și normele impuse de Uniunea Europeană în materie de protecția mediului.

Teme de cercetare

Relevanța programului și organizațiilor care au fost implicate în această acțiune

„Săptămâna mobilității europene” este un program de protecție a mediului ce se derulează anual în perioada 17-22 septembrie în cele 25 state membre ale Uniunii Europene, precum și în alte state. Programul își propune să scoată în evidență importanța protejării mediului înconjurător, promovând activități precum: curățirea prin voluntariat a unor zone de interes comunitar, susținerea inițiativelor de transport prietenos (Ziua de 22 septembrie este declarată Ziua Mondială a Mobilității fără mașină), dezvoltarea de programe educative în domeniul mediului pentru membrii comunităților cu vârste cât se poate de variate, precum și promovarea principiilor dezvoltării durabile. Manifestări de acest gen în România în această perioadă s-au organizat în aproximativ 50 de localități.²¹

Acest proiect a fost inițiat de Uniunea Europeană prin European Environment Agency. Implementatorul din România a fost Ministerul Mediului, iar în teritoriu Agențiile de Protecția a Mediului. Însă, în cazul acestei acțiuni din județul Satu Mare, orașul Ardud inițiativa a venit din partea autorităților locale. Astfel, Primăria Orașului Ardud în colaborare cu membrii tineri din comunitate au decis organizarea unei manifestări de protecție a mediului. Pe urma au fost contactați cei de la Agenția de Mediu și astfel s-a realizat un parteneriat pentru derularea acțiunilor.

Analiza și descrierea activităților

1. Marșul pentru natură

Sâmbătă, 17 septembrie cu începere de la ora ora 1200 a avut loc cu pornire din Parcul Arduana un marș de aproximativ 7 km până la Pădurea Cerhat. La marș au participat peste 40 de tineri voluntari. Pe traseu tinerilor li s-au alăturat pentru câteva sute de metri și alți cetățeni ai localității Ardud. Pe traseu tinerii au împărțit fluturași despre viitoare activități ce au fost implementate,

²¹ Pentru a vedea întreaga listă cu localitățile din România participante la acest program accesați site-ul www.mobility-week.org

încercând astfel să mediatizeze activitățile, precum să facă cunoscut mesajul programului, acela de a ne proteja mediul înconjurător.

2. *Concurs de desene pe asfalt*

Luni, 19 septembrie 2005 în colaborare cu educatoarele din grădinițele din Arduș am organizat pentru copiii un concurs de desene pe asfalt. Ei au desenat flori, copaci, mașini și tot felul de imagini legate de mediu. Copiii au primit ca și premiu dulciuri și rechizite (carioci, bloc de desen, cretă colorată). Aceste premii au fost oferite de persoane juridice din localitate sub formă de donație.

3. *Seminar despre problemele de mediu*

Miercuri, 21 septembrie cu începere de la ora 1200 în cadrul Grupului Școlar Arduș tinerii din clasele VIII-XII au primit informații despre protecția mediului, normele europene, tratatele la care România este parte, etc. Aceste sesiuni de informare au fost ținute în cadrul sălii de seminar al Primăriei orașului Arduș decătre specialiști din cadrul Agenției de Mediu Satu Mare.

4. *Orașul meu curat și îngrijit*

Joi, 22 septembrie cu începere de la ora 1700 aproximativ 50 de tineri au participat la o acțiune de curățire a zonelor centrale ale orașului. Ceea ce este important de menționat că acești tineri au venit la acțiuni din proprie inițiativă, în urma pliantelor și fluturașilor care au fost distribuite pe raza orașului, au aflat despre acțiune și au venit să ofere o mână de ajutor pentru a curăți orașul.

5. *Concurs de biciclete*

Vineri, 23 septembrie cu începere de la ora 1700 pe drumul către „Comcereal” a fost oprită circulația și s-a realizat un concurs de biciclete și role. La acest program a fost relevantă susținerea Poliției orașului Arduș care a ajutat în derularea în condiții optime a concursului. La concurs au fost 15 participanți și aproximativ 50-60 de spectatori, susținători ai participanților.

Impactul la nivel local, județean al activităților și rezultate

Activitățile la nivel local au constituit un prilej de colaborare între agentul de dezvoltare locală și comunitate. Agentul de dezvoltare prin implicarea în organizarea acestor activități a reușit să cunoască mai bine comunitatea și să intre în contact cu persoane importante pentru comunitate.

De asemenea, aceste activități au dus la dezvoltarea unei colaborări cu Agenția pentru Protecția Mediului Satu Mare, dar și cu mass-media locală și județeană. La toate acțiunile programului au participat reprezentanții mass-mediei scrise și vorbite.

INDICATORI CALITATIVI	INDICATORI CANTITATIVI
Dezvoltarea și creșterea calității sistemelor de colectare a deșeurilor de către cetățeni	Numărul de tineri participanți la activități
Creșterea nivelului de cunoștințe a participanților la acțiuni	Numărul de apariții în presă, interviuri la posturile locale de radio și posturile locale de televiziune
Materialele, pliantele elaborate	Resursele financiare scăzute folosite pentru realizare programului
Dezvoltarea de noi relații interorganizaționale, interjudețene etc.	Parteneriatele încheiate

Schimbări organizaționale (interne, externe)

În urma acestor activități imaginea Primăriei orașului Arduș a fost îmbunătățită în rândul tinerilor. Din discuțiile avute cu tinerii participanți la activități reiese că marea lor majoritate nu cunoșteau cu adevărat funcționarea Consiliului Local, al instituției Primarului, iar în urma implementării acestui proiect am încercat să le conștientizăm faptul că atunci când au idei sau doresc realizarea unor manifestări asemănătoare pot veni cu această inițiativă.

Pe baza metodei interviului am aflat părerea conducerii orașului despre aceste activități: "Considerăm că toți dintre noi ar trebui să ne implicăm la astfel de acțiuni, iar dacă nu, atunci ar trebui să avem grijă ce și unde aruncăm, ce și cum facem astfel încât să ne protejăm mediul înconjurător și atunci nu ar mai fi nevoie de astfel de acțiuni decât foarte rar", a declarat Ovidiu Duma, primarul orașului Arduș.

Considerăm că numărul mare al participanților la aceste activități se datorează în primul rând lipsei programelor de petrecere a timpului liber. În orașul Arduș nu există un cinematograful, un club sau o discotecă modernă și selectă. Există o singură cofetărie și o pizzerie. De aceea, activitățile în care tinerii pot fi implicați ca și voluntari sau în care pot participa la acțiuni sunt binevenite și cu reușită în comunitate.

De asemenea, trebuie să subliniem faptul că acest proiect a fost realizat fără cheltuieli financiare de la bugetul local. Toate pliantele, afișele, comunicatele de presă, invitațiile, premiile au fost obținute de facilitatorul comunitar din partea unor persoane juridice din localitate.

În concluzie putem afirma că aceste activități de protecție a mediului au un impact mare atât la nivel local-comunitar, cât și la nivel județean. S-a reușit prin

organizarea acestor activități demonstrarea faptului că uneori, nu de bani, finanțare, este condiționată reușita unei activități.

Dezvoltare Comunitară în Domănești, Satu Mare²²

Descrierea comunității

Satul Domănești este situat la 32 de km de Satu Mare și aparține de comuna Moftinu Mic. Șoseaua națională DN 19 (Satu Mare - Oradea) face legătura dintre Domănești și restul localităților din județ. Satul este așezat la altitudine joasă, în zonă de șes și se întinde pe o suprafață de 4 km pătrați.

Populația localității este de aproximativ 1000 de locuitori, dintre care cei mai mulți sunt de origine română. În sat locuiesc și maghiari, germani și romi, iar cei din urmă nu trăiesc izolați într-o comunitate distinctă, ci au fost asimilați de localnici, iar casele lor sunt construite printre celelalte case din sat. Limbile vorbite de localnici sunt româna și maghiara, iar confesional, populația este predominant greco-catolică, urmând în ordinea importanței reformatii, romano-catolicii și ortodocșii.

Ocupația de bază a localnicilor este agricultura. Aproape toți sătenii au în proprietate pământ, dar aproape două treimi din suprafața de teren arabil rămâne necultivată, din cauza lipsei de utilaje agricole.

Rolul FRCCF în procesul de dezvoltare comunitară în Domănești

Proiectul comunitar Domănești a început în anul 2000, în parteneriat cu Primăria comunei Moftin, Școala Generală din Domănești și Asociația Comunitară Crasna (o asociație informală pe vremea aceea). Rolul Fundației Române pentru Copii, Comunitate și Familie (FRCCF) în comunitate a fost și este cel de facilitator comunitar, pe lângă cel de finanțator.

FRCCF dorește ca programele pe care le derulează să fie durabile și este conștient că sustenabilitatea acestora depinde de implicarea autorităților locale și de mobilizarea oamenilor în activitățile care sunt derulate în beneficiul lor. O primă etapă în realizarea acestui deziderat a fost trecerea de la dependența față de fondurile și implicarea directă a Fundației, la interdependență și colaborare. O a doua fază a intervenției a avut ca scop întărirea capacităților comunității de a-și rezolva problemele în mod independent. Planul de intervenție a fost stabilit în funcție de valorile comunității, de potențialul existent și luând în considerare tradițiile și valorile culturale ale comunității.

FRCCF a identificat liderii formali și informali, care cunosc problemele comunității și sunt actori activi în rezolvarea lor. Acest 'centru' al comunității a fost inițial constituit într-o asociație comunitară, cu o formulă simplă, după cerințele FRDS. În momentul de față Asociația Comunitară a devenit o organizație cu personalitate juridică, care are scopul de a reprezenta comunitatea, de a identifica și rezolva probleme existente. Asociația colaborează cu alte ONG-uri și autorități locale, care o susțin în aplicarea diferitelor proiecte de dezvoltare comunitară. Timp de cinci ani, FRCCF le-a insuflat locuitorilor din Domănești energia și cunoștințele necesare pentru a fi independenți.

Începuturile colaborării - faza de dependență

Parteneriatul între comunitatea Domănești și FRCCF a început în anul 2000. În prima etapă, un grup de săteni au solicitat Fundației resursele necesare pentru a rezolva principala nevoie din comunitatea lor: lipsa alimentării cu apă.

FRCCF a efectuat o evaluare inițială și în cadrul acesteia, pe lângă interviuri și întâlniri cu membrii comunității și cu Asociația Comunitară, au fost aplicate chestionare sătenilor, reprezentanților autorităților și cadrelor didactice de la școala din Domănești.

După analiza și interpretarea datelor obținute, s-au stabilit principalele nevoi, care cuprindeau atât necesități de ajutor direct acordat familiilor, cât și necesități de interes comunitar. La începutul anului 2001, locuitorii satului au înființat „Asociația Comunității Sărace Crasna”, alcătuită din 11 membri, care și-au propus soluționarea principalelor probleme cu care se confrunta la acea vreme comunitatea: lipsa rețelei de apă și canalizare, infrastructura, condițiile grele în care se realiza procesul de învățământ, lipsa locurilor de muncă și veniturile foarte mici pe care le realizau locuitorii.

Parteneriatul dintre comunitate și FRCCF - faza de interdependență

Prima acțiune comună a FRCCF și a comunității din Domănești a fost construirea rețelei de apă potabilă în sat. Școlile și grădinița au fost racordate la această rețea și renovate, ca urmare condițiile în care învățau copiii au fost mult îmbunătățite. Au fost montate 5 cișmele stradale, astfel încât toți locuitorii satului să se poată aproviziona cu apă potabilă.

Un alt rezultat a fost reducerea semnificativă a numărului de bolnavi cu afecțiuni renale produse de consumul de apă infestată. Acest prim proiect a demarat în anul 2000, a fost finanțat de FRCCF și de CRDE și s-a finalizat în decursul a doi ani.

Participarea sătenilor la introducerea apei a fost exemplară: 98% din

locuitori s-au implicat în această acțiune. Un rol deosebit în mobilizarea sătenilor l-au avut liderii Asociației Comunitare Crasna, preotul ortodox și personalul didactic din cele două școli. După acest prim succes, sătenii au hotărât că vor munci împreună și pentru soluționarea altor nevoi la nivel comunitar.

Pentru îmbunătățirea condițiilor în care se desfășura procesul instructiv-educativ, s-au construit 9 sobe de teracotă în sălile de clasă unde nu exista sursă de încălzire și au fost înlocuite geamurile sparte. S-a achiziționat și un frigider pentru păstrarea în condiții optime a laptelui și cornurilor distribuite în școli pentru copii. S-au pus la dispoziția copiilor cărți de specialitate și de cultură generală, iar pentru activitățile extrașcolare s-au cumpărat două radiocasetofoane și un aparat de fotografiat. Impulsionați de reușitele avute, sătenii au continuat inițiativa comunitare prin reamenajarea clădirilor școlilor, schimbarea podelelor în sălile de clasă, și finisarea cu faianță și gresie a punctelor sanitare și holurilor.

În anul 2003 au fost inițiate și realizate de către locuitorii din Domănești alte schimbări: sala de sport a fost renovată, în sat au fost amenajate trotuarele pe străzile care erau impracticabile pe timp de ploaie, iar căminul cultural a fost reamenajat. Toate aceste realizări au fost posibile datorită participării întregii comunități prin muncă voluntară.

În anul 2004, s-a dotat cu calculatoare o sală a școlii din Domănești, unde elevii și adulții au participat la cursuri de inițiere în informatică. De asemenea, în școală s-au achiziționat materiale didactice pentru susținerea activităților educative și s-au organizat excursii cu ocazia Zilei Copilului și de Crăciun.

În anul 2005, în cadrul Căminului Cultural din sat au continuat activitățile de informatică și a demarat un curs de dansuri și obiceiuri populare. Copiii au participat la excursiile organizate în județele Maramures și Bihor și la întreceri sportive. Cu ocazia Zilei Copilului și de Crăciun au fost organizate serbări și toți copiii din școală au primit dulciuri și cadouri. S-a amenajat terenul de fotbal, iar terenurile de joacă din cadrul școlilor și a grădiniței au fost dotate cu băncuțe, căsuțe de lemn și balansoare.

Perspective de viitor – faza de independentizare

Grupul de inițiativă, compus din directorul școlii, educatoarea, preotul greco-catolic și consilierii locali (unul dintre ei este actualmente viceprimarul comunei de care aparține satul Domănești), s-a decis anul trecut să se înregistreze ca persoană juridică. Asociația Comunitară Domănești este prima organizație neguvernamentală locală pe domeniul dezvoltării comunitare, din România.

Acțiunile comunitare la care au participat sătenii le-a crescut treptat încred-

erea în forțele proprii și le-a întărit credința în faptul că își pot soluționa problemele cu care se confruntă, lucrând împreună. De asemenea, reușita primei acțiuni s-a întipărit în conștiința locuitorilor din Domănești. În anul 2003 și în anul 2005 au fost efectuate evaluări comunitare, din care a reieșit că și după trecerea timpului oamenii își amintesc de introducerea apei ca de o acțiune la care au luat parte atât ei, cât și vecinii și consătenii lor. O a doua categorie de realizări care sunt apreciate și amintite de săteni sunt renovările făcute la școală și la căminul cultural.

90% dintre persoanele intervievate cunosc FRCCF, iar 92% cunosc și recunosc liderii comunitari, care acum sunt membrii organizației. Încrederea pe care aceștia o primesc de la săteni este ridicată, iar imaginea lor s-a îmbunătățit în decursul celor doi ani ce s-au scurs între cele două evaluări comunitare.

De acum încolo, Asociația Comunitară Domănești este în fața provocării de a fi recunoscută ca o organizație. Din evaluarea efectuată de Asociație în parteneriat cu FRCCF, a reieșit că doar 40% din cetățeni știu ce este o asociație comunitară, pe care o percep ca pe „un ajutor pentru sat / comunitate / oameni”.

Concluzii

Obiectivele proiectului au fost atinse: problema apei potabile din sat a fost rezolvată, condițiile în care se desfășoară procesul educativ au fost îmbunătățite și comunitatea a început să demareze proiecte generatoare de venituri, pentru a ridica nivelul de trai al sătenilor.

Relația dintre Asociația Comunitară și FRCCF trece într-o nouă etapă: fondurile strânse pentru această comunitate vor fi administrate în parteneriat; există un plan pe termen lung, stabilit după o consultare amplă a locuitorilor satului de către asociație, iar pentru a pune în practică acest plan, care are ca scop principal asigurarea unor activități generatoare de venituri, a început deja mobilizarea sătenilor de către membri Asociației comunitare.

Concepte cheie

- Calitatea vietii** -totalitatea condițiilor de ordin economic, social, ecologic și spiritual care asigură integritatea și echilibrul vieții biologice, dezvoltarea continuă și durabilă a personalității umane și a comunității;
- Comunitatea** - este un sistem organic, format din persoane care trăiesc pe același teritoriu - împărtășesc aceleași valori, reguli, principii, cu identitate, cultura și tradiții proprii;
- Dezvoltare comunitară** - procesele prin care are loc îmbunătățirea dimensiunii economice, sociale, culturale și de mediu pentru indivizii care se identifică ca fiind o comunitate sau procesul prin care se încearcă schimbarea condițiilor și a factorilor care acționează la nivel de comunitate astfel încât, în urma acestor schimbări comunitatea să înregistreze nivele ridicate ale standardului de viață sau evoluția planificată a tuturor aspectelor importante la nivelul unei comunități (economic, social, mediu și cultural), evoluție în care pot fi consemnate acțiuni colective, situații în care membrii unei comunități acționează împreună pentru rezolvarea unor probleme comune;
- Dezvoltare durabilă** - Dezvoltarea care corespunde necesităților prezentului, fără a compromite posibilitatea generațiilor viitoare de a le satisface pe ale lor. Conceptul de dezvoltare durabilă este indisolubil legat de cel al calității vieții și include realizarea a trei deziderate: bunăstarea economică, stabilitatea socială și protecția mediului. În acest sens:
- bunăstarea economică urmărește generarea unui flux maxim de venit prin menținerea în timp a capitalului care a produs aceste beneficii;
 - stabilitatea sistemelor sociale și culturale asigură condiția capitalului uman necesar oricărui tip de dezvoltare, inclusiv prin reducerea conflictelor distructive;
 - din punctul de vedere al protecției mediului, dezvoltarea durabilă urmărește să conserve stabilitatea biologică și fizică a sistemelor naturale;
- Dezvoltare economică** - procesul prin care se încurajează inițiativele antreprenoriale prin crearea cadrului optim pentru dezvoltarea de noi afaceri;
- Evaluare** - inventar periodic realizat în cadrul diferitelor procese sau acțiuni

comunitare, având rolul de a determina modul în care acțiunile conduc la scopurilor propuse;

- Evaluarea comunității** - reprezintă inventarul bunurilor sau informațiilor necesare realizării procesului de planificare comunitară; uneori acest proces este asociat cu anchetele sociologice prin care sunt identificate resursele și nevoile oamenilor pentru a avea o imagine statistică asupra comunității la un anumit moment;
- Evaluarea resurselor umane** - determinarea nivelului de cunoștințe, aptitudini și abilități existente la nivelul unei comunități, acest potențial fiind pus în relație cu oportunitățile actuale sau viitoare de angajare pe piața forței de muncă, situații în care indivizii se angrenează într-o formă sau alta;
- Habitat** - Locul sau tipul de loc în care un organism sau o populație există în mod natural. (Legea Protecției Mediului);
- Infrastructura comunitară** are o dublă componentă:
- a) infrastructură fizică, formată din clădiri, căi de acces sau transport, sisteme de comunicații, sistemele de alimentare cu energie (electrică sau termică), alimentarea cu apă, sisteme de canalizare, depozitarea deșeurilor;
 - b) cea de a doua componentă este reprezentată de sistemele de leadership (conducere) menite să elaboreze politicile locale care susțin dezvoltarea comunității;
- Lider de opinie** - localnic formal sau informal care poate influența procesele de dezvoltare într-o comunitate;
- Mediu** - ansamblul de condiții și elemente naturale ale Terrei: aerul, apa, solul și subsolul, toate straturile atmosferice, toate materiile organice și anorganice, precum și ființele vii, sistemele naturale în interacțiune, cuprinzând elementele enumerate anterior, inclusiv valorile materiale și spirituale. (Legea Protecției Mediului);
- Participare comunitară** - implicarea activă și conștientă a membrilor unei comunități în proiectele și procesele ce vizează dezvoltarea acelei comunități;
- Planificarea resurselor umane** - modul de organizare a oamenilor, banilor sau bunurilor cu scopul de a promova dezvoltarea resurselor umane; acest lucru include planificarea, trainingul și corelarea potențialului și abilităților umane astfel încât să existe beneficii atât la nivel comunitar cât și la nivel individual;
- Parteneriat** - relația stabilită între două sau mai multe părți care împărtășesc scopuri comune și care sunt dispuse să gestioneze resurse în comun pentru ca mai apoi să-și asume riscurile și beneficiile

acestor activități; în general relațiile de parteneriat se realizează pentru că din aceste relații decurg câteva avantaje: identificarea unor soluții creative care să susțină sau să diversifice sectorul de afaceri, dimensiuni importante ale vieții socio-culturale sau inițiative de mediu;

Politici de dezvoltare - declarații la nivel guvernamental, național, regional, local, prin intermediul cărora se promovează diferitele proiecte de dezvoltare;

Principiul responsabilității împărtășite - se referă la neexcluderea de la luarea deciziei a celor ce nu fac parte dintr-un anumit nivel administrativ; atât părțile implicate cât și instrumentele folosite de către diferite niveluri administrative, întreprinderi, publicul larg sau consumatori ar trebui să lucreze împreună;

Profilul comunității - totalitatea datelor/informațiilor geografice, istorice, sociale, economice, culturale referitoare la o comunitate la un moment dat;

Resurse naturale - totalitatea elementelor naturale ale mediului ce pot fi folosite în activitatea umană: resurse neregenerabile minerale și combustibili fosili, regenerabile - apă, aer, sol, floră, faună salbatică - și permanente - energie solară, eoliană, geotermală și a valurilor; (Legea Protecției Mediului)

Resurse umane - membrii unei comunități; în categoria resurse umane pot fi incluse: educația și formarea profesională, sănătatea individului și a familiei, stilurile de viață, relația angajat-angajator, drepturi ale omului și drepturi cetățenești, legislația muncii;

Utilizare durabilă - folosirea resurselor regenerabile într-un mod și o rată care să nu conducă la declinul pe termen lung al acestora, menținând potențialul lor în acord cu necesitățile și aspirațiile generațiilor prezente și viitoare;

Viziunea asupra comunității ideale - propusa de membrii RN Comunitate solidă, dinamică, flexibilă, capabilă să-și valorifice resursele, să-și promoveze valorile, cu viziune proprie; comunitate caracterizată prin diversitate, calitate, conservarea tradițiilor și a mediului, capacitate de leadership, respectarea drepturilor omului și individului ca persoană; membrii comunității sunt persoane care: cred în viitor, își asumă responsabilitatea față de comunitate, sunt mândri de apartenența lor la comunitate, investesc în dezvoltarea personală, oferă înainte să primească și acceptă conștient diversitatea; structurile din cadrul comunității servesc interesele acesteia, în mod real; comunitatea

funcționează prin procese de valorizare a resurselor, conștientizarea identității, de autosusținere, învățare continuă, construire de rețele;

Facilitator comunitar - agent comunitar cu rol secundar, în sensul că ajută, dar nu dă soluții, lansează, dar nu duce până la capăt procesele de dezvoltare sau organizare comunitară²³; persoană care determină să se întâmple ceva, care încurajează comunitatea să găsească propriile soluții la problemele cu care se confruntă;

Promotor local - agent de dezvoltare comunitară care contribuie la mobilizarea resurselor pe un proiect de dezvoltare comunitară; este omul de interfață între comunitate și o instituție care promovează un anumit model de dezvoltare comunitară²⁴.

Agent de dezvoltare locală - persoană, sau grup de persoane a căror responsabilități sunt elaborarea, coordonarea și implementarea politicilor de dezvoltare locală; aceste persoane pot fi angajate fie în structura administrației publice locale, fie în cadrul unei organizații cu personalitate juridică independentă de interes comun, aflată în proprietatea comună a administrațiilor locale asociate, fie în cadrul unei instituții independente, private²⁵.

Notă:

O parte din termeni au fost preluați din lucrarea „Elaborarea strategiilor de dezvoltare durabilă la nivele locale. Ghid teoretic și practic”, editori: Mirela Mireșan, Ioan Hosu, Alexandru Săvulescu, Cluj-Napoca, Fundația Civitas, 2002.

23 Dumitru Sandu, Dezvoltare comunitară, Editura Polirom, Iasi 2005

24 Ibidem

25 Întărirea capacității administrației publice locale de a adopta și implementa politici de dezvoltare, Studiu de politici elaborat de Consorțiu pentru Dezvoltare Rurală, Cluj-Napoca, mai 2005